

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Jaký je život uprchlíka v zemi, kde požádal o azyl
Kvalitativní výzkumná sonda do života syrských migrantů
v České republice**

Bc. Markéta Profeldová

Diplomová práce

Studijní program: Psychologie

vedoucí práce: Mgr. Magdalena Koťová, Ph.D.

Praha 2019

Prague College of Psychosocial Studies

**What is a Refugee Life Like in the Country of Asylum
Qualitative Research Probe of the Life of Syrian Refugees in
the Czech Republic**

Bc. Markéta Profeldová

Diploma Thesis

Thesis Supervisor: Mgr. Magdalena Kořová, Ph.D.

Praha 2019

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 7. 2019

Podpis:

Poděkování:

Za odborné vedení, podporu a ochotu děkuji především Mgr. Magdaleně Koťové, Ph.D. Děkuji také všem participantům, kteří se mnou byli ochotní sdílet své životní příběhy. Mé poděkování patří v neposlední řadě také rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu mého dosavadního studia.

Anotace: Diplomová práce se zabývá životem syrských uprchlíků v České republice. Teoretická část se soustředí na kontext migrační politiky Evropské Unie a České republiky, psychologické koncepty akulturace a sociální determinanty duševního zdraví migrantů.

Empirickou část tvoří kvalitativní výzkumná sonda do života tří syrských uprchlíků žijících v Praze. Skrze komparaci jejich výpovědí z roku 2016 a 2019 autorka popisuje změny v jejich prožívání a pomocí metody tematické analýzy identifikuje dílčí problémy a překážky, se kterými se v České republice setkávají.

Klíčová slova: migrant, uprchlík, akulturace, životní příběh

Abstract: The diploma thesis focuses on Syrian refugees in the Czech Republic. The theoretical part deals with the context of European Union and Czech Republic migration policy, psychological concepts of acculturation, and social determinants of migrant mental health.

The empirical part consists of qualitative research probe of life experiences of three Syrian refugees living in Prague. Based on the comparison of their stories from 2016 and 2019 the author describes shifts in the way they feel and by means of the thematic analysis identifies the partial problems and barriers they meet in the Czech Republic.

Key words: migrant, refugee, acculturation, life-story

Obsah

Úvod	1
1 Evropská migrační vlna v letech 2015 - 2018	3
1.1 Migrační krize – postoj Evropské Unie	5
1.2 Migrační krize v České republice	6
1.3 Populismus v souvislosti s migrační krizí	7
1.3.1 Populismus v České republice	8
1.4 Mediální obraz migrantů v České republice	10
1.5 Shrnutí kapitoly	12
2 Akulturace	13
2.1 Berryho model akulturace	15
2.1.1 Skupiny procházející akulturací	16
2.1.2 Akulturační strategie	18
2.1.3 Akulturační stres	22
2.2 Interakční akulturační model (IAM)	25
2.3 Shrnutí kapitoly	25
3 Duševní zdraví migrantů	26
3.1 Sociální determinanty duševního zdraví	28
3.1.1 Příjem	29
3.1.2 Zaměstnání	29
3.1.3 Bydlení	30
3.1.4 Jazykové dovednosti a interpretace	30
3.1.5 Proces získávání azylu	31
3.1.6 Sociální podpora a sociální izolace	31
3.1.7 Diskriminace	32
3.2 Postmigrační stresory	33
3.2.1 Pocity viny	34
3.3 Shrnutí kapitoly	34
4 Empirická část	36
4.1 Cíle výzkumné sondy	37

4.2	<i>Vzorek participantů</i>	38
4.3	<i>Způsob sběru dat</i>	39
4.3.1	Metoda narativních rozhovorů	39
4.4	<i>Způsob zpracování dat</i>	40
4.4.1	Metoda tematické analýzy	40
4.5	<i>Etické aspekty výzkumné sondy</i>	42
5	Kvalitativní sonda do života syrských uprchlíků v České republice	42
5.1	<i>Saadat – rekapitulace rozhovoru 2016</i>	42
5.2	<i>Saadat – tematická analýza 2019</i>	46
5.2.1	Pocity viny	47
5.2.2	Změny v očekávání budoucnosti	48
5.2.3	Ztracená identita	49
5.2.4	Diskriminace	49
5.2.5	Životní filosofie	50
5.2.6	Shrnutí	52
5.3	<i>Hakam – rekapitulace rozhovoru 2016</i>	53
5.4	<i>Hakam – tematická analýza 2019</i>	56
5.4.1	Podpora přátel	57
5.4.2	Vzdělání dětí	58
5.4.3	Získávání občanství	58
5.4.4	Jazyk	59
5.4.5	Status uprchlíka	59
5.4.6	Diskriminace	60
5.4.7	Shrnutí	61
5.5	<i>Fadila – rekapitulace rozhovoru 2016</i>	62
5.6	<i>Fadila – tematická analýza 2019</i>	65
5.6.1	Postoj společnosti	66
5.6.2	Hijab	67
5.6.3	Diskriminace	68
5.6.4	Návrat domů	70
5.6.5	Shrnutí	70
5.7	<i>Závěrečné shrnutí výzkumné sondy</i>	71
5.8	<i>Diskuze k výzkumné sondě</i>	73

6	Závěr	74
7	Seznam použitých pramenů a literatury	76
8	Seznam příloh	85

Úvod

Tisíce lidí opouští své domovy každý den. Hledají bezpečné místo pro život. (UNHCR, 2018, s. 7)

Migrace lidí z Blízkého východu do Evropy je v posledních několika letech nadmíru diskutovaným tématem nejen na poli zahraniční politiky jednotlivých členských států Evropské Unie, nýbrž i ve vědeckých oborech sociologie, politologie a psychologie. Domnívám se, že zájem psychologů o tuto problematiku může signifikantně přispět k reflexi a případnému zlepšení duševního zdraví migrantů. To totiž může být mnohými premigračními traumaty stejně tak jako postmigračními zkušenostmi v azylových zemích značně narušeno.

Jako studentka psychologie jsem se tématem migrace začala více zabývat v roce 2015, kdy jsem se účastnila týdenní dobrovolnické mise poblíž chorvatské vesnice Babska za účelem humanitární pomoci lidem na útěku. Skrze tuto zkušenost jsem si uvědomila, do jaké míry jsou lidé podstupující často velmi namáhavé cesty za novými životy v bezpečí azylových zemí vystaveni riziku traumatu. Po příjezdu domů jsem se nadále zajímala o osudy migrantů, kteří dorazili do České republiky. Několikrát jsem navštívila Detenční zařízení Drahonice, kde jsem v rámci předvýzkumu ke své bakalářské práci provedla krátké dotazníkové šetření s tamními migranty. Na následné narativní rozhovory se třemi participanty mého bakalářského výzkumu z řad syrských uprchlíků žijících v Praze jsem se rozhodla navázat i v této diplomové práci.

V teoretické části své práce se pokouším zachytit témata relevantní pro pochopení životní situace lidí procházejících procesem migrace. V první

kapitole se zaměřuji na stručný popis evropské migrační krize v letech 2015 – 2018. Nastiňuji také vliv populismu a médií (která často zprostředkovávají zkreslené informace týkající se migrační krize) na postoj české společnosti vůči migrantům. Ve druhé kapitole poskytuji vhled do problematiky akulturace. Pojednáváním procesem se zabývám především v pojetí J. W. Berryho, který je v této souvislosti jedním z nejvíce citovaných autorů. Duševní zdraví migrantů tematizuji ve třetí kapitole na základě popisu jednotlivých sociálních determinant. Mnohé studie ukazují, že dvěma hlavními zdroji stresu a úzkostí jsou u těchto lidí zkušenosti nejen z doby předcházející samotné migraci, nýbrž i stresory vyplývající z postmigračního kontextu azylové země.

Empirická část mé diplomové práce pak představuje kvalitativní výzkumnou sondu založenou na tematické analýze tří rozhovorů s uprchlíky ze Sýrie žijících v Praze. Ve své diplomové práci jsem se totiž rozhodla výsledky bakalářské práce rozšířit o časový rozměr - do současné výzkumné sondy se mi podařilo získat stejný vzorek participantů jako v roce 2016. Žádné části své bakalářské práce přímo nepřejímám, čerpám pouze z dat sesbíraných pro účely její výzkumné sondy. Původní data tak mohou nabývat nový explikační smysl.

Mým výzkumným záměrem je skrze komparaci výpovědí jednotlivých participantů z roku 2016 a 2019 vysledovat, jak se změnily jejich představy o životě v azylové zemi, a kam se posunulo jejich vnímání vlastní budoucnosti. Mým dalším cílem výzkumu je pomocí tematické analýzy rozhovorů z roku 2019 nahlédnout, s jakými obtížemi a překážkami se participant v České republice setkávají. Lze najít nějaké souvislosti mezi jejich současnými problémy a měnícím se postojem české společnosti (v závislosti na populistických tendencích určitých politických stran, která

jsou podpořena celonárodními médii)? Na tuto otázku se snažím odpovědět v závěru empirické části této práce.

1 Evropská migrační vlna v letech 2015 - 2018

Pro pochopení životní situace, jíž migranti participující na výzkumné sondě uvedené v empirické části mé práce procházejí, bych nejprve ráda poskytla náhled do kontextu politicko-spoločenských událostí minulých let v Evropě a v České republice, které souvisejí s migrační krizí. Jsem si vědoma toho, že popis politické situace související s touto krizí a postoj společnosti k této problematice není čistě psychologickým tématem, nicméně se domnívám, že právě stručný úvod do této problematiky mi umožní lépe nastínit procesy, jimiž participanti v mém výzkumu procházejí. V první kapitole se proto budu souhrnně věnovat uprchlické krizi na poli evropské migrační politiky, dále postoji české společnosti a české vlády k celospolečenskému problému migrace, a vlivu populismu, který se v posledních letech stal ožehavým tématem jak českých, tak zahraničních výzkumů sociálních věd. Na závěr první kapitoly se ještě zmíním o mediálním obrazu migrační krize v českých hromadných sdělovacích prostředcích.

Než začnu s popisem politického dění v Evropě, které se pojí s migrační krizí, považuji za důležité rozlišit pojem migrant a uprchlík a ujasnit, jakým způsobem budu tuto terminologii používat. Dle Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále jen UNHCR) je uprchlík „osobou, zvláště definovanou a chráněnou mezinárodním právem. Jsou to lidé nacházející se mimo svoji zemi původu kvůli obavám z pronásledování, konfliktu, násilí nebo jiných okolností“ (UNHCR, 2016, odst. 3). Migranti jsou potom lidé, kteří ze své rodné země odcházejí z různých důvodů, například za lepšími ekonomickými příležitostmi (UNHCR, 2016, odst. 3). Yazgan argumentuje, že rozlišování lidí na uprchlíky a migranty je značně

neužitečné. Vždy totiž existuje více než jedna motivace k migraci (2015, s. 182). Ve své práci jsem se rozhodla pro tento postup: termín uprchlík používám ve chvíli, kdy jej použije sám autor, na kterého se odkazuji, nebo když je z kontextu jasné, že tito lidé museli utéct ze své vlasti na základě přímého ohrožení jejich života. O migrantech poté mluvím ve všech ostatních souvislostech, zároveň také znovu respektuji terminologii zmíněných autorů.

Evropa čelila v letech 2015 a 2016 největšímu přílivu uprchlíků od druhé světové války. V roce 2014 bylo v Evropě zaregistrováno přibližně 625 000 žadatelů o azyl, přičemž v následujících dvou letech toto číslo vzrostlo na celých 1,2 milionu za každý rok. Válka v Sýrii, při níž došlo k vysídlení více než poloviny syrské populace, je jedním z hlavních faktorů velkých migračních tlaků, kterým Evropa a státy sousedící se Sýrií již několik let čelí (Niemann & Zaun, 2018, s. 2). Od jejího začátku v roce 2011 přišlo o svůj domov okolo 12 miliónů lidí (Rygiel, 2016, s. 316).

Syřané neprchali pouze do Evropy, mnoho jich přicházelo do sousedních zemí jako je Egypt, Irák, Jordánsko, Libanon a Turecko. V září roku 2017 jich bylo v těchto státech zaznamenáno asi 5,1 milionu, přičemž Turecko stále zastává roli největšího hostitele syrských uprchlíků na světě (přibližně 3,15 milionu). Počet vnitřně vysídlených Syřanů dosáhl koncem roku 2017 počtu 6 milionů. Humanitární pomoc těmto uprchlíkům probíhá v extrémně náročných podmínkách a často se nedostává těm, kteří ji nejvíce potřebují - více než půl milionu lidí stále žije v těsné blízkosti frontových linií (UNHCR, 2018).

V současné době dochází ke zklidnění situace migrační krize a počty ilegálních migrantů postupně klesají.

První čtvrtletí roku 2018 dává naději, že se situace ve Středozeří může navrátit do stavu, který panoval před lety 2015 a 2016. Zatímco v těchto krizových letech se počet žadatelů o azyl blížil 1,5 milionu ročně, rok 2017 znamenal snížení náporu příchozích na jižní státy EU o více než polovinu (cca 724 000). (Policy Paper - Institut pro politiku a společnost, 2018, odst. 3)

1.1 Migrační krize – postoj Evropské Unie

Evropská Unie zaujala v posledních letech mnohá opatření ve snaze zamezit velké migrační vlně, avšak smrt několika tisíců uprchlíků na jejích vnějších hranicích, stejně tak jako rostoucí počet potopených lodí s uprchlíky křižujícími Středomoří, vytváří pochybnosti o její roli propagátora lidských práv ve světě (Niemann & Zaun, 2018, s. 2). Mezi opatření, která měla zabránit ilegální migraci, patří například dohoda mezi Evropskou Unií a Tureckem, sepsaná 18. března roku 2016. Ta měla za úkol zamezit uprchlíkům vstupovat do Evropy skrze řecké ostrovy, jako je například Lesbos (Rygiel, 2016, s. 316). Turecko se zavázalo k tomu, že bude akceptovat „urychlený návrat všech migrantů vstupujících do Řecka z Turecka, kteří nepotřebují mezinárodní ochranu, a přijmout zpět všechny nelegální migranty zadržené v tureckých vodách“ (Kaleta, 2017, s. 67). Evropská Unie na oplátku přislíbila miliardové investice v rámci tamního zařízení pro uprchlíky. Zastupitelé mnohých neziskových a lidskoprávních organizací v čele s UNHCR však k této dohodě zaujali negativní postoj a upozorňovali na práva uprchlíků, která mohou být tímto ustanovením porušována (Rygiel, 2016, 316).

Každá z evropských zemí zaujala k problematice migrační krize trochu jiný postoj a bylo by nad rámec mé práce věnovat se jednotlivým státům individuálně. Navíc je nynější evropská politická situace v návaznosti na

migraci lidí ze Středního východu a Afriky natolik komplexním tématem, že její uchopení na několika stránkách textu by bylo téměř nemožné. Co je ovšem pro téma mojí práce podstatné, je fakt, že dvěma nejméně otevřenými zeměmi vůči přistěhovalcům byly v roce 2006 Řecko a Maďarsko, přičemž Česká republika se tehdy řadila mezi země ochotné uprchlíky přijímat (Chaloupková, 2006, 75). Situace se ovšem během posledních několika let změnila a postoj českých obyvatel k potenciálním přistěhovalcům taktéž. Přispěly k tomu mimo jiné populistické politické strany a jejich hlavní představitelé, kteří portrétovali migrační krizi jako možnou hrozbu pro bezpečnost České republiky a její suverenitu, a také česká média, která přispívala k odlidštěnému zobrazování migrantů.

1.2 Migrační krize v České republice

Jak podotýkají Naxera a Krčál, postoj české společnosti k celoevropské migrační krizi, a potažmo i k lidem na útěku, procházel od jejího začátku v roce 2015 mnohými změnami (2018, s. 492). Česká republika je především tranzitní zemí a neleží na hranicích Evropské Unie, nemusela se tedy potýkat s tak velkým přílivem migrantů jako například Itálie, Řecko nebo Maďarsko. Přesto se ale tomuto tématu a ohrožení s ním spojeným dostalo nebývalé pozornosti – ať už prostřednictvím celostátních deníků, ve kterých bylo téma migrace a uprchlíků mohutně medializováno, nebo skrze volební programy jednotlivých politických stran, které se touto cestou snažily získat popularitu u voličů. Například parlamentní volby v roce 2017 ukázaly, nakolik je téma migrace pro českou společnost stěžejní. Z volebních statistik vyplynulo, že „z celkového počtu 31 kandidujících subjektů téměř polovina postavila svůj program čistě na odmítání migrace, případně to byl jeden z nejsilnějších programových bodů“ (Naxera & Krčál, 2018, s. 493).

Jak je uvedeno na webových stránkách Institutu pro politiku a společnost, Česká republika se k migrační krizi stavěla od začátku svérázným způsobem. V rámci Visegrádské čtyřky (Slovensko, Polsko, Maďarsko) se snažila bojovat proti relokačnímu mechanismu (kvótám), který měl zajistit spravedlivé přerozdělení uprchlíků z detenčních táborů v Řecku, Itálii a Maďarsku do jednotlivých členských zemí Evropské Unie. Díky použití většinového pravidla byla však v této otázce přehlasována ostatními členskými státy EU a kvóty vstoupily v platnost. Vláda ČR se tudíž musela zavázat k relokaci 1100 uprchlíků z Itálie a Řecka a přesídlení 400 uprchlíků z uprchlických táborů v Jordánsku a Kurdistánu (Policy Paper - Institut pro politiku a společnost, 2017, odst. 4). K reálné aplikaci tohoto řešení migrační krize ale nedošlo, především kvůli neshodám mezi jednotlivými členskými státy EU (Policy Paper - Institut pro politiku a společnost, 2017, odst. 6). Česká republika nakonec přijala v rámci tohoto opatření méně než patnáct uprchlíků.

V souvislosti s českou politickou scénou by bylo dobré zmínit se o populismu, tedy tendencích v české, ale i celoevropské politice, které vedou k vzniku nových politických stran, jež využívají strachu jako nástroje k získání vlivu.

1.3 Populismus v souvislosti s migrační krizí

Jak podotýká Zaccaria, nová populistická hnutí v Evropě, vznikající v posledních patnácti letech, považují náboženské a kulturní minority ve společnosti jako výsledek migračních vln, přičemž se k těmto minoritám vztahují jako k cizincům nebo, v horším případě, jako k vnitřním nepřítelům. Vůdci těchto populistických hnutí se navíc vyslovují pro obranu národního teritoria skrze restriktce při vstupu migrantů na území kýžených států, při získávání jejich legálního statutu a v neposlední řadě skrze upřednostňování práv většinové společnosti oproti právům

přisuzovaným nově příchozím migrantům. V těchto činnostech se staví do pozice obránců národních identit, kteří reprezentují postoje a pocity obyčejných lidí (Zaccaria, 2018, s. 33).

1.3.1 Populismus v České republice

Naxera a Krčál (2018) uvádějí, že rozmach populistických tendencí v České republice nastal přibližně před deseti lety, ačkoli volby v roce 2017 byly první, do nichž se značně promítlo téma migrační krize.

Navzdory tomu, že příchod migrantů do České republiky (zejména pak migrace z islámských zemí) je něčím ze statistického hlediska naprosto marginálním, což je patrné například ze statistik žadatelů o azyl a počtu reálně poskytnutých azylů na webu ministerstva vnitra. (Naxera & Krčál, 2018, s. 492)

Populistické strany v České republice se často uchylují k snadným, tzv. silovým řešením nastalých problémů, v případě migrační krize například navrhuje uzavření hranic bez ohledu na mezinárodní závazky České republiky vůči ostatním členským státům Evropské Unie. Mezi české politické aktéry, kteří se snaží na základě populistické komunikační strategie o sekuritizaci migrace¹, bychom mohli zařadit například hnutí SPD (Svoboda a přímá demokracie) v čele s Tomiem Okamurou, nebo hnutí Úsvit (Stulík & Krčál, 2019). Tato hnutí spojují migranty primárně s islámem, který označují za největší hrozbu. Argumentují jejich údajnou

¹ Dle Kalety (2015) se otázka migrace se stává bezpečnostním tématem ve chvíli, kdy jej sekuritizační aktér, tzn. vláda či její představitelé, označí za hrozbu a nebezpečí, které vyžaduje přijetí zvláštních opatření „za hranou běžné politiky“ (2015, s. 6).

snahou o zavedení práva šaría, což by podle nich znamenalo faktické převzetí vlády v zemi. Přítomnost migrantů také spojují s možností zvýšené kriminality a zneužívání sociálních dávek (Fried, 2017, s. 66).

Nejedná se ale pouze o populistické strany na okraji českého politického spektra, které zaujímají negativní postoj vůči migrantům z muslimských zemí. Jak Hnutí ANO, které v roce 2017 získalo nejvyšší počet platných hlasů v parlamentních volbách a stalo se tak jejich celkovým vítězem, tak prezident Miloš Zeman se téměř od začátku migrační krize stavěli k jejímu průběhu a řešení v celoevropském kontextu svérázným způsobem, respektive odmítali téměř jakoukoli pomoc těmto migrantům ze strany České republiky.

Hnutí ANO zaujalo v polovině roku 2018 v otázce migrační krize jako celoevropského problému stanovisko, spočívající mimo jiné v odmítnutí systému relokačního mechanismu neboli kvót a uzavření jižní hranice EU (Policy Paper - Institut pro politiku a společnost, 2018, odst. 16). Tato opatření implikují nutnost obrany národa, který je dle programu hnutí ANO ohrožený migrací na dvou rovinách – fyzické a identitární. To znamená, že je národ v nebezpečí nejen z hlediska teroristických útoků, ale také se potýká s blíže nespecifikovaným ohrožením národní identity (Naxera & Krčál, 2018, s. 500). Myslím si, že právě v tomto ohledu byl přístup Hnutí ANO populistický, založený na pojmání migrační krize jako reálného ohrožení České republiky.

Prezident Miloš Zeman se pak k problému migrace stavěl podobným způsobem jako hnutí ANO. Kladl především důraz na zpevnění hranice EU a posléze i jejího úplného uzavření ve vnějších oblastech. V roce 2016 označil deportaci všech ekonomických migrantů jako jediné možné řešení uprchlické krize (Holbičková, 2018, s. 61). „Zeman v této souvislosti sahá k populistickým rétorickým strategiím, jimiž u části veřejnosti produkuje

morální paniku týkající se problematiky migrace a islámu (ať už v jeho radikální podobě nebo v obecném významu)“ (Krčál, 2017, s. 89).

Jakou zprávu tedy přinášejí dva hlavní čeští političtí představitelé, Hnutí ANO a prezident Miloš Zeman, o lidech na útěku? Čeští občané by měli mít strach, protože státu hrozí reálné nebezpečí plynoucí z potenciálního příchodu migrantů z východu. Tito lidé se navíc snaží dostat do České republiky pouze za účelem pobírání sociálních dávek, jak se vyjádřil Miloš Zeman, označující se za zásadního odpůrce migrační vlny (Česká tisková kancelář, 2016, odst. 4). Domnívám se, že právě tento silně devalvující a negativní postoj k migrantům, kteří jsou mnohdy vykreslováni v jiných než reálných konturách (viz. následující podkapitola Mediální obraz migrantů v České republice), může být jedním z důvodů, proč se syřší uprchlíci, účastníci se výzkumné sondy uvedené v empirické části mé práce, obtížně zapojují do většinové společnosti.

1.4 Mediální obraz migrantů v České republice

„Asi největší problém je, když se o nějaké skupině cizinců píše, ale oni sami nemají prakticky vůbec žádný prostor k tomu, aby o sobě něco mohli říct“ (Klvačová & Bitrich, 2013, s.13). První zmínky o migrační krizi se v médiích začaly objevovat již na začátku roku 2015 a týkaly se zejména zpráv o lodích převážejících uprchlíky do Evropy. Výsledky obsahové analýzy tří zpravodajských portálů (Novinky, iDnes a ČT24.cz) z druhé poloviny roku 2015 naznačují, že způsob, kterým se o migrantech (a potažmo celé evropské migrační krizi) na těchto portálech psalo, byl v mnoha ohledech zavádějící. Zpravodajské portály zdůrazňovaly především bezpečnostní situaci České republiky a upozorňovaly na její možné ohrožení přílivem migrantů z cizích zemí. „Mezi nejčastěji prezentovanými řešeními krize se pak objevují ta opatření, která lze označit za defenzivní a která spočívají v zapojení různého typu bezpečnostních

složek (policie, cizinecké policie, armády a dalších)“ (Tkaczyk, 2017, s. 19). Nejvíce prostoru pro vyjádření svých postojů získali na všech třech portálech mluvčí z řad vrcholových politiků, což nasvědčuje tomu, že byl problém migrační krize do určité míry zpolitizován a redukován. Hned na druhém místě měli příležitost projevit svůj názor zástupci bezpečnostních složek. Výpovědím expertů či migrantů samotných bylo věnováno pouze velmi málo pozornosti (Tkaczyk, 2017, s. 12).

Sekuritizace migrace však nebyla prezentována pouze tradičními médii, velkou roli sehrály i dezinformační servery jako je například Sputnik nebo Parlamentní Listy. K tématu migrace se vyjadřovaly především v souvislosti s bezpečnostní hrozbou a přímým ohrožením národní identity (Červenková, 2018).

Analýza mediální reprezentace migrační krize v denících MF Dnes a Právu v roce 2015 nastínila nepoměr mezi mediální pozorností, již oba deníky migrační krizi věnovaly, a reálným počtem žadatelů o azyl v České republice. Dle Tkaczyka tedy „lze o budování mediální agendy migrační krize v obou denících uvažovat jako o zesilování problematické skutečnosti“ (Tkaczyk, 2018, s. 217). Navíc byli uprchlíci v analyzovaných denících často odlidšťováni a popisováni pouze jako objekt přesunů v rámci národních zájmů. Problémy uprchlíků samotných byly přehlíženy, protože převládaly články založené na zachycení problémů, které uprchlíci způsobují (Tkaczyk, 2018).

Jak ukazují české i zahraniční výzkumy, migrační krize je v médiích také často vykrešlována metaforicky, užíváno je především spojení s vodním živlem. Autoři článků hovoří o „migrační vlně“, „přílivu uprchlíků“, nebo že byl určitý stát „zaplaven přívalem migrantů“ (KhosraviNik, 2009, s. 486). Dle Janderky je používání metafory vody (současně s negativní predikcí a zdůrazňováním nepřizpůsobivosti uprchlíka) jedním z prvků,

který vede ke konstrukci umělého strachu ve společnosti. „Využití metafor vody připodobňuje příchod uprchlíků k přírodní katastrofě, která působí velké materiální škody a ztráty na životech. Uprchlíci jsou také dehumanizováni a jsou jim odejmuty individuální charakteristiky, které jsou nahrazeny homogenním obrazem valící se masy“ (Janderka, 2016, s. 76).

1.5 Shrnutí kapitoly

V první kapitole jsem se snažila poskytnout náhled do problematiky migrační krize, které Evropa čelí již několik let, a jejíž vyvrcholení přišlo přibližně v letech 2015 – 2016. Každý evropský stát se stavěl k tomuto problému svým vlastním způsobem, některá opatření však byla uskutečněna jednotně, pod záštitou Evropské Unie (například zmíněná dohoda mezi jejími členskými státy a Tureckem). Česká republika zaujímala k migrantům vždy velmi obezřetný postoj. Její hlavní političtí představitelé dbali především na její obranu před hrozbou ilegálních migrantů a kladli důraz na uzavření vnějších hranic Evropské Unie.

Dále jsem se zabývala populistickými tendencemi v České republice i jiných evropských státech. Poukázala jsem na to, že utváření strachu ve společnosti za účelem získání politického vlivu může být považováno za populistický tah, který zveličuje reálnou hrozbu plynoucí z migrační krize. Zmínila jsem se také o vlivu českých médií, které přispívají k zobrazování migrantů v nepříznivém světle skrze jejich anonymizaci a dehumanizaci.

V této kapitole jsem tedy nastínila, do jakého politického a společenského prostředí přicházejí migranti hledající azyl v některém z evropských států. Mohou mít populistické tendence určitých politických stran a články v českých médiích hrozivě vyobrazující téma ilegální migrace reálné dopady na život migrantů v České republice? Touto otázkou se budu více

zabývat v empirické části své práce skrze analýzu životních příběhů jednotlivých participantů, kteří se účastnili mé výzkumné sondy.

2 Akulturace

Abychom mohli lépe pochopit, s čím se migranti setkávají po příchodu do azylové země, je třeba se zaměřit na vztah mezi dvěma kulturními skupinami, které se spolu setkávají. V této kapitole nejdříve popíši Berryho model akulturace, který je na poli psychologie ve vědecké literatuře jednou z nejvíce citovaných teorií v této oblasti. Obsahuje model čtyř akulturačních strategií, které určují, nakolik se jedinec nebo skupina adaptuje na nové kulturní prostředí. Důležitý je v Berryho teorii také pojem akulturační stres, který vzniká na základě prožívané zkušenosti dlouhodobějšího kontaktu s jiným kulturním společenstvím a může vést k mnohým psychickým obtížím, od úzkostí a pocitů odcizení až po deprese. Na závěr kapitoly ještě zmíním Bourhisův Interaktivní akulturační model, který na Berryho pojetí v mnohém navazuje, zaměřuje se ovšem především na postoj hostitelské společnosti vůči skupině imigrantů.

Pojem akulturace se vědecké literatuře poprvé objevil v roce 1880, ačkoli kořeny tohoto slova sahají až do antiky. Powell (1880) tento termín užíval v souvislosti se svým výzkumem indiánských kmenů, když poukazoval na psychologické změny vyvolané imitací jedné kultury druhou (Sam & Berry, 2006). Nejrozšířenější definice akulturace však pochází až z roku 1936. Redfield, Linton a Herskovits ji popisují jako:

Fenomén, který se objevuje ve chvíli, kdy se dvě rozdílné skupiny jedinců dostanou do přímého nepřetržitého kontaktu, který má za důsledek změny na kulturní úrovni u obou těchto skupin. Podle této definice však musí být akulturace odlišena od

kulturní změny, jíž je samotná součástí, a od asimilace, která naopak tvoří jednu z jejích fází. (Redfield, Linton, & Herskovits, 1936, s. 149)

Problematika akulturace byla tedy podrobena vědeckému zájmu již od počátku 20. století, kdy se sociologové, antropologové a později i psychologové začali zabývat setkáváním dvou odlišných etnickokulturních skupin. Jak shrnují Chvojková a Hřebíčková (2018, s. 156), každý z těchto oborů se věnoval tomuto tématu z trochu jiného úhlu. Antropologové se zpočátku zaměřili především na původní etnické skupiny podléhající kolonizaci a ve svých studiích zdůrazňovali roli jazyka, stejně tak jako postoje, chování a politiku hostitelské společnosti. Sociologové se zprvu zabývali asimilací Evropanů ve Spojených státech v první polovině 20. století a v centru jejich zájmu byly hlavně změny v důsledku akulturace na úrovni skupin. V psychologii je tato problematika nahlížena zejména z pohledu jedince a jeho osobitého prožívání tohoto procesu, a stala se předmětem studia interkulturní psychologie a samozřejmě také samotné psychologie akulturace. „Psychologové se ve svých výzkumech snaží postihnout roli individuálních odlišností v akulturačním procesu, vyvíjejí metody, jak míru akulturace měřit, a zkoumají, podle kterých psychosociálních charakteristik lze úspěšnou akulturaci předpovědět“ (Chvojková & Hřebíčková, 2018, s. 157).

Ačkoli je akulturace těžce uchopitelnou problematikou, Chirkov identifikoval na základě kritické analýzy současného výzkumu čtyři stěžejní charakteristiky tvořící definici tohoto pojmu². Těmito charakteristikami jsou: 1) akulturace se ukazuje jako výsledek kontaktu

² Tyto charakteristiky se vyskytovaly asi ve 48 % analyzovaných článků (Chirkov, 2009, s. 98).

dvou nebo více kultur, 2) tento kontakt s sebou přináší změny obou interagujících skupin, 3) tyto změny se objevují v průběhu času, 4) akulturace může probíhat jak na úrovni skupinové, tak na úrovni individuální (Chirkov, 2009, s. 98). Jedná se tedy o mnohohvrstevnatý proces jak individuálních, tak skupinových změn, které vedou k různým podobám vztahů mezi dvěma odlišnými kulturními skupinami (například mezi hostitelskou zemí a etnickou minoritou).

2.1 Berryho model akulturace

Jedním z nejvíce vlivných autorů, zabývajících se akulturací a s ní spojeným procesem adaptace na nové kulturní prostředí, je kanadský emeritní profesor psychologie John W. Berry. Z jeho teorie vychází mnoho dalších výzkumných prací, které se odkazují na jeho pojetí jako na duální proces kulturní a psychologické změny, ke kterému dochází v důsledku kontaktu mezi dvěma nebo více kulturními skupinami a jejich individuálními členy (Berry, 2005, s. 698).

Dle Sama a Berryho je akulturace procesem, který vzniká při setkání dvou odlišných kulturních skupin, a který má za následek mnoho společenských i psychologických změn na obou stranách tohoto procesu. Právě obousměrnost probíhajících změn je klíčová pro správné pochopení celého konceptu. Nelze se tedy zaměřovat pouze na chování a postoje jedné skupiny (například té dominantní). Akulturační zkušenost je totiž tvořena interakcí těchto skupin (a jejich jednotlivých členů), vyvěrá z individuálních přístupů a vztahů, které se mezi jednotlivými účastníky tohoto procesu tvoří (Sam & Berry, 2010, s. 11).

Změny v kontextu akulturace probíhají na úrovni kulturní (skupinové) a individuální (na úrovni jedince). Co se týká změn kulturních a společenských, příslušníci jednotlivých skupin se musí vypořádat

s obměnou svých kolektivních aktivit a také se změnou sociálních institucí, se kterými přicházejí do kontaktu. Psychologické změny pak nejčastěji vycházejí z odlišné podoby každodenních činností a bývají spojovány s prožíváním akulturačního stresu (Sam & Berry, 2010 s. 11-13). Pojmu akulturační stres se budu věnovat ještě v samostatné podkapitole, jelikož je z mého pohledu důležitým aspektem celého procesu. Jak ukázal výzkum, který uvádím v empirické části svojí práce, uprchlíci jsou vystaveni mnohým překážkám, které se mohou týkat jak finančních či materiálních problémů, tak nesnáží vyvěrajících z jejich „ztracené identity“, ze stesku po vlasti či neschopnosti se začlenit do většinové společnosti v azylové zemi. Tyto obtíže mohou vést k vysoké míře prožívaného stresu, a posléze i k mnohým psychickým poruchám. Maierův a Straubův výzkum traumatizovaných migrantů ve Švýcarsku navíc poukázal na to, že psychologická či psychoterapeutická pomoc těmto lidem bývá problematická. Nejen že se v léčebném procesu objevují nesnáže plynoucí z jazykové bariéry, ale i odborné terapeutické postupy v práci s těmito lidmi nejsou příliš probádané a uprchlíci mají často negativní předsudky vůči léčebnému psychoterapeutickému procesu. Na druhou stranu výzkum také ukázal, že pokud se již migranti terapeutické práce účastní, jsou ochotní v léčebný účinek terapie snadno uvěřit a aktivně spolupracovat s odborníky (Maier & Straub, 2011, s. 2-13).

2.1.1 Skupiny procházející akulturací

Pro pochopení určitého způsobu akulturace je zapotřebí znát oba aktéry, kteří spolu přichází do kontaktu. Na úrovni individuální je třeba se zaměřit na psychologické změny, kterými prochází jednotliví členové obou kultur, a na jejich adaptaci na nové situace. Na skupinové úrovni to znamená porozumět hodnotám, normám a postojům obou kultur a také na tom, v jakém se nacházejí vzájemném vztahu. Je-li například založen na

respektu, nenávisti či dominanci jedné skupiny nad druhou (Sam & Berry, 2010, s. 45).

Ačkoli se ve své empirické části zabývám především uprchlíky, tedy lidmi, kteří ze své rodné země odešli kvůli tamní válečné situaci ohrožující jejich každodenní život, považuji za důležité zmínit se o Berryho rozdělení skupin, účastnících se akulturačního procesu, do šesti kategorií. Právě skrze toto dělení lze totiž nastínit rozmanitost akulturace a její závislost na mnohých faktorech, které tomuto samotnému procesu předcházely. Původ a charakter skupiny, která vstupuje do procesu akulturace, totiž do značné míry určuje, jakým směrem se bude vztah dvou konfrontujících se kultur ubírat.

Přestože by se dalo tvrdit, že téměř každý člověk žijící v pluralitní společnosti podléhá určitým způsobem změnám souvisejícím s akulturací, Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis a Sam (2011) se zaměřili na šest specifických skupin lidí, kterých se tento proces dotýká „přímo“. Těmito šesti skupinami jsou (1) uprchlíci, (2) žadatelé o azyl, (3) „sojourners“³, (4) imigranti, (5) expatriati a (6) domorodé a „etnokulturní“ skupiny. (Mezi ty domorodé můžeme zařadit například Basky v Evropě nebo Inuity na Antarktidě, do etnokulturních skupin pak patří například čínské a indické komunity v Karibiku nebo Afroameričané). Skupiny se od sebe liší na třech úrovních. Za prvé záleží na tom, z jakého důvodu lidé svoji rodnou zemi opouštějí, tedy zda odešli dobrovolně nebo z donucení. Za druhé je nutno rozlišovat, zda se tito lidé plánují do rodné vlasti vrátit, nebo z ní odešli natrvalo. Třetí úroveň se týká cílové destinace migrace, některé skupiny

³ „Lidé, kteří přicházejí do hostitelské země na omezenou dobu (angl. sojourners). Jedná se o např. o studenty, diplomaty, pracovníky nadnárodních firem nebo dělníky“ (Chvojková, Hřebíčková, 2018, s. 155).

lidí totiž zůstaly na své „domácí půdě“, jiné odešly do zemí daleko vzdálených od jejich rodné vlasti (Berry et al., 2011, s. 310). Jak můžeme usuzovat z tohoto rozdělení, akulturace není jednoznačným a jednosměrným procesem změny, ale všechny zmíněné skupiny jsou vystavovány různým akulturačním zkušenostem. Lidé, kteří nuceně migrují kvůli válečné situaci v zemi původu, si s sebou nesou jiná očekávání, než ti, kteří odchází z domoviny dobrovolně, například za vidinou lepších pracovních příležitostí. Z výsledků kanadského výzkumu projevů stresu mezi těmito skupinami také vyplynulo, že míra prožívaného stresu během akulturace se u těchto šesti skupin výrazně liší (Berry, Kim, Minde, & Mok, 1987, s. 493-495).

Každá skupina má jinou velikost, moc, práva a zdroje, což silně ovlivňuje její vztahování se k akulturačnímu procesu. Záleží také na variabilitě postojů, motivů, hodnot a schopností členů jednotlivých skupin, a na jejich psychologických charakteristikách. (Berry et al., 2011, s. 311)

Jelikož navazuji na svoji bakalářskou práci, která se mimo jiné zabývala tím, proč uprchlíci (jenž se před třemi lety účastnili mého prvního výzkumu) ze své rodné země odešli, pokusím se v úvodu empirické části své práce tyto příčiny shrnout a popsat. Na základě Berryho rozdělení se totiž domnívám, že popis životní situace těchto lidí ještě před začátkem akulturace, povede k hlubšímu porozumění jejich prožívání každodennosti v azylové zemi.

2.1.2 Akulturační strategie

Akultura je v něm (pozn. Berryho modelu) popisována v rámci dvou dimenzí. První dimenzi tvoří udržení vs. ztráta původní

kultury, druhou vyhledávání vs. odmítání kontaktu s příslušníky nové kultury. V závislosti na tom, nakolik jedinci udržují svoji původní kulturu a nakolik současně vyhledávají kontakt s příslušníky hostitelské kultury, rozlišuje Berry čtyři akulturační strategie. (Chvojková & Hřebíčková, 2018, s. 157)

Proces je dle Berryho (1997) závislý na tom, do jaké míry se jedinec současně podílí na kulturním životě nové společnosti a do jaké míry si zanechává svou originální kulturní identitu. Prolínání těchto dvou tendencí pak utváří jeho konkrétní strategii. Mohlo by ale být zavádějící domnívat se, že volba jedné z akulturačních strategií, tedy integrace, marginalizace, asimilace či marginalizace, je konečným stavem, něčím posléze neměnným a stálým. Stejně tak, jako je akulturace plynulým a nepřetržitým procesem změny, mohou být i její jednotlivé strategie obměňovány, opouštěny a znovu nalézány jednotlivými aktéry v závislosti na okolnostech a na čase (Sam & Berry, 2006, s. 19). Jednotlivými strategiemi se budu blíže zabírat níže v samotné podkapitole.

Odpověď na otázku, proč nevedou setkání dvou kulturních společností k postupné hodnotové, postojové a psychologické homogenitě všech zúčastněných, tkví v individuálních přístupech k interkulturnímu kontaktu. Ne každý člověk se chce zapojovat do kulturních tradic a norem nové společnosti, ať už z jakéhokoli důvodu. Někteří jedinci jsou naopak naklonění učit se zvykům a tradicím nové společnosti, ale nechtějí se vzdávat svých vlastních kulturních norem (Sam & Berry, 2006, s. 27-31). Existuje celá řada možností, jak se lze vztahovat ke kultuře, která člověku není vlastní. Akulturační strategie jsou snahou tyto vztahy alespoň do určité míry popsat a kategorizovat.

Jaké akulturační strategie může tedy jedinec z nedominantní etnokulturní skupiny zaujmout? První možnou strategií je asimilace. Při ní si člověk nesnaží uchovat svou původní kulturní identitu, ale naopak vyhledává každodenní interakce s jedinci z majoritní kulturní společnosti a přejímá tak jejich hodnoty a tradice. Druhou strategií, která se staví do protikladu k té první, je separace. V separačním procesu člověk naopak lpí na hodnotách a tradicích své vlastní původní kultury, odmítá vše nové a vyhýbá se kontaktu s majoritní kulturní společností. Třetí strategií je integrace, nejvíce úspěšná strategie v souvislosti s adaptací. Integrovaný člověk si totiž uchovává svoji původní kulturní integritu, nebrání se ale ani vlivům kultury nové a je otevřený interkulturním setkáním. Čtvrtou strategií je pak marginalizace. Při ní je člověk velmi málo zapojený do širšího sociálního rámce nové kulturní společnosti, ale zároveň ani nelpí na vlastních kořenech, ze kterých jeho původní kultura vychází (Sam & Berry, 2006). Takto rozlišené strategie předpokládají, že se mohou jedinci z nedominantních kulturních skupin svobodně rozhodnout o svém postoji k dominantní skupině. Pokud si ale dominantní skupina vynucuje určitý druh vztahu se skupinou nedominantní, pak je třeba užívat jiného pojmosloví (Berry, 1974, s. 19-20).

Ze všech těchto čtyř strategií je integrace považována za nejvíce úspěšný způsob akulturace, protože umožňuje člověku se psychologicky i socio-kulturně adaptovat na nové prostředí, a zároveň neztratit kulturní kořeny, jenž částečně tvoří jeho identitu. Má navíc možnost čerpat zkušenosti a schopnosti z obou kultur, které jej obklopují, a lépe se tak vypořádat s výzvami interkulturního kontaktu. Marginalizace je naopak pojímána jako nejméně adaptabilní způsob, jelikož člověk nemá přístup ke zdrojům a podpoře ani z jedné kulturní skupiny, jež tvoří jeho sociální prostor (Berry & Sabatier, 2010, s. 205).

Na příkladu integrace se dá také dobře vysvětlit, do jaké míry je akulturace obousměrnou interakcí, při níž záleží jak na chování dominantní, tak nedominantní skupiny, a jejich jednotlivých členů. Úspěšná integrace nově příchozích do většinové společnosti je totiž podmíněna dvěma aspekty. Prvním je postoj dominantní společnosti - inkluzivní a multikulturní společnosti jsou mnohem více otevřeny vztahům s jinými etnokulturními skupinami než společnosti konzervativně tradicionalistické. Pro nastolení integrační strategie je tedy v první řadě nutná akceptace kulturní diverzity a pokud možno minimální projevy diskriminace⁴, rasismu a předsudků vůči cizincům ze strany majoritní společnosti. Druhý aspekt se týká skupiny nedominantní, která má ve své snaze o integraci za úkol respektovat a adoptovat základní hodnoty majoritní společnosti (Sam & Berry, 2006, s. 27-29).

Jak jsem naznačila v první kapitole, přístup k migrantům v České republice se během několika minulých let změnil. Informace, které šíří masmédiá i vrcholoví politici silně ovlivňují postoj většinové společnosti k nově příchozím migrantům, a skrze to také působí na jejich akulturaci a adaptaci na novou azylovou zemi. Pokud se budeme řídit Berryho teorií, je tedy jeden aspekt úspěšné akulturace migrantů v České republice mocně narušen – česká společnost se nestaví do role otevřené hostitelské společnosti. Naopak zaujímá vůči cizincům čím dál méně velkorysý postoj. „Při srovnání let 1995 až 2003 došlo k růstu tolerance vůči starým i chudým

⁴ V souvislosti s diskriminací hovoří Berry (2006) o jejím vlivu na volbu akulturačních strategií. Pokud zažívá jedinec velkou míru diskriminace ze strany většinové společnosti, je pravděpodobné, že strategii, kterou si později zvolí, bude separace. Tedy odmítnutí kulturních hodnot a norem hostitelské společnosti a uzavření se ve vlastním kulturním vakuu. Opět je z tohoto příkladu patrné, nakolik je akulturace závislá na reciprocitě vztahu kulturních společností, které se spolu setkávají. Diskriminace je také hlavním prediktorem snížené psychologické a sociokulturní adaptace (Berry, 2006).

lidem, vůči bohatým lidem, homosexuálům i Romům, ale naopak vývoj míry tolerance dospělých vůči cizincům, kteří žijí, u nás, klesl“ (Abramuszkinová Pavlíková, 2010, s. 76).

2.1.3 Akulturační stres

Stres je považován za fyziologický a zároveň psychologický stav organismu, který vzniká na základě působení stresoru z vnějšího prostředí. Pro obnovení normálního fungování organismu je nutné užít takových copingových strategií, které vedou k redukci stresoru nebo k adaptaci na novou situaci. (Berry, Kim, Minde, & Mok, 1987, s. 492)

Pokud jsou stresory vázané na proces akulturace, respektive pokud mají svůj původ právě v akulturační zkušenosti, hovoříme o akulturačním stresu. Jak upozorňuje Berry et al. (1987), stresové reakce na pojednaný proces mohou vést k mnohým psychickým potížím, například k úzkostem, depresím, pocitům méněcennosti a odcizení, psychosomatickým nemocem nebo ke krizi identity.

Akulturační stres má tedy za následek zhoršení zdravotního stavu. Nicméně ne každý, kdo prochází tímto procesem, se potýká s vysokou mírou tohoto typu stresu. Existuje sice úzký vztah mezi akulturací a psychickou stránkou člověka, nelze však říci, že jde pouze o jednosměrný proces vedoucí ke zhoršení duševního zdraví jednotlivců. Záleží na mnohých individuálních a skupinových proměnných, které ovlivňují to, jakým způsobem se člověk s akulturační zkušeností vypořádá. Pro někoho tato nová životní etapa může přinášet netušené možnosti a mít pozitivní vliv na jeho duševní zdraví, pro jiného zas může znamenat nezdolatelnou překážku (Berry & Kim, 1987, s. 202).

Jaké proměnné tedy hrají roli ve vztahu akulturace a duševního zdraví dle Berryho teorie? Akulturační zkušenost je velmi proměnlivá, podobně jako počet a podoba stresorů, které z ní pramení. V návaznosti na to i míra akulturačního stresu nabývá různých velikostí. Akulturační zkušenost, stresory a akulturační stres spolu tedy úzce souvisí a dalo by se říci, že jeden aspekt vychází z druhého. To znamená, že například silná akulturační zkušenost přináší mnoho stresorů, které pak ústí ve velkou míru prožívaného akulturačního stresu. Načrtnutý vztah mezi těmito aspekty ovšem není pevně daný a neměnný. Jedná se spíše o pravděpodobný průběh akulturačního procesu. Záleží totiž na mnoha dalších faktorech, které se do vztahu duševního zdraví a akulturace promítají. Jsou jimi charakter většinové společnosti, typ skupiny procházející akulturací, způsob akulturace (respektive akulturační strategie) a mnoho dalších demografických, sociálních a psychologických charakteristik (včetně copingových strategií) jednotlivců i celé skupiny. Všechny tyto faktory silně ovlivňují jak akulturační zkušenost, povahu a počet stresorů, míru akulturačního stresu, tak i vztah mezi nimi (Berry et al., 1987, s. 493-495).

Prvním faktorem usměrňujícím vztah mezi akulturací a akulturačním stresem je charakter většinové společnosti, která může být buďto pluralitní s ideologií multikulturalismu (a tedy inklinovat k toleranci a kulturní diverzitě), nebo naopak rigidní, s tendencemi potlačit jakoukoli kulturní odlišnost. Berry et al. (1987, s. 494) se domnívají, že právě v pluralitně multikulturních společnostech vede akulturace k menší míře akulturačního stresu, potažmo se tak stává menším ohrožením duševního zdraví zainteresovaných jednotlivců.

Druhým faktorem je typ skupiny procházející akulturací. Typologie skupin dle Berryho byla již popsána výše⁵, v souvislosti s duševním zdravím je ale nutné mluvit o oněch třech úrovních, které odlišují jednu skupinu od druhé. Jsou jimi dobrovolný – nedobrovolný odchod z vlasti, dočasný – trvalý status a migrující – setrávající způsob života (Berry et al., 1987). Nedobrovolný útěk z rodné země (například v případě uprchlíků), může ústit ve větší duchovní potíže nežli dobrovolný a plánovaný odchod z vlasti (v případě imigrantů). Také postoj imigrantů k novému prostředí bude pravděpodobně pozitivnější nežli postoj uprchlíků k nové azylové zemi. Stejně tak dočasný status studenta, diplomata či dělníka v hostitelské zemi (skupina „sojourners“) může obnášet větší riziko zhoršení duševního zdraví, protože tito lidé nemají stálou sociální podporu a kontakt s domovem (Berry et al., 1987, 501-506).

Třetím faktorem propisujícím se do vztahu akulturace a psychického stavu jedince je samotné prožívání akulturace. Jak bylo zmíněno výše, v Berryho teorii existují dvě dimenze individuálního přístupu k tomuto procesu. První je snaha udržet si svoji vlastní původní kulturní identitu, druhou dimenzí je tendence dostávat se do častých interakcí s jedinci z většinové společnosti, kteří mají odlišné kulturní normy a hodnoty. Skrze individuální prolínání těchto dvou dimenzí si jedinec utváří svoji originální akulturační strategii, která je výsledkem jeho postoje k vlastní kulturní komunitě i širšímu společenskému kontextu (Sam & Berry, 2006, 33-37).

Posledními dvěma faktory jsou demografické, sociální, behaviorální a psychologické charakteristiky jednotlivců v akulturačním procesu. Adaptace na novou situaci a míra akulturačního stresu závisí do značné

⁵ Viz podkapitola Skupiny procházející akulturací

míry na individuálních copingových strategiích, dále také na vzdělání, věku, genderu, kognitivním stylu a předchozích interkulturních zkušenostech těchto jednotlivců (Berry et al., 1987, s. 495).

2.2 Interakční akulturační model (IAM)

Berryho modelu akulturace bylo vytýkáno, že se příliš nezaměřoval na postoje většinové společnosti, respektive společnosti, která zastává v akulturačním procesu roli hostitele. Ačkoli totiž Berry upozorňoval na důležitost recipročních interakcí mezi oběma kulturními skupinami, jeho koncept akulturačních strategií se zabýval především kulturními a individuálními změnami na straně minoritní skupiny (Chvojková & Hřebíčková, 2018, s. 161). Bourhisův interakční akulturační model na Berryho teorii v mnohém odkazuje a používá i jeho pojetí akulturačních strategií. O co však jeho teorii doplňuje je právě rozměr postojů a chování hostitelské společnosti. Zabývá se třemi aspekty akulturace: 1) akulturační pozicí skupiny imigrantů v hostitelské společnosti, 2) akulturační pozicí hostitelské společnosti ve vztahu ke skupině imigrantů, 3) interpersonálními vztahy a vztahy uvnitř skupiny, které jsou produktem prolínání akulturačních pozic hostitelské společnosti a pozic určité skupiny imigrantů. Postoj hostitelské společnosti je tudíž v Bourhisově teorii jedním ze tří nosných prvků úspěšné akulturace. Je pro vás přijatelné, že si imigranti zachovají své vlastní kulturní dědictví? Je pro vás přijatelné, aby imigranti přijali kulturu vaší vlastní hostitelské společnosti? Odpovědi právě na tyto otázky do značné míry určují, nakolik mají imigranti šanci se do většinové společnosti začlenit (Bourhis, Moise, Perreault, & Senecal, 1997, s. 379-384).

2.3 Shrnutí kapitoly

V kapitole o akulturaci jsem se zaměřila hlavně na Berryho pojetí tohoto procesu, vznikajícího na základě setkání dvou či více odlišných kultur.

Berryho model je založen na dvou dimenzích, kterými jsou 1) ztráta versus udržení původní kultury, 2) vyhledávání či odmítání kontaktu s kulturou novou. Na základě prolínání těchto dvou dimenzí si jedinec volí jednu ze čtyř akulturačních strategií, kterými jsou integrace, separace, asimilace a marginalizace. Integrace je pak pojímána jako nejvíce úspěšná strategie v souvislosti s adaptací na nové prostředí.

Detailněji jsem se v tomto kontextu zabývala akulturačním stresem, protože z výzkumů vyplývá, že má velký vliv na duševní zdraví migrantů. V některých případech může vést až k depresím, úzkostem nebo psychosomatickým obtížím. V úplném závěru kapitoly jsem pak popsala Interakční akulturační model, který na Berryho také v mnohém navazuje, věnuje se ovšem nejen postojům minoritní skupiny, nýbrž klade důraz i na studium postojů skupiny hostitelské.

Procesu akulturace jsem se věnovala podrobněji, protože se domnívám, že je pro pochopení životní situace migrantů stěžejní. Z mnohých výše uvedených teoretických východisek jsem čerpala ve výzkumné části své práce.

3 Duševní zdraví migrantů

Pokud jsou lidé vystaveni násilí a traumatu, zejména pak opakovanému extrémnímu násilí, jako je například mučení, objevuje se u nich zvýšené riziko duševních poruch, včetně posttraumatické stresové poruchy (Steel et al., 2009, s. 547).

Hynie (2018, s. 63) ve svém kritickém zhodnocení dosavadního výzkumu dopadů postmigračních potíží na duševní zdraví migrantů a prevalenci PTSD podotýká, že ačkoli se duševní poruchy vyskytují ve zvýšené míře u migrantů a žadatelů o azyl v porovnání s většinovou společností, mnozí

z nich duševními poruchami netrpí a dokáží se přibližně do roka vypořádat s utrpením, způsobeným pre-migračními zkušenostmi. Co však plyne z dalších výzkumů (Gee, Ro, Shariff-Marco, & Chae, 2009; Torres & Wallace, 2013), akulturační stres, který migranti zažívají v postmigračním kontextu, má také negativní vliv na jejich duševní zdraví.

Migranti jsou tedy po psychické stránce ohroženi jak pre-migračními zkušenostmi s válkou, fyzickým či sexuálním násilím, přírodními katastrofami, tak také obtížemi a překážkami, se kterými se potýkají v kulturně-spoločenském prostředí azylové země. Li a Anderson (2016) zdůrazňují, že pro plné pochopení migrační zkušenosti je nutné věnovat se těmto dvou zdrojům úzkosti a stresu – tedy pre a postmigračním zkušenostem – zároveň. Nelze oddělovat jeden od druhého, protože pre-migrační traumata, která ovlivňují duševní zdraví migrantů, vedou k rozdílnému prožívání postmigračních stresorů⁶. Propojenost těchto dvou procesů také vysvětluje, proč se v některých případech duševní zdraví migrantů nezlepšuje, naopak zhoršuje, a to i po jejich přesídlení do bezpečného prostředí hostitelské země (Li & Anderson, 2016, s. 48).

Abychom mohli pochopit, jak úzce spolu souvisí zkušenosti před a po migraci, měli bychom se nejdříve krátce podívat na fungování tzv. „řetězového efektu“ sociálního stresu, jak jej nastínil Pearlin (1999, s. 396-399). Duševní pohoda lidí závisí na mnohých faktorech, které jsou spolu vzájemně provázané. Mezi tyto faktory patří sociální status, kontext každodenního života, vystavování se stresorům, šíře a dostupnost zdrojů, jež umožňují se s těmito stresory vypořádat, a v neposlední řadě také

⁶ Post-migrační stresory jsou sociální a kulturní rizikové faktory v hostitelské zemi. Patří mezi ně například diskriminace, akulturační stres, potíže se získáváním legálního statutu a jazyková bariéra (Li & Anderson, 2016). Budu se jim více věnovat v samostatné kapitole.

způsob, jakým se stres individuálně projevuje v psychickém i tělesném fungování jedince. Jedním z možných důsledků vzájemných vztahů mezi těmito faktory je, že změna jednoho faktoru může způsobit změnu dalších, a zahájit tak řetězový efekt (Pearlin, 1999, s. 396).

Co to tudíž znamená v kontextu migračních zkušeností? Utrpení a traumata, jež lidé prožili před samotným přesunem do azylové země, jsou významným zdrojem stresu, který se může šířit i do jiných oblastí jejich života. Tímto způsobem se pak spouští řetězec následných stresorů, které člověku znesnadňují adaptaci na nové podmínky i celý akulturační proces (Li & Anderson, 2016, s. 48).

3.1 Sociální determinanty duševního zdraví

Sociální determinanty duševního zdraví můžeme dělit na dvě oblasti. První jsou materiální proměnné, mezi které se řadí bezpečné prostředí, adekvátní jídlo a bydlení, vysoká kvalita zdravotní péče a náležité zaměstnání. Do druhé oblasti pak spadají interpersonální proměnné, jako je sociální exkluze, diskriminace a nízký sociální status (Hynie, 2018, s. 299).

Migranti se často ocitají na spodní hranici sociálního gradientu, a to nejen kvůli okolnostem jejich migrace (ztráta sociálního kapitálu a pod.), nýbrž i díky postoji hostitelské společnosti a jejího politického zastoupení. Nejistota plynoucí z materiálního nedostatku a sociální exkluze u nich pak může vést k zhoršenému psychickému zdraví a duševním poruchám (Hynie, 2018). Abychom mohli porozumět jednotlivým životním příběhům migrantů, jež analyzuji v empirické části své práce, budu se nyní věnovat jednotlivým sociálním determinantám tak, jak je uvádí Hynie (2018) ve své kritické analýze.

3.1.1 Příjem

Nehledě na to, jaký byl sociální status uprchlíků před odchodem z jejich rodné vlasti, mnozí z nich přicházejí do azylové země ve stavu relativní chudoby, ve které pak ještě několik dalších let setrvávají. Okolnosti, jež se pojí s jejich odchodem, potažmo útekem z domoviny, jim často neumožňují vzít si s sebou vše potřebné, jako jsou například úspory či dokumenty prokazující jejich kvalifikaci (Allsopp, Sigona, & Phillimore, 2014, s. 23-25).

Porter a Haslam (2005) ve své meta-analýze publikovaných studií mezi lety 1952 až 2002 týkajících se duševního zdraví uprchlíků dokazují, že materiální podmínky, ve kterých tito lidé žijí po svém přesídlení do hostitelské země, mají značný vliv na jejich psychický stav. Tyto podmínky souvisejí především s ekonomickými příležitostmi a zajištěným soukromým bydlením (Porter & Haslam, 2005, s. 610).

3.1.2 Zaměstnání

Jak jsem již zmínila výše, mnoho migrantů nemá možnost se na svůj útek z rodné země připravit. Přesuny bývají často unáhlené a nečekané. Mnozí z nich se proto potýkají s pouze malou šancí získat v azylové zemi zaměstnání, jež by odpovídalo jejich vzdělání - nemají totiž potřebné dokumenty k prokázání své kvalifikace (Haynes, 2018, s. 299). Tato situace může vést k tomu, že jsou uprchlíci a migranti dlouhodobě bez práce.

Samarasinghe a Arvidsson ve svém výzkumu uprchlíků ve Švédsku popisují spojitost mezi sníženou sebeúctou a pocity neužitečnosti v závislosti na ztrátě zaměstnání. Zejména mužská část uprchlíků trpí tím, že nejsou schopni zajistit svoji rodinu, a tím pádem ztrácí svoji výsadní pozici. Nehledě na to, že dlouhodobá zkušenost s nezaměstnaností může

otřást motivací migrantů integrovat se do nové společnosti (Samarasinghe & Arvidsson, 2002, s. 298-299).

3.1.3 Bydlení

Nedostatek finančních prostředků způsobuje, že jsou migranti často nuceni žít v neuspokojivých bytových podmínkách. Ocitají se mnohdy v situaci, kdy bydlí v malém prostoru s mnoha rodinnými příslušníky. Přelidnění a bezpečnostní rizika, jenž jejich nedostačující domovy v azylových zemích obnášejí, mají negativní vliv na jejich duševní zdraví (Allen, Balfour, Bell, & Marmot, 2014, s. 393).

Jak uvádějí Carter a Osborne, neznalost realitního trhu, práv a povinností nájemců a charakteristik jednotlivých lokalit vede k tomu, že se migranti hůře rozhodují ohledně pronájmů či koupí nových nemovitostí. Jejich urgentní potřeba najít si nové bydlení ihned po příchodu do hostitelské země, umožňuje realitním kancelářím a sektoru správy nemovitostí profitovat na jejich nevědomosti a zapojovat do svého jednání i různé diskriminační praktiky (Carter & Osborne, 2009, s. 309).

3.1.4 Jazykové dovednosti a interpretace

Schopnost, potažmo neschopnost mluvit plynně jazykem azylové země ovlivňuje život migrantů v mnohých oblastech a je jedním z klíčových faktorů vzniku deprese (Bogic, Njoku, & Priebe, 2015, s. 34). Za prvé hraje jazyková bariéra velkou roli při výběru a ucházení se o zaměstnání. Za druhé může migrantům znesnadňovat přístup ke kvalitní lékařské péči, hlavně kvůli nedostatku kvalifikovaných tlumočnicků, jenž by migrantům pomáhali komunikovat s doktory o nastalých problémech (Thomson, Chaze, George, & Guruge, 2015, s. 1897).

Dále se nedostatek porozumění, spojený s neznalostí jazyka, podepisuje na sebevědomí migrantů v rámci jejich zapojení se do systému nové

hostitelské společnosti. Strang, Bailot a Mignard upozorňují na to, že právě tento aspekt migranty zbavuje pocitu moci nad svým životem a co hůře, může jim i částečně znemožňovat hájit svá vlastní práva (2018, s. 209).

3.1.5 Proces získávání azylu

Steel et al. (2006) ve své studii arabsky mluvících uprchlíků v Sydney uvádí, že průtahy v rozhodování ohledně jejich legálního statusu, tedy dočasné ochrany či trvalého pobytu, mají neblahý dopad na jejich psychický stav. Významně přispívají k riziku přetrvávající deprese, posttraumatického stresového syndromu nebo k handicapu způsobeným duševními obtížemi. Uprchlíci, kteří navíc na své cestě do azylové země museli strávit určitý čas v detenčních centrech, zpravidla prožívali neutuchající smutek a beznaděj, byli sužováni vtíravými vzpomínkami a výbuchy vzteku. Všechny tyto symptomy pak souvisely s délkou jejich pobytu v detenčním zařízení (Steel et al., 2006, s. 63). Hynie dodává, že bez legálního statutu nemohou migranti ani legálně pracovat, tudíž se často ocitají měsíce až roky ve velmi nejisté sociální situaci (2018, s. 300).

3.1.6 Sociální podpora a sociální izolace

Sociální izolace je pro migranty v azylových zemích obvykle novou zkušeností. I v případě, že se jim podaří odejít ze své vlasti s celou primární rodinou, hostitelská společnost jim často není schopná nabídnout širší sociální síť a podporu, na kterou byli doposud zvyklí. Není neobvyklé, že jeden rodinný příslušník plní vícero sociálních rolí. Jedna z participantek v Samarasinghově a Arvidssonově výzkumu popisuje svůj vztah k dětem jako víceúrovňový, nazývá se jejich matkou i nejlepším přítelem (2002, s. 297).

Nedostatkem sociální podpory trpí nejvíce starší migranti, obzvláště pak ženy (Bogic et. al., 2015, s. 23). Pokud se rodina musí z různých individuálních důvodů v rámci migračního procesu rozdělit, riziko

duševních poruch, a to především deprese, se mezi jejími členy ještě zvyšuje. Znovu platí, že čím delší je odloučení od blízkých rodinných příslušníků, tím spíše mají duševní poruchy tendenci propuknout (Shishehgar, Gholizadeh, DiGiacomo, Green, & Davidson, 2017, s. 969).

3.1.7 Diskriminace

Poslední determinantou je dle Hyniesové míra přijetí v azylové zemi. Duševní zdraví migrantů přímo souvisí s tím, jestli se cítí být vítáni, nebo zdali se setkávají s projevy nepřátelství ze strany hostitelské společnosti (Hynie, 2018, 300).

Z výzkumů vyplývá, že migranti, kteří zažívají diskriminaci v azylové zemi, jsou více náchylní k depresím, a mohou se začít stavět do role oběti vůči většinové společnosti, což vede k zesílení jejich identifikace s vlastní etnickou skupinou, a potažmo i k horší adaptaci (Samuel, Morton, Violet, Feng, & Joanna, 1999; Montgomery & Foldspang, 2007).

V České republice se dle Sokačové (2014, s. 25) migranti setkávají s diskriminací především v oblastech zdravotní péče, bydlení, trhu práce a poskytování služeb. Někteří z nich se s nastalými nerovnostmi vypořádávají kreativně.

Aby se cizinci vyrovnali s touto překážkou a získali možnost se ucházet o zaměstnání, která nejsou pod jejich kvalifikací a schopnostmi, využívají k tomu různé strategie, které spočívají především v úpravě životopisu – počesťování jména a zamlčování údajů, které souvisí s cizím původem. O české státní občanství stojí řada migrantů právě kvůli rovnému přístupu na trh práce. (Sokačová, 2014, s. 26)

Z obecného hlediska jsou zkušenosti s diskriminací jednou z hlavních překážek úspěšné adaptace a akulturace do nové společnosti, jak jsem již zmiňovala v předešlé kapitole. Migranti si v návaznosti na diskriminující postoj společnosti většinou zvolí právě separaci jako svoji akulturační strategii, což vede k jejich postupnému uzavírání se vnějším kulturně sociálním vlivům a prostředí (Berry, 2006, s. 46).

3.2 Postmigrační stresory

Někteří autoři používají pro nesnáze a překážky, jimž migranti po příchodu do azylové země čelí, a které pro ně představují riziko duševních poruch, pojem postmigrační stresory. V některých teoretických přístupech se jejich význam překrývá se sociálními determinantami. Li (2016, odst. 6) například ve svém výzkumu asijských a latinskoamerických uprchlíků ve Spojených státech amerických termín postmigrační stresory užívá a definuje je jako: pocity viny z opuštění rodinných příslušníků, sociální izolace, komunikační nesnáze, potíže se zaměstnáním, stres plynoucí ze získávání legálního statusu a rasová/jazyková diskriminace. Další autoři s tímto pojmem pracují i v trochu jiných souvislostech. Silove, Sinnerbrink, Field, Manicavasagar a Steel (1997, 353-354) popisují postmigrační stresory jako: strach z repatriace, průtahy v azylových řízeních, obtížné navštěvování rodiny, obavy o zdraví rodinných příslušníků, nucená separace od bližních, nemožnost pracovat a obtížný přístup k lékařské péči a sociálním službám.

Nepovažuji za důležité věnovat se postupně všem postmigračním stresorům, jak je rozlišil Silove et al. (1997). Nicméně se zaměřím na jeden stresor, na který upozornil Li (2016) a další autoři (Sandhu & Asrabadi, 1994), a který se ukázal jako stěžejní v mém výzkumu syrských uprchlíků - pocity viny vůči rodinným příslušníkům, kteří zůstali ve válečné oblasti.

3.2.1 Pocity viny

Vina je dle Wardové a Stylesové (2012, s. 339) dlouhotrvající, trestající a rozšiřující se emoce, která bývá velmi komplexní a hluboce zakořeněná. Ženy často věří, že nenaplnují své závazky vůči rodině, pokud se nestarají o svoje stárnoucí rodiče, a pokud neumožňují svým dětem poznat svoje prarodiče. V těchto chvílích se u nich objevují pocity viny, které navíc s přibývajícím věkem (jak jejich, tak rodičů) rostou (Baldassar, Wilding, & Baldock, 2007, s. 4).

Ačkoli migranti obvykle popisují pocity viny jako negativní emoce, které „jsou stále tady“ a „nikdy se jich nezbaví“, Baldassar (2015) přichází se zajímavým pohledem z druhé strany. Ve své analýze dětí, které migrovaly do Austrálie, a jejich stárnoucích rodičů v Itálii, hovoří o pocitech viny jako o nepříjemných a škodlivých emocích, které ale zároveň tvoří převážně pozitivní motivaci k udržování rodinných vazeb mezi migranty a jejich rodiči. Pocity viny jsou tedy také jedním z možných projevů zájmu a péče, které děti vůči svým rodičům pociťují (Baldassar, 2015, s. 87).

3.3 Shrnutí kapitoly

Závěrečnou kapitolu teoretické části své práce jsem věnovala duševnímu zdraví migrantů. Myslím si, že účinná psychologická pomoc lidem na útěku by měla být založena na pečlivém zkoumání příčin jejich duševních potíží. S jakými problémy se migranti nejčastěji setkávají po příchodu do azylové země? Někteří autoři nazývají zdroje těchto obtíží sociálními determinanty duševního zdraví, jiní se uchylují k pojmu postmigrační stresory. Oba tyto koncepty však postihují hlavní problematické oblasti života migrantů v postmigračním kontextu.

Duševní pohoda migrantů závisí na mnohých biologických i sociálních faktorech. Z výzkumů vyplývá, že dvěma hlavními zdroji úzkostí a stresu

jsou jak pre-migrační zkušenosti (válka, fyzické a sexuální násilí, přírodní katastrofy), tak překážky, se kterými se migranti potýkají v kulturně-spoločenském prostředí azylové země. Domnívám se proto, že je nutné studovat nejen traumata, kterými si migranti v minulosti prošli, ale zaměřit se i na pochopení nesnází, kterým v současnosti čelí. Oba tyto aspekty jsem se snažila ve své výzkumné sondě postihnout a zaměřit se na celkové pochopení životní situace participantů, kteří byli ochotni se mnou sdílet své životní příběhy.

4 Empirická část

Empirickou část mé diplomové práce tvoří kvalitativní výzkumná sonda zabývající se životními příběhy syrských uprchlíků, kteří si zvolili Českou republiku jako svoji azylovou zemi. Tématu migrace ze Sýrie a následnému životu uprchlíků v České republice jsem se věnovala již ve své bakalářské práci, na kterou nyní částečně navazuji. Pro lepší pochopení mé současné výzkumné sondy proto považuji za důležité stručně popsat cíle a závěry výzkumu, který byl obsahem mé bakalářské práce.

Cílem výzkumné sondy do života syrských uprchlíků v Praze, kterou jsem uskutečnila na jaře roku 2016, bylo zmapovat jejich představy o životě v České republice a objasnit důvody odchodu z jejich rodné země. Na základě polostrukturovaných narativních rozhovorů jsem se snažila postihnout jejich obavy, přání a sny, se kterými opouštěli svoji vlast. Kladla jsem si otázky po tom, jaké byly hlavní příčiny jejich migrace, s jakými očekáváními přijeli do České republiky, a především s jakými obtížemi se v prvních letech svého pobytu v České republice setkávali. V analýze jsem se zaměřovala na nesnáze a překážky, které participanti v souvislosti s životem v České republice popisovali. S ohledem na teoretické přístupy (Li, 2016; Silove et. al., 1997) jsem pak tyto pasáže klasifikovala a v jednotlivých příbězích rozpoznala tzv. „postmigrační stresory“. Na základě Liovy kategorizace (2016) jsem mezi ně zařadila pocity viny z opuštění rodinných příslušníků, jazykovou bariéru, diskriminaci, sociální izolaci a potíže se zaměstnáním a získáváním legálního statusu. Vzhledem ke zvolené perspektivě hloubkových případových studií jsem se analyticky zaměřila na každý případ zvlášť.

V rámci výzkumu prezentovaného v této práci jsem znovu kontaktovala původní výzkumné partnery mé bakalářské práce za účelem porovnání jednotlivých životních příběhů v čase. Zaměřuji se na porovnání jejich

výpovědí z roku 2016 s daty vytvořenými na základě narativních rozhovorů proběhlých v roce 2019. V této komparaci sleduji, jakým způsobem se změnily jejich představy o budoucnosti v České republice a jak v současnosti popisují stresory, které jim před třemi lety znesnadňovaly úspěšnou akulturaci a adaptaci na nové prostředí.

Časový odstup hraje ve výzkumné sondě klíčovou roli, a to nejen s ohledem na změny v prožívání jednotlivých participantů, nýbrž i díky měnícímu se postoji české společnosti a jejího politického zastoupení k celoevropskému problému migrační krize. Příčiny a proces změn v přístupu k migrantům v České republice jsem postihla v první kapitole teoretické části. Ve své empirické části práce bych tak ráda nastínila, jak vypadá každodenní život uprchlíků přicházejících z válečných oblastí v České republice a jak prožívají změnu prostředí a společnosti, ve které žijí.

Empirickou část práce tedy strukturuji následujícím způsobem: Nejdříve rekapituluji rozhovory, které jsem vedla s jednotlivými participanty v roce 2016, a poté na ně navazuji analýzou rozhovorů uskutečněných na jaře 2019.

4.1 Cíle výzkumné sondy

Ve své kvalitativní výzkumné sondě založené na rozhovorech s uprchlíky ze Sýrie žijících legálně na území České republiky jsem si kladla za cíl nahlédnout do jednotlivých životních příběhů lidí, kteří byli nuceni opustit svou vlast kvůli válečnému konfliktu a kteří se nyní potýkají s každodenními těžkostmi života v azylové zemi. Konkrétní cíle výzkumné sondy definuji jako:

- Na základě srovnání výpovědí z roku 2016 s rozhovory vedenými na jaře roku 2019 popsat proměny představ uprchlíků o životě v České republice. Podívat se, do jaké míry se změnila jejich očekávání

spojená s budoucností při konfrontaci s každodenní realitou v azylové zemi.

- Pomocí tematické analýzy rozhovorů s uprchlíky z roku 2019 nastínit jejich individuální prožívání změněného životního stylu a prostředí. Porovnat jejich snahu se akulturovat a integrovat do české společnosti v čase.
- Identifikovat obtíže a překážky, se kterými se z pozice uprchlíků v České republice setkávají, a naznačit možné souvislosti mezi těmito nesnázemi a měnícím se postojem české většinové společnosti k tématu migrační krize jako takové.

4.2 Vzorek participantů

V souvislosti s tím, že jsem se rozhodla ve výzkumné sondě do života syrských uprchlíků pokračovat, jsem si také zvolila stejný vzorek participantů jako ve své bakalářské práci. Předcházely tomu úvahy nad tím, čeho bych ráda ve své výzkumné sondě docílila, a za jakým účelem na svůj původní výzkum navazují. Ačkoli jsem se pokusila výzkumný vzorek rozšířit a k rozhovorům přizvala i další syrské uprchlíky, rozhodla jsem se data získaná z těchto setkání do své analýzy nezahrnout. Dospěla jsem k tomuto závěru na základě diskuse nad sesbíranými daty. Uvědomila jsem si, že jejich bohatost nespočívá v počtu jednotlivých participantů, nýbrž v příležitosti podívat se na jednotlivé životní příběhy uprchlíků v tříletém časovém rozmezí. Tento aspekt mi totiž umožňuje zaměřit se na procesy změny, které s sebou akulturace a adaptace na nové prostředí v azylové zemi přináší. Můj výzkumný vzorek tedy sestává ze tří syrských uprchlíků, se kterými jsem se seznámila před třemi lety prostřednictvím výzkumu v mé bakalářské práci.

K výzkumu na mou bakalářskou práci jsem oslovovala uprchlíky syrské národnosti, kteří pobývají na území České republiky legálně, a kterým

tudíž nehrozí správním vyhoštění. Druhá podmínka se týkala jejich národnosti - do svého výzkumu jsem zahrnula pouze Syřany. Toto kritérium jsem si zvolila pro zachování homogenity vzorku, protože ačkoli jsou okolnosti útěku syrských uprchlíků z jejich rodné země rozličné, shodují se v jedné hlavní příčině, a tedy ve válce v Sýrii.

4.3 Způsob sběru dat

Se všemi participanty jsem se sešla v Praze, přičemž jsem se snažila nalézt bezpečné a pohodlné prostředí pro nahrávání rozhovorů s ohledem na jejich osobní preference. Se dvěma z nich jsem se proto setkala v neutrálním prostředí kavárny a jedna participantka mě pozvala k sobě domů.

Každého participanta jsem nejdříve seznámila s hlavními cíli svého výzkumu, s očekávanou délkou rozhovoru a se způsobem zpracování dat. Požádala jsem je o podepsání informovaného souhlasu, společně s jejich svolením k nahrávání rozhovoru, abych získala přesný záznam jejich výpovědí. Dbala jsem na to, aby se v mé přítomnosti cítili uvolněně, upozornila jsem je, že mohou rozhovor kdykoli ukončit, na některé otázky neodpovídat, nebo se popřípadě na cokoli doptat. Všechny rozhovory byly vedeny v anglickém jazyce, pouze část jednoho z nich v jazyce českém⁷.

4.3.1 Metoda narativních rozhovorů

Chrząszczyńska (2003) uvádí, že „výchozím předpokladem narativního přístupu je chápání narativní konstrukce jako principu strukturace zkušenosti. Skrze svojí narativní organizaci dostává život tvar, řád, souvislost, směřování a smysl. Prostřednictvím narativní konstrukce je zkušenost ztvárněna a současně také interpretována“ (s. 1). Rozhovory, které jsem s uprchlíky vedla, jsem ve shodě s metodou narativních rozhovorů příliš

⁷ Daná participantka se česky učí, začala proto se svým vyprávěním v českém jazyce, po několika prvních větách ale přešla do angličtiny, nenacházela totiž dostatečnou slovní zásobu.

nestrukturovala, ale naopak jsem se snažila dát jednotlivým participantům co největší svobodu ve výběru témat, o kterých chtějí oni sami mluvit. Uvědomuji si, že mé předporozumění dané problematice, založené především na mém předchozím výzkumu, mohlo dávat mým otázkám určitý směr, a skrze to i celému vyprávění. Jelikož jsem si ale při vedení jednotlivých rozhovorů byla tohoto problematického aspektu vědoma, domnívám se, že jsem alespoň určité úrovně neutrality ve svém doptávání dosáhla.

Každý rozhovor jsem po krátké neformální rozmluvě uvedla otázkou: „Jaké byly ony tři roky, kdy jsme se neviděli?“ Poté jsem se již nechala vést samotnými příběhy tak, jak je participant sami utvářeli. Chtěla jsem skrze jejich spontánní strukturaci zkušenosti postihnout ty události a témata, které oni sami považují za nejvíce podstatné a klíčové. Opět jsem vycházela z Chrzova chápání narativní konstrukce (2003).

4.4 Způsob zpracování dat

Nahrané rozhovory byly vedeny v anglickém jazyce a následně transkribovány. Ty části rozhovorů, které byly použity v analýze příběhů, jsem přeložila do českého jazyka. Ačkoli audio záznam jednotlivých rozhovorů zajišťuje vcelku přesný záznam řečeného, neverbální aspekty komunikace nelze tímto způsobem zachytit. Během dotazování jsem si proto vedla poznámky o prožívání participantů a o jejich neverbálních projevech. Při převádění nahrávek do písemné podoby jsem užívala metody komentované transkripce, tedy k určitým částem textu přidávala doplňující postřehy (smích, dojetí, pláč).

4.4.1 Metoda tematické analýzy

Pro interpretaci a zpracování rozhovorů jsem použila metodu tematické analýzy. Rozhodla jsem se tak na základě povahy získaných dat. Nechala

jsem se inspirovat autorkami Virginíí Braunovou a Victorií Clarke (2006), které ve svém článku zabývající se výhodami a nevýhodami tematické analýzy (současně s jejím umístěním ve vztahu k ostatním kvalitativním výzkumným metodám), hovoří o její značné flexibilitě a nezávislosti na zavedených teoretických rámcích. Domnívám se, že tento aspekt mi umožní pracovat s daty do hloubky a pečlivě sledovat, jaká témata a okruhy vyvěrají z nich samotných.

V následující pasáži popisuji, jakým způsobem jsem s daty pracovala při jejich interpretaci a vyhodnocování. Řídím se postupem analýzy, který v šesti bodech navrhly Braunová a Clarke (2006): 1) seznámení se s daty, 2) generování počátečních kódů, 3) hledání témat, 4) znovuprocházení témat, 5) definování a pojmenování témat, 6) sepsání zprávy.

Počátečním krokem v mé analýze bylo pročitání dat „tam a zpět“ za účelem hledání významů v nich obsažených a psaní prvotních poznámek a nápadů. Jelikož jsem rozhovory sama vedla i transkribovala, přemýšlením nad vynořujícími se schématy a vzorci jsem se již nějakou dobu zabývala. Tato počáteční fáze práce s daty je dle Braunové a Clarke (2006, s. 86) naprosto stěžejní, jelikož utváří solidní základ pro celou následující analýzu. Věnovala jsem jí tedy dostatečnou pozornost. Dalším krokem byla organizace dat, psaní výchozích kódů. Pasáže v textu, které mne zaujaly a zdály se být signifikantní, jsem vždy označila počátečním písmenem participanta a číslem (která postupně narůstala). Jelikož jsem měla všechny rozhovory vytištěné, a kódy psala na papíry přímo do textu, mohla jsem od sebe poté jednotlivé datové extrakty oddělit a libovolně je přeskládat. Spojováním kódů jsem utvářela větší tematické celky a při této práci jsem pro lepší uchopení témat používala mentální mapy. Dalším krokem pak bylo prozkoumávání jednotlivých témat, což obnášelo pročtení veškerých kódů v rámci jednoho tematického celku a kladení si otázek po jeho

soudržnosti (Nemělo by být téma zrušeno? Odpovídají všechny kódy jeho obsahu? Neměly by být některé kódy přidány nebo naopak odejmuty?). V této fázi analýzy autorky doporučují pročíst si celý text ještě jednou za účelem doplnění kódů a nahlédnutí nových aspektů. Učinila jsem tak a s již hotovými tématy přistoupila k jejich definování a pojmenovávání. Snažila jsem se skrze názvy jednotlivých témat výstižně a stručně zachytit, co obsahují, co je jejich „esencí“. Poslední krok analýzy bylo poté psaní závěrečné zprávy.

4.5 Etické aspekty výzkumné sondy

Všichni participanti byli seznámeni s cíli a zaměřením výzkumné sondy, s průběhem získávání dat a způsobem jejich zpracování, interpretace a využití. Jejich zapojení do výzkumu bylo čistě dobrovolné. Jak jsem uvedla výše, byli požádáni o podepsání informovaného souhlasu a upozorněni, že mohou svoji účast ve výzkumné sondě kdykoli ukončit.

Pro zachování anonymity participantů jsem v analýze změnila jejich jména, tak jako jsem to učinila ve své bakalářské práci. Jednotlivé pseudonymy pak odpovídají těm, která jsem uvedla ve výzkumné sondě roku 2016 (zvolena byla křestní jména, která se běžně používají na Středním východě). Toto opatření jsem učinila za účelem ochrany identity participantů. Některé informace, uvedené v analýze jejich příběhů, mají totiž značně osobní charakter.

5 Kvalitativní sonda do života syrských uprchlíků v České republice

5.1 Saadat – rekapitulace rozhovoru 2016

Všechny životně důležité okamžiky se odehrávají v Sýrii.

Rozhovor se Saadat před třemi lety jsem se rozhodla uskutečnit u sebe doma, protože výběr místa byl ponechán na mě. Jelikož jsem ještě neměla přílišné zkušenosti s vedením narativního rozhovoru, nenastavila jsem potřebné hranice a setkání se Saadat se tak stalo velmi emotivním. Reflektovala jsem tento aspekt ve své bakalářské práci, navštívila supervizora a v dalších rozhovorech se řídila jeho radami. Nezvala jsem tedy další účastníky výzkumu domů, ale vedla rozhovory v neutrálních prostředích kaváren, dále jsem hlídala časový rámeček a kladla důraz na participantovo vlastní uvážení své otevřenosti. Zmiňuji se nyní o tomto aspektu pro hlubší pochopení Saadatina vyprávění před třemi lety. Její slova často doprovázel pláč a dlouhé pomlky. Mám za to, že k silně emocionálnímu rozměru rozhovoru přispěla jak má nezkušenost, tak krátký časový odstup od událostí, které změnily celý Saadatin život.

Saadat uvedla svůj příběh tím, že označila svoji povahu jako nešťastnou. *„Stále si stěžuji, jsem negativní, můj manžel je mnohem lepší než já. Alespoň mě snese vedle sebe celé ty roky...“* Mnohokrát zdůraznila, že není typ člověka, který by se uměl radovat. *„To je můj problém, téměř nikdy se necítím šťastná.“* Celý rozhovor se proto nesl v duchu jejího nízkého sebehodnocení. Neodvažovala bych se soudit, z čeho tento její postoj pramenil, je ovšem pravděpodobné, že zážitky spojené s migrací ji v tomto ohledu značně ovlivnily.

Leitmotivem jejího vyprávění byly silné pocity viny vůči přátelům, části rodiny a celkově všem Syřanům, kteří zůstali ve válečných oblastech.

Víš, že máš možnosti, které zbytek rodiny nemá. Mnohem více možností než jiní lidé v mé situaci... Bohatí mají vždycky po ruce řešení svých problémů. Mluvím o svém životě, své komunitě, své

rodině, víš, proto se cítím vinná, protože pro ně nemůžu nic udělat...

Tato nemožnost pomoci svým bližním, kteří jsou stále ohroženi válečným nebezpečím, byla pro Saadat zdrojem úzkostí, strachů a sebeobviňování. Celou situaci navíc ještě zhoršoval její vnitřní apel na to, aby se cítila šťastná, protože ona je ta privilegovaná, ta, co přežila, ta, co může začít nový život v azylové zemi. Popisovala dva protichůdné pocity, které se v ní perou. Prvním z nich jsou zmíněné pocity viny, druhý se pak týká otázek po spravedlnosti ve světě.

Já jsem také člověk a jsem lidská bytost. Co jsem udělala, že jsem všechno ztratila? Víš? Na druhou stranu, když cítím, že ztrácím spoustu věcí, zapnu televizi, vidím Syřany a... ok. Mám ještě štěstí.

Dle mého názoru bylo prolínání těchto protichůdných pocitů a úvah jedním z důvodů, proč se Saadat částečně uzavřela novým zkušenostem v azylové zemi. Žila minulostí, vzpomínkami a strachem o své bližní. *„Když jdu spát, myslím na to, co se stane nebo nestane, takže jim pak každé ráno volám.“*

Do České republiky se Saadat přestěhovala se svým manželem (jehož matka byla Češka) a dvěma syny poté, co byl jeden z nich málem unesen islámskými milicemi. Jako hlavní důvod odchodu ze Sýrie tedy uvedla zdraví svých dětí. Ona sama opustit svou rodnou zemi nechtěla. *„Je to velmi bolavé, nevím, jak to popsat. Možná to je právě důvod, proč říkám, že je těžké tady žít. Od začátku jsem sem nechtěla jít...“* Život v České republice byl tedy pro Saadat něčím, co si sama nevybrala, do čeho byla vtažena, a pouze se s tím musela vypořádat. Myslím si, že právě kvůli tomu

se necítila být pánem svého osudu, a tudíž se ani nesnažila zlepšit svou životní situaci v období po přesunu do České republiky. Nadto byly její plány do budoucna jasné - až její synové dospějí a začnou studovat vysokou školu, vrátí se i se svým manželem do Sýrie. Představa, že by zemřela jinde než ve své vlasti pro ni byla nemyslitelná. „*Kdykoli budu mít tu možnost, půjdu zpátky do Sýrie. Ano... Mám tam matku...*“

Jak jsem naznačila v předchozích odstavcích, Saadat se v České republice již od svého příjezdu necítila dobře. Myslím si, že k tomu přispívaly jak její tendence k sebeobviňování a nahlížení na sebe jako na člověka, který věci „nedělá a necítí správně“, tak také fakt, že se nikdy stěhovat nechtěla. O čem jsem se v jejím příběhu ještě nezmínila, a co také hraje významnou roli v jejím postoji k azylové zemi, jsou zkušenosti se získáváním povolení k trvalému pobytu. Manžel Saadat má české občanství a ona by jej na tomto základě měla získat také. Když se však pokoušela změnit svůj status z dočasného pobytu na trvalý, na pracovišti Ministerstva vnitra se setkala s tím, že jí bylo uděleno nařízení k nucenému vystěhování z České republiky. Následně byl tento příkaz odvolaný, protože nebyl legálně akceptovatelný. Co ovšem odvolatelné nebylo, byl Saadatin pocit křivdy a ponížení, spolu s deportačním razítkem v jejím pasu.

Na každém letišti, kterým procházím, protože jsem hodně cestovala do Bejrútu, kontrolují můj pas a vezmou mě stranou... kvůli tomu deportačnímu razítku. Ptají se mě na to, a když jim ukážu svůj dočasný pobyt, oni mi nevěří... Nic jsem neudělala a vidíš?

Saadat se po příjezdu do České republiky začala učit česky a zaplatila si jazykové kurzy. Zážitek s neoprávněnou deportací ji však zaskočil natolik, že se svým studiem jazyka skončila. „*Navštěvovala jsem ten kurz, ale pak*

jsem to neunesla.“ Ve vztahu k české společnosti Saadat hovořila o demonstracích, které se v té době konaly proti migrantům, a také o přístupu samotného prezidenta k otázce migrační krize. Vyjádřila se, že když jsou všechny „oficiální hlasy“ proti migrantům, nemá cenu se o cokoli snažit.

Svůj postoj k integraci do české společnosti vyjádřila jasně. „*Nepatříš sem a jsi cizinec. A já chci být cizinec.*“ Její snaha zapojit se do byla narušena jak počátečními okolnostmi (nucený odchod ze Sýrie) a pocity viny, tak zkušenostmi a prožitky, které získala po příjezdu do České republiky (azylové řízení, demonstrace proti migrantům). Co se stalo s jejími představami o budoucnosti a přístupu k životu v azylové zemi? Změnilo se nějak její prožívání každodenního života v České republice?

5.2 Saadat – tematická analýza 2019

Proto říkám, že je to horší než dřív. Protože předtím jsme alespoň měli naději. Teď nemáme nic.

Se Saadat jsem se po třech letech setkala v jedné z žižkovských kaváren poté, co se akorát vrátila ze Sýrie. Jak jsem se později dozvěděla, jezdí tam pravidelně pečovat o svou nemocnou matku a pomáhat své sestře. V několika měsíčních intervalech se tedy vydává do svého rodného města (kde v současné době není plyn ani elektřina), aby sestře ulehčila v jejích starostech o matku, která na tom není zdravotně dobře. V současné době nepracuje, ani se o práci nikde neuchází. Její synové studují na českých vysokých školách.

Náš rozhovor začal na popud Saadat v českém jazyce, její slovní zásoba se velmi rozšířila, prvních několik minut jsme tedy konverzovaly v češtině. Saadat pak plynule přešla do angličtiny, aby mohla lépe vyjádřit své myšlenky a pocity. V souvislosti s životem v České republice se několikrát

zmínila o „peklu“. Skrze témata, která se vynořila z jejího vyprávění, se pokusím osvětlit, co ji k tomuto vyjádření vedlo, a jak se její život změnil během uplynulých třech let.

5.2.1 Pocity viny

Jak jsem popsala v úvodním odstavci, Saadat často navštěvuje své příbuzné v Sýrii, především aby mohla pomáhat své matce a sestře. Cítí to jako svoji morální povinnost, ve svých myšlenkách je stále s nimi. Pocity viny ji stíhají dennodenně a v určitém ohledu jí brání vést spokojený život v azylové zemi. Vědomí toho, že její blízcí žijí v neuspokojivých životních podmínkách, ji nedovoluje cítit štěstí či radost bez výčitek. *„Oni nejsou šťastní, takže když jsem šťastná já, pouze ten pocit kradu. Ale není tomu tak vždycky! Občas se mi to děje, ne pořád, samozřejmě, žiju svůj život...“*

Saadat je se zbytkem rodiny, který zůstal v Sýrii, v kontaktu téměř nepřetržitě. Pokud zrovna není fyzicky v Sýrii, s matkou si pravidelně telefonuje. Nemá tedy příliš možností, jak na svá traumata plynoucí z nuceného přesunu zapomenout, jak je alespoň na chvíli opustit. Myšlenky na matku a na sestru ji udržují ve neustálém pocitu provinění. *„Jo, stále mám na mysli ten pocit viny, protože jsem je tam nechala. Nevím, jak to tam zvládají. Ale je to pro ně velmi těžké.“*

Jak se Saadat s těmito pocity vypořádává? Snaží se svým bližním pomáhat, nemá ovšem finanční prostředky na to, umožnit jim život v azylové zemi. Nejspíše i kvůli tomu na sebe nahlíží v negativním světle. *„Někdy cítím, že to není dost, nevím... Nejsem dobrý člověk, vážně, jestli chceš potkat dobré lidi, můžeš je potkat tam v Sýrii, protože má sestra je, myslím si, jedním z nich. Dobrým člověkem, má dobré srdce.“* Pocity viny tedy silně ovlivňují Saadatin život v České republice. Co se ovšem naučila nového v souvislosti s těmito pocity, je vědomě se od událostí ve válečných

oblastech oddělovat. „Ale někdy se rozhodnu, že i když budu volat své matce, budu daleko. Udělám svůj kus práce, zavolám ji, zkontroluji, zeptám se, jestli něco nepotřebuje. Někdy to ale dělám z povinnosti (smích).“

5.2.2 Změny v očekávání budoucnosti

Saadat chtěla od začátku svého pobytu v České republice odjet zpátky do Sýrie. V rozhovoru před třemi lety se vyjádřila, že jediným důvodem, proč tu zůstává, jsou její děti. Plánovala, že jakmile se její synové osamostatní, přestěhuje se zpátky. Doufala také, že se tamní válečný konflikt uklidní. Přistupovala proto ke svému životu v Čechách jako k něčemu dočasnému, přechodnému. Nyní se ovšem situace změnila. „*Ta válka neskončí (...)* Situace v Sýrii je stále horší a horší. Během války jsme měli naději. Že se něco může eventuálně změnit. Ale teď nic.“ Saadatina budoucnost je tudíž stále otevřená. Neodvažuje se odhadovat, co bude za několik let, protože na základě své zkušenosti s migrací musela své plány již několikrát měnit.

Ted' uvažujeme, ale já vážně nevím, co se stane, protože ty si myslíš, že něco nějak bude, ale ono je to pak úplně naopak. Ted' uvažujeme, že tu zůstaneme do doby, co naši synové dokončí školu, a pak se uvidí.

Sýrie je navíc dle Saadat v dezolátním stavu. Ačkoli si uvědomuje, že možnost odjet zpátky tu pro ni bude v určitém smyslu vždycky, není si již tolik jista tím, že návrat domů je tím jediným východiskem.

Můžeme odjet do Sýrie, ale jak jsem říkala, není to tam lehké. A je to frustrující. Vidíš všechny ty lidi, co byli zabití, a všechny ty lidi, co byli přesunutí... Sýrie je zničená. Takže tenhle pocit ti nepřidá v rozhodování, jestli jet zpátky...

5.2.3 Ztracená identita

Saadatin manžel vyrůstal v Čechách do svých šesti let, a poté se se svou primární rodinou přestěhoval do Sýrie. Má tedy na Českou republiku vzpomínky z dětství, které Saadat ani její dva synové neměli možnost získat. Saadat o své syny v této souvislosti vyjádřila určité obavy. Její děti se totiž necítí být Čechy, jsou izolovaní od zbytku společnosti a nemají mnoho přátel. Do rodné země se ale vrátit nemohou.

Jsou ztracení, cítím, že jsou ztracení. V Sýrii na ně nic nečeká. Takže já nevím, co chtějí. Je to pro ně velmi nebezpečné, cítím, že je to pro ně velmi nebezpečné. Ale já nevím, jak na to nahlízejí. Myslím, že jsou ztracení.

Také Saadat se stále cítí být uprchlíkem, který si nemůže být ničím jistý. Ačkoli povolení k trvalému pobytu konečně získala, pocit nejistoty a neukotvenosti v ní přetrvává. Jelikož musela upustit od svých plánů vrátit se domů, nachází se nyní dle mého názoru v jakémsi vákuu. Kdo je a co vlastně chce? *„Je to peklo. Je to peklo, vážně, ten pocit nejistoty ze všeho, jenom čekáš... Znáš Samuela Becketta, Čekání na Godota? Ted' vím, jak se Godot cítil. Čekám, ale nevím na co.“*

5.2.4 Diskriminace

Celá Saadatina rodina se s diskriminací ze strany české společnosti mnohokrát setkala, a to hned v několika různých kontextech. Jedním z nich jsou jejich arabská jména. Saadatin manžel se například snažil pronajmout v Praze větší byt (doposud totiž bydlí celá rodina ve dvou pokojích), všechny realitní kanceláře ale jeho žádosti odmítly na základě příjmení, které značí, že je muslim. S dalšími projevy diskriminace se Saadat setkává denně.

Taková je situace s našimi sousedy. Když se dozvědí, jak se jmenuje můj manžel, a jak se jmenuju já, ihned vědí, že jsme ze Sýrie... Takže s námi nikdo nemluví a nikdo nás ani nezdraví. I když je já sama zdravím, říkám 'dobrý den' nebo 'dobrý večer', ale oni nás nikdy nezdraví.

Jak jsem uvedla v teoretické části své práce, mnozí migranti se k těmto zkušenostem staví tak, že si svá jména mění. Saadat zaujala spíše pasivní postoj. Po dobu svého dosavadního pobytu v České republice se sice snažila určitým způsobem zapojit do české společnosti (jak například ukazuje její značný pokrok ve studiu českého jazyka), po nějaké době to ale částečně vzdala. „*Nezměním to, jak se na mě lidé v Čechách dívají, protože vůbec nezáleželo na tom, jestli jsem byla milá, snažila jsem se jim ukázat, že jsem dobrý člověk, oni to ale neviděli, takže mě to už nezajímá.*“ V této souvislosti bych se ještě ráda vrátila k Berryho pojetí akulturace. Dle jeho teorie je totiž úspěšná integrace do většinové společnosti z velké části závislá právě na přístupu této společnosti a jejích členů k migrantům samotným. Pokud se nově příchozí často setkávají s diskriminujícím postojem svého okolí, mají tendenci se uzavírat vnějším sociokulturním vlivům a separovat se (Berry, 2006). Myslím si, že toto je do určité míry i Saadatin případ, ačkoli její izolace a nespokojenost se životem v České republice jistě nepramení pouze z těchto zkušeností.

5.2.5 Životní filosofie

Jakým způsobem Saadat pohlíží na události minulých let, spojené s migrací, které jí naprosto změnilы život? „*Lidé se přizpůsobí, opravdu, člověk v sobě má tu sílu... Možná se necítí dobře, ale adaptuje se.*“ Saadat se během svého vyprávění mnohokrát zmínila o životech svých přátel a příbuzných, které dle jejího mínění potkal horší osud nežli ji samotnou.

Obdivovala jejich vnitřní sílu a odolnost, která jim umožnila jít dál a překonávat nesnáze. Mluvila také o potenciální změně, kterou mohou lidé procházet v souvislosti s prožitými traumaty.

Možná, že zlé věci, které se dějí, ti dodají... Možná budou nakonec pozitivní, a dodají ti sílu vidět věci jinak. Budeš se lépe vztahovat k novému životu. Mnoho tragédií se událo lidem okolo nás. A někdy můžeš vidět, jak se lidé mění na opačnou stranu.

Setkávání se s rodinnými příslušníky a přáteli, kteří se zvládli s nastalými problémy vypořádat a začali znovu žít šťastný život, Saadat dodává sílu. Domnívám se, že ona sama si skrze své utrpení také mnohým prošla a mnohému se naučila. V jejím popisu statečných a nepoddajných lidí okolo ní ovšem nebylo ani zmínky o její vlastní síle, ba naopak, Saadat samu sebe označila za slabou a línou.

Je to člověk sám, kdo se může rozhodnout, jak bude vést svůj život. Až po chvíli, samozřejmě, teprve poté, co se udála tragédie, a až po uzdravení... On sám se může rozhodnout, jestli chce být obětí a stále si stěžovat, nebo jestli bude svým vlastním pánem. A to pomáhá. Já tuto sílu nemám. Víím, že tam je, ale co se mě týče, jsem slabá a tuto sílu nemám.

Myslím si, že je Saadat stále v sevření svých sebeobviňujících myšlenek. Pocit, že si život v bezpečném prostředí azylové země nezaslouží, ji neumožňuje se od prožitých traumat odpoutat a začít se věnovat přítomným prožitkům a vjemům. Stále navíc prožívá blízkost své rodiny, která zůstala v Sýrii. Ačkoli se mi zprvu zdálo zarážející, jak moc negativně na sebe Saadat nahlíží, po několikátém čtení této pasáže rozhovoru jsem si

uvědomila, že příčina leží přímo v jejích vlastních slovech. „*Teprve poté, co se udála tragédie, a až po uzdravení...*“ Mám za to, že si Saadat tímto procesem ještě neprošla, a že traumata, která zažila, neměla možnost dostatečně zpracovat.

„*Někdy jsem šťastná, někdy se cítím jako nejšťastnější člověk na světě. Nemysli si, že člověka může něco zastavit.*“ I Saadat tedy prožívá určité radostné okamžiky ve svém životě, protože jak sama říká, člověk se všemu přizpůsobí. Nicméně způsob, jakým o svém štěstí mluví, odhaluje její nespokojenost se současným stavem věcí, její ztracenou minulost, do které se nemůže vrátit. „*Jsem šťastná, ale ne v kontextu, v jakém bych chtěla. Ale ne, jsem šťastná, a zažívám šťastné momenty. To pomáhá a to ti dá sílu pokračovat.*“

5.2.6 Shrnutí

Saadat měla již před třemi lety problém s nedostatečným pocitem vlastní hodnoty. Označovala se za člověka, který je jen obtížně snesitelný, stále si stěžuje a neumí být šťastný. Ačkoli se domnívám, že tento negativní náhled na sebe samu mohl být pro Saadat jedním z typických rysů její povahy, události spojené s procesem migrace ji v tomto ohledu nijak neprospěly.

Pocity viny ji provázejí po celou dobu, co žije v České republice. Dříve se jí mísily s úvahami nad tím, proč zrovna ji potkalo takové neštěstí. Nyní se promítají do jejího prožívání radosti a spokojenosti. Dle svých slov je vinna už jen tím, že se občas cítí šťastná. Domnívám se, že časté návštěvy Sýrie, které v poslední době podstupuje (aby se starala o svou část rodiny, která tam stále žije), ji nedovolují na svou minulost alespoň částečně zapomenout, nechat ji za sebou a orientovat se na přítomné chvíle.

Do České republiky se Saadat přestěhovala především kvůli bezpečí svých dětí. Před třemi lety byla najisto přesvědčená, že se do Sýrie po zklidnění

tamní situace znovu přestěhuje. Z něčeho, co pro ni tedy bylo pouze provizorním řešením, než se válka v Sýrii utiší, se nyní stala její nová životní realita. Naděje návratu domů ji totiž doposud udržovala v očekávání, vyhlížení okamžiku, kdy se věci navrátí do starých kolejí. Teď je vystavena otázkám a úvahám nad tím, jak přistupovat ke svému životu z nové perspektivy. Stále se nesmířila s tím, že by měla v České republice natrvalo zůstat (a ani projevy diskriminace ze strany české společnosti ji v tom příliš nepodporují).

Domnívám se, že Saadat ještě neměla možnost svá prožitá traumata zpracovat. Je také zahlcena obavami o budoucnost svých synů, kteří se v České republice značně izolují od zbytku společnosti. Tyto aspekty ji stále udržují ji v pocitech provinilosti a vlastní slabosti.

5.3 Hakam – rekapitulace rozhovoru 2016

Záleží na mně samotném. Pokud se budu snažit vést dobrý život, budu ho mít. Pokud se pokusím najít dobré přátele a dobré lidi, kteří mě budou podporovat, mohu je nalézt. Musíš udělat svůj kus práce, nechat lidi, aby tě akceptovali.

Hakam je velkým vypravěčem a v roce 2016 jsem s ním učinila dvě setkání, při kterých mi barvitě líčil události svého dobrodružného života. Na úvod tohoto shrnutí bych proto nejprve ráda uvedla základní fakta jeho života pro lepší orientaci v následujícím textu. Hakam se narodil v Sýrii jako palestinský uprchlík a nikdy nezískal tamní občanství. Od začátku svého života tedy nemá žádnou oficiální státní příslušnost. Ve svých osmnácti letech byl v Sýrii na rok a půl uvězněn s ostatními spolužáky

v jedné místnosti bez oken z důvodů jemu dodnes neznámých⁸. Z jeho vyprávění jsem pochopila, že taková byla tehdejší situace. Po propuštění z vězení ho policie stále pravidelně vyslychala, rozhodl se proto odejít do Libanonu, kde si později našel manželku, a narodily se jim tři děti (dvě dcery a jednoho syna). Jelikož je Hakam vystudovaný architekt, přijal po nějaké době výhodnou pracovní nabídku v Africe, aby mohl živit svoji rodinu. Tam strávil asi deset let (manželku s dětmi často navštěvoval), a poté se plánoval vrátit do Libanonu. Kvůli problémům se státní příslušností mu ale nebylo dovoleno v této zemi nadále zůstat. Na naléhání svých bratrů, kteří již dříve odešli žít do Evropy, se rozhodl přestěhovat se i se svou rodinou do Dánska. Tamní úřady mu ale neudělily povolení k pobytu. Díky mnohým přátelům, kteří jej celoživotně obklopují, se nakonec s manželkou a dcerami dostal do České republiky. Půl roku strávili v detenčním zařízení v Kostelci nad Orlicí a asi od roku 2014 žijí legálně v Praze. Hakamův syn se přestěhoval do Portugalska, kde nyní studuje strojírenství.

Jak je patrné z výčtu těchto životních zvrátů, kterými si Hakam prošel, osud mu připravil do cesty mnohé překážky. On se s nimi měl ale tendenci vypořádávat obdivuhodným způsobem. *„Já říkám, můj život... Mám ho rád, i když je těžký. Chci získávat hodně zkušeností, abych mohl být ve spojení s lidmi“.*

V souvislosti s životem v Praze Hakam mluvil o vstřícnosti místních lidí, kteří mu pomáhají, kdykoli je potřeba. Na mé otázky, co si myslí o demonstracích proti uprchlíkům, které se v té době v České republice konaly, měl jasné odpovědi.

⁸ Tamní režim potlačoval jakékoliv projevy sdružování. Policie běžně zatýkala občany, kteří organizovali kteroukoli činnost při níž se setkávali více nežli dva lidé.

Nemůžeš chtít po všech lidech, aby byli milí, protože každý má problém, spoustu věcí na mysli. Možná má někdo velký problém, je nemocný... Ale pro mě, už jsem ti to říkal, já udělám svoji část, a když řeknu deseti lidem 'dobrý den' a pět lidí mi řekne 'dobrý den' a ti další neřeknou nic, pro mě je to v pořádku. Je to velmi dobré. Perfektní.

Myslím si, že tento velkorysý přístup pramenil z jeho mnohých zkušeností uprchlíka v cizích zemích. S projevy diskriminace či rasismu se během svého života často setkával, měl tedy možnost se s nimi určitým způsobem naučit pracovat. Jeho pohled na věc mě ale stále udivoval.

Možná mu někdo řekl, že uprchlíci přišli zničit jeho zemi. (...) Musím respektovat jeho názor, stejně jako chci, aby on respektoval ten můj. Možná něco takového. Ale nemám rád, když mezi sebou lidé bojují. (...) Je lepší spolu mluvit. Najít nějaký způsob.

Mnohem více než projevy nepřijetí ze strany většinové společnosti Hakama trápil jeho status uprchlíka. Odjakživa měl v cestovních dokumentech (nikdy nezískal oficiální pas) uvedeno „bez státní příslušnosti“. Tato skutečnost mu způsobovala mnohé nesnáze jak při cestování, tak při hledání zaměstnání. Hakamovo největší přání bylo, aby si jeho děti ničím takovým projít nemusely. Způsob, jakým o těchto problémech mluvil, naznačoval, že se ho silně dotýkají. „*Odkud jsem přišel? Z vesmíru, z nebes, z oblohy? Jsem člověk a žiju na této Zemi, a přesto nikam nepatřím?*“

Jak Hakam nahlížel svoji budoucnost a po čem nejvíce toužil? Jak jsem uvedla v předchozím odstavci, v centru jeho zájmu bylo získat občanství v České republice a to především pro své děti. Dále pro něj bylo velmi důležité umožnit jim kvalitní vzdělání a moci je při studiu finančně podpořit. V neposlední řadě si pak plánoval najít práci ve svém oboru nebo si otevřít malý rodinný restaurant. Kládl také důraz na nutnost studia českého jazyka. Kam se jeho představy a plány posunuly, co dokázal, a o co ještě stále usiluje?

5.4 Hakam – tematická analýza 2019

Jak jsem ti říkal, život je dobrodružství. Já беру svůj život jako dobrodružství.

Hakam se během doby, kdy jsme se neviděli, potýkal s mnohými zdravotními obtížemi. Prodělal dvě velké operace srdce a několikrát zkolaboval na ulici. Trpí problémy se zády a se žaludkem, což s sebou nese určitá zdravotní omezení, na které doposud nebyl zvyklý (byl například rok bez práce). Nic z toho ho ale nezastavilo v aktivním přístupu k životu.

Největší událostí minulých třech let byla pro něj chvíle, kdy jeho syn získal povolení k trvalému pobytu v Portugalsku. *„Byl to pro mě velký stres, tlak. Předtím nemohl pracovat, takže když se rozhodl zažádat o povolení k trvalému pobytu, byla to pro mě absolutně nejdůležitější věc.“* Jinak se Hakam i nadále učí česky (ačkoliv si stěžuje na svou špatnou paměť), a stále hledá vhodné místo pro otevření rodinné restaurace. Příležitostně pracuje ve stavebních firmách, finančně ho ale podporují jeho dvě dcery. S čím konkrétně se nyní ve svém životě potýká a která témata se ukázala jako stěžejní v jeho současnosti?

5.4.1 Podpora přátel

V Dánsku se Hakam seznámil s lidmi, kteří mu značně usnadnili jeho usazování v České republice. Dali mu kontakty na své přátele žijící v Praze, kteří se jej a jeho rodiny ujali. Pomohli mu dostat se ven z detenčního zařízení v Kostelci nad Orlicí, zahrnuli jej do svého okruhu přátel (Hakam mluvil o tom, že občas ani nestíhal přijímat všechna pozvání) a zajistili mu odbornou lékařskou péči, když ji nejvíce potřeboval.

Velmi se o mě starají, moji čeští přátelé. Potkal jsem je, už když jsem sem poprvé přijel... A když mě viděli... Katarína má švagra, který je doktor. A on je specialista na srdce, a tak mu zavolali, on se mě na pár věcí zeptal, a pak jim řekl, přivezte ho hned.

Dle mého názoru je Hakamova otevřenost k lidem a pozitivní a aktivní přístup k životu důvodem, proč mu jeho okolí ochotně pomáhá. S mnohými přáteli se seznámil teprve před pár lety, přesto od nich dostává podporu, která není běžná - respektive ne každý uprchlík v České republice ji má možnost zažít. Dle teorie akulturace je úspěšná integrace do společnosti z velké části závislá na snaze migrantů vyhledávat kontakt s kulturou většinové společnosti. Hakam je toho dobrým příkladem. Hned po příjezdu do detenčního zařízení v Kostelci nad Orlicí se zajímal o to, jestli by mohl tamním zaměstnancům pomoci s organizací aktivit pro uprchlíky (nesetkal se s kladnou odpovědí), a po přestěhování do Prahy začal s mnohými dobrovolnickými činnostmi. Tímto způsobem jsem se s Hakamem seznámila i já. Při návštěvě detenčního zařízení v Drahonicích, kde jsem dělala předvýzkum ke své bakalářské práci, jsem jej potkala jako překladatele z arabštiny do angličtiny.

5.4.2 Vzdělání dětí

Pro Hakama je vzdělání jednou věcí, na kterých mu nejvíce záleží. Vzhledem ke svým zkušenostem s migrací se domnívá, že je to také opěrným bodem života jeho dětí.

Protože nemáme normální dokumenty, tak jsem celou dobu tlačil na svoji rodinu, stále tlačil na děti, aby měly velké vzdělání. Protože my nemáme nic pevného v životě. Jako třeba občanství. Takže potřebujeme velké vzdělání.

Hakamův syn je nyní inženýr a jeho dvě dcery dokončily mezinárodní školu se specializací na jazyky. Rády by šly studovat na univerzitu do Německa, jejich legální status jim to ovšem neumožňuje.

5.4.3 Získávání občanství

Povolení k trvalému pobytu (díky kterému by posléze mohli získat české občanství) není pro většinu uprchlíků v České republice snadnou záležitostí. Ministerstvo vnitra po těchto lidech vyžaduje například určitou znalost českého jazyka a českých reálií, prokázání výše a zdroje příjmů a nepřetržitý pobyt v České republice po dobu minimálně pěti let. Hakam k tomuto náročnému úkolu znovu přistupuje svým typicky odhodlaným způsobem, nevzdává se. *„Jasně... Musíš udělat spoustu věcí... Není to lehké, ale my to budeme zkoušet. Víš, musíš to zkoušet. Nepřestávat.“* Usilování o získání trvalého pobytu pro něj a jeho rodinu reálně obnáší každých půl roku referovat na příslušných místech o svém zaměstnání, příjmu, dodržování zákonů a mnohým dalším. *„Tak, abychom zůstali v systému. Protože na tom úřadě, vyšetřovacím úřadě, oni všechno zaznamenávají, všechno vidí, jestli dodržuješ pravidla nebo jestli sis našel práci. Oni rozhodují o všem.“*

Právě kvůli obtížnosti tohoto procesu je pro Hakama synovo nově získané povolení k trvalému pobytu v Portugalsku tak přelomovou událostí. Umožňuje mu cestovat a pracovat (na místech, které si sám vybere), což je pro Hakama a jeho zbytek rodiny stále nedosažitelné.

To potřebuje právníka a my musíme vysvětlit, že jestli nám nepomohou, jestli nám nedají normální dokumenty, nemáme tady moc možností. Takže kdybychom měli něco takového (pozn. povolení k trvalému pobytu), otevřelo by to pro nás možnosti, co dělat. Náš hlavní problém je jazyk.

5.4.4 Jazyk

Znalost českého jazyka je pro Hakama úzce spojena s možností pracovat v České republice. Mnohokrát se během našeho rozhovoru zmínil, že schopnost mluvit jazykem hostitelské země je pro něj signifikantní. A tedy nejen kvůli hledání vhodné práce, nýbrž i kvůli výše zmíněnému procesu získávání povolení k trvalému pobytu. Jeho žena mluví pouze arabsky, pomalu se ale zlepšuje v češtině, a on doufá, že by si časem mohla najít práci. On sám se do studia češtiny také snaží ponořit. „*Víš, bez českého jazyka nemůžeš mít dobrý příjem.*“

5.4.5 Status uprchlíka

Všechna výše zmíněná témata zastřešuje fakt, že je Hakam stále uprchlík, a to jak po formální stránce, tak ve svém prožívání. V popisu svého současného stavu kladl důraz na to, že státní úřady, které rozhodují o osudech uprchlíků, dobře vědí, co dělají. „*Jo, to je zákon. Orgány státní správy, ty neobviňuj. Oni vidí všechno. My vidíme jenom určitý výsek, oni možná vidí víc... Ale zákon je velmi tvrdý. Původně jsme z Palestiny, ale doted' jsme stále uprchlíci.*“

Z Hakamových slov a výrazu bylo znát, že je pro něj toto téma znovu velmi citlivé a choulostivé. Celý život se potýkal s tím, že „*nikam nepatří*“. Myslím si, že tato zkušenost je pouze velmi těžko popsatelná a přenositelná. I Hakam samotný se metaforicky vyjádřil, že pokud někdo nezažil silnou bolest zad, nemá možnost pochopit, co to vlastně znamená.

Moje žena je Libanonka, má občanství, a jednou jí můj syn řekl, mami, co si o nás vlastně myslíš, ty nežiješ s tímto xxx⁹. (...) Od začátku mého života, když jsem začal věci chápat, mi to přicházelo na mysl... Nebylo to lehké. Ale když mluvím s lidmi, jak moc je to pro nás bolestivé, myslím si, že nikdo nemůže přesně pochopit, jaké to je. Ale, беру to s lehkostí.

V této oblasti tedy Hakam i nadále stále bojuje. Získání občanství by pro něj znamenalo změnu celého jeho dosavadního života. Poprvé by tak mohl cítit jistotu plynoucí z toho, že existuje místo, kam právoplatně náleží. „*Pokud získáme povolení k trvalému pobytu nebo občanství – to nám změní život – kompletně změni... A doufám, že předtím, než umřu, moje děti občanství získají. Nechci, aby viděli to, co jsem viděl já.*“

5.4.6 Diskriminace

„*Tohle se neděje jenom v České republice. Uvědom si, že to není jenom tady, děje se to všude. A děje se to, když máš hijab, i když ne. Děje se to pořád.*“ Hakam mluvil o projevech diskriminace a rasismu, se kterými se občas v Praze setkává (prodavačky před ním schovávají kasu, lidé k němu mají poznámky v tramvaji). Zaujal k nim smířlivý postoj. „*Říkám si, když o*

⁹ Hakam i jeho děti mají ve svých cestovních dokladech v kolonce „státní příslušnost“ napsáno pouze xxx. To samé pak v kolonce „národnost“.

tom budu s lidmi diskutovat a všechno jim vysvětlovat, budu ztrácet svůj čas (smích). Nechci svůj čas ztrácet pro nic za nic.“

Hakam tedy přistupuje k životním nesnázím spojeným s diskriminací a rasismem s nadhledem, který, jak jsem již uvedla v rekapitulaci rozhovoru z roku 2016, dle mého názoru vyvěrá z jeho četných zkušeností s životem v cizí zemi¹⁰. Tato každodenní setkání s určitým projevem nepřijetí ze strany většinové společnosti ho již nijak nezasahují. Naučil se je nevnímat.

Pracoval jsem na tom... Musel jsem na tom pracovat. Protože kdyby mě takové věci pokaždé znervóznilly a nutily mě nad nimi přemýšlet... Strávil bych celý svůj den, možná část svého života přemýšlením nad tím a mluvením o tom. Takže teď je to jen minuta, jenom sekunda, a je to pryč.

5.4.7 Shrnutí

Co jsem se dozvěděla o Hakamově životě během posledních třech let, a jak to souvisí s tím, o čem dříve snil, a co si představoval? Vzhledem k tomu, že byl Hakam odjakživa zvyklý být v pozici uprchlíka, projevy negativního postoje české společnosti vůči lidem na útěku se jej nijak zvlášť nedotýkaly. A to jak před třemi lety, tak v současném kontextu. Nezaznamenala jsem v tomto ohledu téměř žádnou změnu v jeho postoji. Co se týče zaměstnání, Hakam si toužil otevřít rodinný restaurant, kde by mohl on a jeho žena připravovat tradiční hummus¹¹. Za tímto svým snem si nyní stále jde, v Praze shání vhodné místo k pronájmu. Dalším klíčovým

¹⁰ Vyprávěl například o svých zážitcích z Afriky, kde jej nazývali „blanco“ (bílý), a z Dánska.

¹¹ Hummus je studený pokrm připravovaný z uvařené rozmačkané cizrny a tahini (pasta z drcených sezamových semínek).

aspektem Hakamova života v České republice je schopnost komunikace v českém jazyce. Ve svém studiu češtiny tudíž stále pokračuje, není se sebou ale příliš spokojen, stěžuje si na svou horšící se paměť.

Jednou z největších Hakamových snah pak bylo zajistit kvalitní vzdělání svým dětem. To se mu dle mého mínění do značné míry povedlo. Jeho dvě dcery úspěšně dokončily studium na mezinárodní škole a jeho syn se stal inženýrem. Poslední, a troufla bych si říct, že nejdůležitější, oblastí Hakamova života pak bylo získávání povolení k trvalému pobytu. Jeho synovi bylo uděleno v Portugalsku, což se pro Hakama stalo zdrojem obrovského uspokojení. Ostatní členové rodiny, manželka a dvě dcery, o toto povolení spolu s ním v České republice stále žádají. Tematická analýza rozhovoru s Hakamem v letošním roce tedy ukázala, že se mnohé z jeho přání, postojů a názorů příliš nezměnily. I přes vážné zdravotní obtíže nepřestal být společensky aktivním a soustředit se na dosažení cílů, jenž si v minulosti vytyčil – naučit se český jazyk, otevřít si vlastní restauraci, usilovat o získání povolení k trvalému pobytu a zajistit kvalitní vzdělání svým dětem.

5.5 Fadila – rekapitulace rozhovoru 2016

Když jsem se sem přestěhovala, moje situace se velmi zhoršila.

Všechno se změnilo.

Fadilin proces migrace byl v mnoha ohledech specifický. Její primární rodina, tedy matka, otec, bratr a sestra, se do České republiky přestěhovali již před více než dvaceti lety. Její otec byl vysoce postaveným státním zaměstnancem, generálním ředitelem stavební firmy v Sýrii, a kvůli jistým nábožensko-společenským důvodům musel svou vlast opustit. Fadilina rodina tedy žila v České republice již mnoho let ve chvíli, kdy se i ona

rozhodla ze Sýrie odejít. Přesun do azylové země pro ni nebyl jednoduchý. Její manžel byl univerzitním profesorem na Damašské univerzitě, měl tedy jisté postavení v tamní společnosti, na čemž si Fadila zakládala. Nikdy nebyla nucená pracovat (ačkoli získala magisterský titul v ekonomii) a s chodem domácnosti jí pomáhala služebná z Filipín. Po příjezdu do České republiky dle svých slov všechno ztratila. Byl to zlomový bod v jejím životě. *„Žilo se mi velmi dobře. Ve své zemi jsem respektovaná. Ale tady nejsem nic. Jsem ve skutečnosti ještě méně než nic.“*

Fadila má čtyři dcery, i když si vždycky přála mít alespoň jednoho syna. Co mě na jejím vyprávění zaujalo, dvě prostřední dcery porodila v Sýrii, nejstarší v Americe a tu nejmladší v České republice. Za porodem do Ameriky i České republiky (ještě než se sem natrvalo přestěhovala) pouze „odcestovala“, aby zajistila tamní občanství svým dětem. *„Vlastně jsem tam jela jenom porodit (pozn. do Ameriky). A byl to opravdu hloupý nápad. Cítila jsem se hloupě. Protože jsem nevěděla, jaká je to dřina! Co to je, poprvé rodit! A velmi jsem trpěla (smích).“* Fadiliny dcery po příjezdu do České republiky začaly navštěvovat české školy a podařilo se jim nevynechat ani jeden rok studia. Český jazyk se naučily velmi rychle, neziskovými organizacemi jim byli přiděleni asistenti, kteří jim v prvním roce s výukou pomáhali.

I přes mnohé nesnáze, které Fadilu potkaly, tehdy působila velmi vesele. Během rozhovoru se stále smála a o svých trampotách vyprávěla s lehkostí a humorem. Když ale začala mluvit o diskriminaci a projevech rasismu, které zažívala ona i její dcery z pozice uprchlíků v české společnosti, její výraz v obličeji značně potemněl.

Je to pro nás problém. Nemůžeme takhle žít, vážně. (...) Opravdu se bojím o své dcery, moje nejstarší má hijab, řekla jsem jí, ať ho

něčím nahradí. Teď v létě nevím, co bude dělat. A ta druhá by měla mít hijab, ale já jí to zakázala. A mé dcery jsou trochu tmavé... Teda, má nejstarší skutečně vypadá jako Češka, ale ty ostatní jsou tmavší a ony jsou... Bojím se o ně. Bojím se, že je někdo napadne. Protože se to děje.

Dále popisovala, že se lidé „*mění společně s médii.*“ Při svých dřívějších návštěvách České republiky ji lidé zdravili a někdy ji i oplatili úsměv. Postupně se ale situace začala měnit a Fadila na základě svých negativních zkušeností například přestala používat veřejnou dopravu. „*Jsem atakovaná každou minutu. Na ulici, kdekoli jdu... Oni si vážně myslí, že exploduju, když okolo nich procházím. Někdy říkám svému manželovi, že je mi jich líto, ten strach je vážně vidět v jejich očích.*“ Fadila se domnívá, že se tento problém bude ještě zhoršovat. Měl by se podle ní začít řešit na politické úrovni.

Pro dokreslení kontextu Fadilina života v azylové zemi bych ještě ráda uvedla, že byl její manžel v roce 2016 nezaměstnaný a ona sama za sebou měla několik nevydařených projektů (například otevření kadeřnictví). Nově usilovala o zavedení vlastního podnikání, chtěla privátně učit děti zaměstnanců velvyslanectví Saúdské Arábie matematiku a angličtinu. Český jazyk studovala pouze letmo, navštívila dva jazykové kurzy. Velkou část jejího života tvořilo náboženství - islám, od něj odvíjela výchovu svých dcer i svůj náhled na svět. „*Pokud je se mnou Bůh spokojený, pak se budu cítit šťastná, ať se děje cokoli. A to je fakt. Také své děti jsem takto vychovala.*“ Na mou otázku, jestli chce v České republice zůstat, odpověděla, že se spokojí se vším. Nastínila i možnost odjet do Ameriky a získat tamní občanství díky své nejstarší dceři. Jakým způsobem se Fadila

vypořádala s odmítavým postojem české společnosti? Co nyní cítí, když přemýšlí nad svým životem v azylové zemi, a jak je na tom její rodina?

5.6 Fadila – tematická analýza 2019

Říkají, že máme vymyté mozky. Myslím si, že mají vaši lidé doopravdy vymyté mozky proti nám.

Setkání se Fadilou se odehrálo u ní doma, přítomné byly ještě její tři dcery (čtvrtá byla zrovna ve městě) a matka. Do rozhovoru se občas zapojovala i druhá nejstarší z jejích dcer¹². Fadila mě vřele přivítala, na první pohled bylo ale patrné, že veselost a bezstarostnost z její tváře částečně vymizely. Ihned poznamenala, že ony tři roky, co jsme se neviděly, byly „*příšerné*“. Jak později vyplynulo z rozhovoru, ona i celá její rodina čím dál víc trpěla svým postavením v české společnosti. Setkali se s mnohými projevy diskriminace, někdy hraničící až s násilím.

Fadila nyní pracuje na libanonské ambasádě a její manžel vlastní stánek s rychlým občerstvením. Mají za sebou určité finanční problémy, které dále nerozváděla (pouze poznamenala, že s manželem nemají příliš velké příjmy)¹³. Jedna z jejích dcer studuje v Plzni, což pro ně znamená výdaj navíc. Všichni členové rodiny mají v České republice povolení k trvalému pobytu, nemusí se tudíž zabývat azylovým řízením. Fadiliny dcery mluví plynule česky, ona sama částečně rozumí mluvenému slovu, komunikace v tomto jazyce je pro ni ale stále obtížná.

¹² Citace její a Fadiliny v následujícím textu rozliším.

¹³ Navíc se Saadatin manžel na své pracovní pozici necítí dobře, je značně „překvalifikován“. Jak jsem uvedla v úvodní rekapitulaci, v Sýrii býval univerzitním profesorem.

5.6.1 Postoj společnosti

Používám svoje auto, jediňe. Chodím jen do nákupních středisek, protože jsou dobře chráněna. Nebo možná do centra města. Nikdy nepoužívám veřejnou dopravu, nikdy, pokud nemám společníka, silného společníka, protože nejsem svobodná, nemohu si dělat, co chci. Moje děti nosily hijab, teď už ne, protože oni nás nenechají žít naši svobodu.

Fadila se necítí v České republice bezpečně. Postoj většinové společnosti vůči migrantům je podle ní silně negativní. Musí se často potýkat s pohledy a narážkami kolemjdoucích, které naznačují, že z ní lidé mají strach, odsuzují ji, nebo ji dokonce urážejí. Postupem času se tedy ze společnosti stáhla, nevychází na ulici, nevyhledává české přátele, vystačí si pouze se svojí rodinou. *„Nepotřebuji teď moc přátel, víš, mluvíš s někým přes telefon, a je to, jako by byl vedle tebe. Na tom nic není. Mám velkou rodinu...“*

Dále podotýkala, že když poprvé do České republiky přijela, lidé se k ní chovali jinak. Měla spoustu plánů a snů ohledně své budoucnosti. Nyní si je jistá tím, že v azylové zemi nechce zůstat. Lidé jsou nastaveni proti ní. *„Ano, oni na nás útočí... Ve skutečnosti jsme doposud nebyli napadeni fyzicky, tedy vlastně jen ten soused¹⁴, ale ten nezaútočil na nás, zaútočil na naše dveře.“* Fadilina dcera se vyjádřila, že se projevy nepřijetí ze strany hostitelské společnosti začaly zhoršovat teprve před pár lety. Vnímá silný vliv médií, která ilustrují muslimy jako teroristy. *„Jednou jsem se dívala na nějaký český kanál, na zprávy, a vlastně jsem se začala bát sama sebe*

¹⁴ K tomuto konkrétnímu případu se vyjádřím v podkapitole diskriminace.

(smích). “ Nejvíce ji zaráží, jak prudké jsou změny ve společnosti v tomto ohledu, a jaké reálné dopady to má na jejich osobní život.

Je to rychlé. Je to opravdu rychlé. V posledních dvou, třech letech se to rapidně změnilo a bylo opravdu šokující, jak moc rychle. Lidé, kteří byli v pohodě, už v pohodě nejsou. (...) Jakože pokud nás znají a znají naši rodinu, je to v pořádku. Ale mají stále tyto postoje vůči ostatním... Nejen muslimům, také Syřanům, lidem z našeho... víš, Středního východu a tak.

Proces akulturace je tedy u Fadily a její rodiny z velké části ovlivněn odmítavým postojem české většinové společnosti. Fadila přestala mít zájem o jakoukoliv míru integrace, vedena svým strachem má naopak tendence se separovat a izolovat.

5.6.2 Hijab

Velkým tématem našeho současného rozhovoru byl hijab. Pro Fadilu tvoří tento způsob zahalování se velkou část její identity, stále ho nosí. Od mala byla také vychovávána v tom, že by se dívky měly oblékat konzervativně. To znamená zakrývat ty části svého těla, které by mohly vzbuzovat mužské sexuální touhy. Zdůrazňovala, že hijab pro ni není nutností, kterou by nemohla opustit kvůli náboženským důvodům, nýbrž že je to součást jí samotné. „*Nosím hijab od svých jedenácti let. Pro mě je to zvyk, nemohu ho sundat. (...) Není to o tradici, je to kousek mě. Něco, na co jsem si zvykla.*“ Fadilina dcera popisovala, jak těžké pro ni bylo hijab na popud své matky přestat nosit. Připodobňovala tuto zkušenost k chození nahá po ulici. Zároveň ji to ale umožnilo se lépe zapojit do okruhu svých spolužáků a přátel.

Od té doby, co nenesím hijab, lépe zapadám. Lidé si mě všímají, koukej, to je ona, ale do dnešního dne mám okolo sebe pořád nějaké spolužáky, kteří ke mně přijdou a řeknou... Řeknou to na přímo, a já stále nerozumím tomu, jak to můžou udělat, ale co, nicméně mi řeknou, ty jsi muslimka, ty musíš mít vymytý mozek, nebo co.

Fadiliny dcery si postupně zvykly hijab nenesit, ona ovšem stále trvá na tom, aby se řádně oblékaly (nosily dlouhé rukávy a sukně pod kolena). Ačkoli jim tento krok za účelem splynutí s většinovou společností ulehčil každodenní život v azylové zemi, jejich arabská jména jim zůstala. Ta jsou také hlavní příčinou diskriminace, kterou často zažívají.

5.6.3 Diskriminace

Fadilina dcera mi vyprávěla dva konkrétní případy diskriminace, se kterými se setkala na vysoké škole. První z nich se udál ve chvíli, kdy se učila na závěrečné zkoušky prvního ročníku Lékařské fakulty. Jeden z tanních profesorů ji na základě jejího arabského jména odmítl dát zápočet z důvodu absence na jeho přednáškách. Ona ovšem dle svých slov (a také dle většiny svých spolužáků) ani jednou nechyběla.

On ani neměl ten papír se jmény, víš, jako docházku, jestli tam jsi, nebo ne. Neměl žádný důkaz, ale bylo to mé slovo proti jeho. Řekl, že jsem tam nebyla, (...) on lhal a ani mu to nešlo, pokaždé říkal něco jiného... Jednou řekl, že jsem chyběla sedmkrát, potom šestkrát. A já jsem šla za vedoucím katedry, nepomohl mi, říkal, že s tím možná může něco udělat. (...) A pak jsem šla za děkanem a ... Nic se nestalo. Byla jsem s tím všude na univerzitě, aby mi někdo pomohl. Nikdo nebyl schopný dokázat, že jsem tam byla. (...) Takže teď musím opakovat první rok.

Nejen že musela znovu nastoupit do prvního ročníku studia, ale musela se účastnit i dalších přijímacích zkoušek. Začala tedy „*znovu od nuly*“. Druhý případ se udál v podobném duchu, při ústním zkoušení byla několikrát kvůli svému arabskému jménu tázána, odkud pochází. Když konečně priznala, že je její rodina ze Sýrie, dostala horší známku. „*Víš, tyhle situace se mi dějí pořád, nespočetněkrát.*“ Na základě těchto zkušeností nyní uvažuje o změně jména. Myslím si, že hlavně pevné rodinné zázemí ji udržuje ve stavu, kdy se nevzdává, a pokračuje ve studiu i přes to, že někdo „*vyhodil celý rok jejího života do koše.*“

Fadila z dálky pohlíží na to, čím si její dcery procházejí, a hromadí se v ní vztek. Ona sama se setkává s každodenními ústrky (sousedé před ní například zamykají vchodové dveře do domu), a nedávno se jí stalo, že jim jeden ze sousedů prokopl dveře od bytu. Policie se k tomuto případu postavila tak, že si tento muž pouze nevšiml, jak jsou dveře křehké. Když na ně ťukal, stěžujíc si na hluk pocházející z jejich bytu, omylem je poničil¹⁵. O tomto zážitku jsem se Fadilou po telefonu mluvila ještě předtím, než jsme se osobně setkaly. Myslím si proto, že tato zkušenost se sousedy, ale hlavně také s policií, všechny členy rodiny silně vylekala. „*A my jsme si na něj stěžovali, a dostali jsme opravdu hloupou odpověď. Vlastně jsi ze způsobu, jak to napsali (pozn. oficiální zprávu od policie), mohla poznat, že jsme nevinní.*“

Fadila je unavená a bezradná. Díky těmto zážitkům čím dál víc uvažuje o odchodu z České republiky. „*Už se mi to nelíbí, nevím, kolik toho ještě zvládnou, ale vím, že toho mám dost. Vážně toho mám dost a nevím, do kdy můžu... Kvůli svým dětem jsem stále tady.*“

¹⁵ Policie sepsala oficiální zprávu, neučinila ovšem žádná další opatření.

5.6.4 Návrat domů

Mnoho příčin vede Fadilu k tomu, že se v azylové zemi necítí dobře. Pokud by neměla své čtyři dcery, odjela by s manželem zpátky do Sýrie. Je si ale dobře vědoma toho, v jakém je tato země nyní stavu. Není tam elektřina ani plyn.

Ty hlavní, základní potřeby jsou pro nás tady. V Sýrii nic takového neexistuje. Takže proto bych tam nerada trpěla, ale stejně trpím. Někdy říkám svému manželovi, že bych radši trpěla tam (smích), kde je všeho nedostatek, než trpět tady s touto hloupostí.

5.6.5 Shrnutí

Fadila samu sebe označila za „*netypického migranta*“. Od začátku svého pobytu v České republice měla zajištěné jak povolení k trvalému pobytu pro sebe, své dcery i pro svého manžela, tak určitou sociální podporu plynoucí z toho, že její rodiče a sourozenci v České republice již nějakou dobu žijí. Migrace jako taková pro ni ale byla naprosto převratným okamžikem. V jejím životě se během tohoto procesu událo nespočet změn, které souvisely se sestupem na společenském žebříčku, sociálním a finančním zabezpečením, trávením volného času, zaměstnáním, a mnohým dalším.

Již před třemi lety Fadila přiměla své dcery, aby upustily od nošení hijabu. Měla o ně strach v souvislosti s postojem většinové společnosti, která se k muslimům dle jejího mínění i zkušeností stavěla apriori nepřátelsky. Nynější situace, ve které se nachází ona i její rodina, je pro ni pak nepřijatelná. Projevy diskriminace, které denně zažívají, mají stále více reálných dopadů na jejich život.

Posun v jejím prožívání každodennosti jsem tedy zaznamenala v tom, že se Fadila zdá být plna vzteku a pocitů křivdy. Dříve na svoji budoucnost pohlížela optimisticky, byla odhodlaná investovat čas, peníze i energii do budování nového života v azylové zemi. Nyní působila dojmem, jakoby z ní vyprchalo všechno zbývající nadšení. Přemýšlí o přesunu zpět do Sýrie, i přes to, že je tamní situace velmi neuspokojivá.

5.7 Závěrečné shrnutí výzkumné sondy

Ve své kvalitativní výzkumné sondě jsem si vytyčila několik cílů. Za prvé jsem chtěla na základě srovnání rozhovorů s uprchlíky pořízených v letech 2016 a 2019 vysledovat, jak se změnily jejich představy o životě v azylové zemi a očekávání, týkající se jejich vlastní budoucnosti. V případě Saadat jsem došla k závěru, že se její pohled na další životní etapy změnil velmi radikálně. Před třemi lety byla přesvědčena, že se přestěhuje zpátky do Sýrie, hned jak to bude možné. S dlouhodobějším pobytem v České republice nepočítala. Nyní se začíná smiřovat s tím, že se do rodné země (vzhledem k tamní válečné situaci) možná již nikdy natrvalo nevrátí. U Hakama jsem takto závratné změny v náhledu na svoji budoucnost nezaznamenala. Byl od začátku rozhodnutý v České republice zůstat a usilovat zde o povolení k trvalému pobytu. V tomto stavu se nachází i dnes. Fadila byla v roce 2016 motivovaná k budování nového života v azylové zemi. Měla chuť se v tomto ohledu angažovat i přes to, že se setkávala s nepřijetím ze strany většinové společnosti. V současné době se její přístup změnil, na základě mnohých zkušeností s projevy diskriminace v České republice uvažuje o návratu do Sýrie.

Mým druhým cílem bylo zmapovat prožívání participantů v souvislosti se změnou prostředí, ve kterém žijí, a nastínit, kam se posunula jejich snaha integrovat se do české společnosti. Saadat označila život v azylové zemi v určitých kontextech jako „peklo“. Není zaměstnaná a nevyhledává téměř

žádné sociální interakce se svým okolím (částečně v reakci na projevy diskriminace ze strany většinové společnosti), chybí jí tedy zapojení do širšího společenského rámce. Hakam má spoustu českých přátel a známých. Domnívám se, že k jeho dalo by se říci úspěšné integraci přispěla jak snaha o zapojení se do aktivit většinové společnosti, tak také aktivní přístup k životu. Fadila má tendence se od většinové společnosti izolovat, její prožívání každodennosti v azylové zemi je silně ovlivněno zážitky s diskriminací jak její, tak jejich dcer.

Mým posledním cílem bylo se zaměřit na konkrétní překážky a obtíže, se kterými se uprchlíci, účastníci se mé výzkumné sondy, v České republice setkávají. Saadat nejvíce trpí svými výčitkami a pocity viny vůči rodinným příslušníkům, kteří zůstali v Sýrii. Má také obavy o budoucnost svých synů. Hakam stále usiluje o povolení k trvalému pobytu pro sebe a svoji rodinu v České republice, které by mu umožnilo lepší přístup k pracovním příležitostem a především pocit, že konečně někam patří. Fadilin asi největší problém tkví v nepřátelském přístupu jejího bezprostředního okolí (sousedé, profesori) k ní a jejím dcerám na základě jejich syrské národnosti a islámského vyznání. Má v této souvislosti strach o jejich i svoje vlastní bezpečí.

Na závěr bych ještě ráda připojila zamyšlení nad tím, do jaké míry může postoj většinové společnosti, ovlivněný populistickými tendencemi vrcholových politiků a médií, ovlivňovat životy migrantů v České republice? Na základě analýzy rozhovorů s participanty uskutečněných v tříletém časovém rozestupu se domnívám, že zveličování hrozby uprchlické krize v České republice mělo minimálně u dvou z nich, Saadat a Fadily, určité reálné negativní dopady na jejich život v postmigračním kontextu. Obě participantky se vyjádřily k tomu, že se postupem času setkávají s více odmítavým postojem společnosti, a že se tento stav

zhoršuje. Projevy diskriminace jsou pak především pro Fadilu, která nosí hijab, stále více znatelné.

5.8 Diskuze k výzkumné sondě

Jsem si vědoma určitých limitů, které má výzkumná sonda obnášela. Malý výzkumný vzorek byl jistě jedním nich, nicméně kapacita diplomové práce mi neumožnila věnovat se většímu množství participantům (ačkoli jsem se o další sběr dat pokusila). Z metodologického hlediska jsem byla navíc počtem participantů předem limitovaná, vzhledem k mému rozhodnutí věnovat se jednotlivým životním příběhům uprchlíků v čase. Ráda bych proto zdůraznila, že mým cílem nebylo zobecnit výsledky plynoucí z analýzy na širší populaci migrantů v České republice, usilovala jsem pouze o poskytnutí náhledu do jedinečných životních osudů tří syrských uprchlíků žijících v Praze.

Další omezení mé výzkumné sondy se týkalo sběru dat. Rozhovory byly vedeny v angličtině a tato skutečnost s sebou přinášela určitá úskalí. Za prvé si myslím, že vyjadřování niterních pocitů se stává složitějším, pokud člověk nemůže používat svůj rodný jazyk. Za druhé jsem se i já ze stejného důvodu mohla dopouštět určitých chyb jak v kladení otázek, tak v následné interpretaci jednotlivých vyprávění. Používání cizího jazyka tedy mohlo vést k jisté simplifikaci dat a potažmo také závěrů jednotlivých analýz. Snažila jsem se však tento kritický aspekt během rozhovorů reflektovat a doptávat se na všechna slova, věty a obraty, které mi nebyly jasné, a kterým jsem nerozuměla.

V neposlední řadě bych se ještě ráda zmínila o kontextu celé výzkumné situace. Jak uvádí Mair (1989), všechny příběhy jsou zasazeny do určitého časového rámce, místa a kultury. Do značné míry jsou také závislé na tom, komu jsou vyprávěny. Má role výzkumníka tedy částečně ovlivnila, o čem

participanti hovořili, a také jakým způsobem. Usilovala jsem proto o co největší neutralitu ve svém doptávání (skrže nezasahování do tematické linky vyprávění) a všem participantům jsem se snažila zajistit co nejvíce bezpečný prostor pro sdílení svých příběhů (například skrže anonymizaci jejich výpovědí).

6 Závěr

Ve této práci jsem se zabývala migrací lidí ze Středního východu do Evropy, konkrétně pak uprchlíky ze Sýrie, kteří se rozhodli přestěhovat do České republiky. Navázala jsem na svou bakalářskou práci, ve které jsem se tomuto tématu věnovala především z hlediska postmigračních stresorů, kterým jsou migranti vystaveni po příjezdu do azylové země.

Má práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou. Jednotlivé kapitoly v teoretické části pojímají proces migrace z různých perspektiv. Nejprve jsem se zaměřila na popis politicko-společenského prostředí, do kterého lidé na útěku přicházejí. Na základě stručného uvedení do kontextu evropské migrační krize jsem nastínila, jakým způsobem se Evropská Unie a její členské státy stavěly k této problematice v letech 2015 – 2018. Vyjádřila jsem se také k postoji České republiky a jejích hlavních politických lídrů. Považovala jsem za důležité zmínit se i o vlivu populistických politických stran a médií, která hrozbu migrační krize do určité míry zveličují, a vytváří tak umělý strach ve společnosti.

Dále jsem se věnovala procesu akulturace, který je významný pro pochopení migrační zkušenosti v postmigračním kontextu. Popsala jsem jednotlivé akulturační strategie, jež mají vliv na úspěšnou integraci migrantů do hostitelské společnosti a jejich adaptaci na nové prostředí. Pojí se s nimi prožívání akulturačního stresu, který se pak negativně promítá do jejich života v azylové zemi. V souvislosti s psychickým stavem migrantů

jsem se zabývala jednotlivými sociálními determinantami duševního zdraví. Souhra těchto faktorů totiž zvyšuje riziko vzniku duševních onemocnění, od psychosomatických obtíží a úzkostí až po deprese.

V empirické části práce jsem představila kvalitativní výzkumnou sondu do života tří syrských uprchlíků v Praze. Návaznost na můj bakalářský výzkum mi umožnila využít tříletého časového odstavu mezi jednotlivými narativními rozhovory. Srovnáním výpovědí participantů z roku 2016 a 2019 jsem tak docílila hloubkového nahlédnutí do jejich prožívání každodennosti v azylové zemi. Zmapovala jsem proměny jejich očekávání a představ týkajících se života v České republice. Pomocí tematické analýzy rozhovorů z roku 2019 jsem dále identifikovala dílčí problémy a překážky, se kterými se v současné době participantů potýkají. Ačkoli život v postmigračním kontextu přináší spoustu nesnází, u každého z participantů jsem rozpoznala stěžejní problematický aspekt života v České republice. Na závěr empirické části jsem připojila krátkou úvahu nad možnou souvislostí mezi postojem české společnosti (ovlivněným populistickými tendencemi určitých českých politických stran a médií) a problémy participantů v České republice.

Ve své práci jsem si nekladla za cíl jakýmkoli způsobem generalizovat uvedené výsledky. Mým záměrem bylo poskytnout vhled do tří příběhů syrských uprchlíků, kteří museli opustit své domovy a začít s novými životy v jiném prostředí, společnosti a kultuře. Skrze časový rozměr, který mým návazným výzkumem jednotlivá vyprávění získala, se mi podařilo dosáhnout větší plasticity v příbězích participantů. Mohla jsem tak nabídnout hlubší pochopení jejich jedinečné životní situace.

7 Seznam použitých pramenů a literatury

Abramuszkinová Pavlíková, E. (2010). *Migrace a etnická identita cizinců v České republice* (Doctoral dissertation, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta).

Allen, J., Balfour, R., Bell, R., & Marmot, M. (2014). Social determinants of mental health. *International review of psychiatry*, 26(4), 392-407.

Allsopp, J., Sigona, N., & Phillimore, J. (2014). *Poverty among refugees and asylum seekers in the UK: An evidence and policy review*. Edgbaston: University of Birmingham, Institute for Research into Superdiversity.

Baldassar, L. (2015). Guilty feelings and the guilt trip: Emotions and motivation in migration and transnational caregiving. *Emotion, Space and Society*, 16, 81-89.

Baldassar, L., Wilding, R., & Baldock, C. (2007). Long-distance caregiving: transnational families and the provision of aged care. *Family caregiving for older disabled people: Relational and institutional issues*, 201-227.

Berry, J. W. (1974). Psychological aspects of cultural pluralism: unity and identity reconsidered. *Topics in culture learning*, 2, 17-22.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology*, 46(1), 5-34.

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations*, 29(6), 697-712.

Berry, J. W. (2006). Stress perspectives on acculturation. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.). *The Cambridge handbook of acculturation psychology* (pp. 43-57). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Berry, J. W., & Kim, U. (1987). *Acculturation and mental health. Cross-cultural psychology and health: Towards applications.*

Berry, J. W., & Sabatier, C. (2010). Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris. *International journal of intercultural relations*, 34(3), 191-207.

Berry, J. W., & Sam, D. L. (2011). Acculturation. In J. W. Berry, Y. H. Poortinga, S. M. Breugelmans, A. Chasiotis & D. L. Sam. *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications* (pp. 307-335). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Berry, J. W., Kim, U., Minde, T., & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International migration review*, 21(3), 491-511.

Bogic, M., Njoku, A., & Priebe, S. (2015). Long-term mental health of war-refugees: a systematic literature review. *BMC international health and human rights*, 15(1), 29.

Bourhis, R. Y., Moise, L. C., Perreault, S., & Senecal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: A social psychological approach. *International journal of psychology*, 32(6), 369-386.

Carter, T. S., & Osborne, J. (2009). Housing and neighbourhood challenges of refugee resettlement in declining inner city neighbourhoods: A Winnipeg case study. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 7(3), 308-327.

Commission on Social Determinants of Health. (2008). *Closing the gap in a generation: Health equity through action on the social determinants of health.* Dostupné z

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43943/9789241563703_eng.pdf;jsessionid=E9AEBC2F03948F188F80EA690791B4C1?sequence=1

- Červenková, R. (2018). *Migrační krize a bezpečnost ČR optikou Parlamentních listů, Sputniku a Aeronetu v letech 2015-2016* (Diploma thesis, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních studií)
- Česká tisková kancelář. (2016). *Prezident Zeman: EU je neschopná, uprchlíci přicházejí za dávkami*. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1790150-prezident-zeman-eu-je-neschopna-uprchlici-prichazeji-za-davkami>
- Fletcher, P. L. (1999). *La casa de mis sueños: Dreams of home in a Mexican transnational community*. Boulder, CO: Westview Press.
- Fried, K. (2017). *Imigrace ve světle současné uprchlické krize a postoje relevantních českých politických stran* (Doctoral dissertation, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií).
- Gee, G. C., Ro, A., Shariff-Marco, S., & Chae, D. (2009). Racial discrimination and health among Asian Americans: evidence, assessment, and directions for future research. *Epidemiologic reviews*, 31(1), 130-151.
- Holbičková, M. (2018). *Postoj vybraných politických stran České republiky k migraci* (Diploma thesis, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd).
- Hynie, M. (2018). The social determinants of refugee mental health in the post-migration context: A critical review. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 63(5), 297-303.
- Chaloupková, J. (2006). Postoje k imigrantům a dopadům migrace v evropských zemích. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 42(1), 57-80.
- Chirkov, V. (2009). Critical psychology of acculturation: What do we study and how do we study it, when we investigate acculturation? *International Journal of Intercultural Relations*, 33(2), 94-105.

- Chrz, V. (2003). Narativní strukturace zkušeností. *Sociální procesy a osobnost*. Brno: Psychologický ústav FF MU, 122-126.
- Chvojková, P., & Hřebíčková, M. (2018). Psychologická akulturace: teoretické přístupy a metody měření. *Ceskoslovenska Psychologie*, 62(2), 153-172.
- Janderka, P. (2017). *Proměny obrazu uprchlictví v MF Dnes: komparativní obsahová analýza* (Doctoral dissertation, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií).
- Kaleta, O. (2017). Migrační režim EU v kontextu trvalého výjimečného stavu. *Mezinárodní vztahy*, 52(2), 57-74.
- Kaleta, O. (2015). Sekuritizace migrace v EU: Příklad Itálie v době vypuknutí arabského jara. *Mezinárodní vztahy*, 50(2), 5-22.
- KhosraviNik, M. (2009). The representation of refugees, asylum seekers and immigrants in British newspapers during the Balkan conflict (1999) and the British general election (2005). *Discourse & Society*, 20(4), 477-498.
- Klvačová, P., & Bitrich, T. (2003). *Jak se (ne) píše o cizincích*. Dostupné z http://aa.ecn.cz/img_upload/bacca6403f52f8f0f60667687afefbf5/Jak_se__ne_pise_o_cizincich_2003.pdf
- Krčál, P. (2017). Sociální konstrukce extremismu v imaginaci Miloše Zemana. *Acta FF ZČU*, 9(3), 73-92.
- Li, M. (2016). Pre-migration trauma and post-migration stressors for Asian and Latino American immigrants: Transnational stress proliferation. *Social Indicators Research*, 129(1), 47-59.
- Li, M., & Anderson, J. G. (2016). Pre-migration trauma exposure and psychological distress for Asian American immigrants: Linking the pre-and

post-migration contexts. *Journal of immigrant and minority health*, 18(4), 728-739.

Maier, T., & Straub, M. (2011). "My head is like a bag full of rubbish": Concepts of illness and treatment expectations in traumatized migrants. *Qualitative health research*, 21(2), 233-248.

Mair, M. (1989). Kelly, Bannister, and a storytelling psychology. *International Journal of Personal Construct Psychology*, 2(1), 1-1

Montgomery, E., & Foldspang, A. (2007). Discrimination, mental problems and social adaptation in young refugees. *European Journal of Public Health*, 18(2), 156-161.

Naxera, V., & P. Krčál. (2018). Populistická konstrukce národa ohroženého migrací: CAQDAS volebního diskurzu českých parlamentních voleb v roce 2017. *Sociológia*, 50(5), 491-523.

Niemann, A., & Zaun, N. (2018). EU refugee policies and politics in times of crisis: theoretical and empirical perspectives. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 56(1), 3-22.

Pearlin, L. I. (1999). The stress process revisited. In Aneshensel, C. S. & J. C. Phelan (Eds.). *Handbook of the sociology of mental health* (pp. 395-415). Boston, MA: Springer.

Policy Paper – Institut pro politiku a společnost. (2017). *Migrační krize duben-červen 2017*. Dostupné z https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2017/06/S%C3%A11_IPPS-Migra%C4%8Dn%C3%AD-krize-2017-II.pdf

Policy Paper - Institut pro politiku a společnost. (2018). *Migrační krize duben-červen 2018*. Dostupné z <https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2018/07/Migra%C4%8Dn%C3%AD-krize-VI-IPPS.pdf>

- Porter, M., & Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: a meta-analysis. *Jama*, 294(5), 602-612.
- Powell, J. W. (1880). *Introduction to the study of Indian languages: with words, phrases and sentences to be collected*. Washington: US Government Printing Office.
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. J. (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American anthropologist*, 38(1), 149-152.
- Rygiel, K., Baban, F., & Ilcan, S. (2016). The Syrian refugee crisis: The EU-Turkey ‘deal’ and temporary protection. *Global Social Policy*, 16(3), 315-320.
- Sál, K. (2018). *Migrační krize leden-březen 2018*. Dostupné z <https://www.politikaspolecnost.cz/paper/migracni-krize-leden-brezen-2018/>
- Sam, D. L. (2006). Acculturation: conceptual background and core components. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.). *The Cambridge handbook of acculturation psychology* (pp. 11-26). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (2010). Acculturation: When individuals and groups of different cultural backgrounds meet. *Perspectives on psychological science*, 5(4), 472-481.
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (Eds.). (2006). *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Samarasinghe, K., & Arvidsson, B. (2002). ‘It is a different war to fight here in Sweden’ – the impact of involuntary migration on the health of refugee families in transition. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 16(3), 292-301.

- Samuel, N., Morton, B., Violet, K., Feng, H., & Joanna, R. (1999). Perceived racial discrimination, depression, and coping: A study of Southeast Asian refugees in Canada. *Journal of health and social behavior, 40*(3), 193-207.
- Sandhu, D. S., & Asrabadi, B. R. (1994). Development of an acculturative stress scale for international students: Preliminary findings. *Psychological reports, 75*(1), 435-448.
- Shishehgar, S., Gholizadeh, L., DiGiacomo, M., Green, A., & Davidson, P. M. (2017). Health and socio-cultural experiences of refugee women: an integrative review. *Journal of immigrant and minority health, 19*(4), 959-973.
- Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V., & Steel, Z. (1997). Anxiety, depression and PTSD in asylum-seekers: associations with pre-migration trauma and post-migration stressors. *The British Journal of Psychiatry, 170*(4), 351-357.
- Sokačová, L. (2014). *Postavení a postoje dlouhodobě usazených migrantů a migrantek v České republice (Status and Attitudes of Long-term Settled Migrant Men and Women in the Czech Republic)*. Praha: Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva (Czech).
- Steel, Z., Chey, T., Silove, D., Marnane, C., Bryant, R. A., & Van Ommeren, M. (2009). Association of torture and other potentially traumatic events with mental health outcomes among populations exposed to mass conflict and displacement: a systematic review and meta-analysis. *Jama, 302*(5), 537-549.
- Steel, Z., Silove, D., Brooks, R., Momartin, S., Alzuhairi, B., & Susljik, I. N. A. (2006). Impact of immigration detention and temporary protection on

the mental health of refugees. *The british journal of psychiatry*, 188(1), 58-64.

Strang, A. B., Baillot, H., & Mignard, E. (2018). 'I want to participate.' transition experiences of new refugees in Glasgow. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(2), 197-214.

Stulík, O., & Krčál, P. Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky. *Acta Politica*, 11(2), 1-17.

Thomson, M. S., Chaze, F., George, U., & Guruge, S. (2015). Improving immigrant populations' access to mental health services in Canada: a review of barriers and recommendations. *Journal of immigrant and minority health*, 17(6), 1895-1905.

Tkaczyk, M. (2017). *Mediální pokrytí tzv. migrační krize v online zpravodajství (Novinky, iDnes, ČT24.cz) – základní výsledky obsahové analýzy*. doi: 10.13140/RG.2.2.26905.21605.

Tkaczyk, M. (2018). *"Na hranicích musí panovat zákon a pořádek": Analýza budování mediální agendy a mediální reprezentace tzv. migrační krize v denících Právo a MF Dnes* (Doctoral dissertation, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií).

Torres, J. M., & Wallace, S. P. (2013). Migration circumstances, psychological distress, and self-rated physical health for Latino immigrants in the United States. *American journal of public health*, 103(9), 1619-1627.

UNHCR. (2016). „Uprchlíci“ a „migranti“. Dostupné z <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html>

UNHCR. (2018). *Global Appeal 2018-2019*. Dostupné z <https://www.unhcr.org/publications/fundraising/5a0c05027/unhcr-global-appeal-2018-2019-full-report.html>

Ward, C., & Styles, I. (2012). Guilt as a consequence of migration. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 9(4), 330-343.

Yazgan, P., Utku, D. E., & Sirkeci, I. (2015). Syrian crisis and migration. *Migration Letters*, 12(3), 181-192.

Zaccaria, G. (2018). The People and Populism. *Ratio Juris*, 31(1), 33-48.

8 Seznam příloh

Doslovné přepisy rozhovorů vedené s participanty výzkumu

Příloha č. 1 – rozhovor Saadat

Příloha č. 2 – rozhovor Hakam

Příloha č. 3 – rozhovor Fadila

Příloha č. 1

Rozhovor – Saadat

Tazatel: M.P.

(Poznámka – T: tazatel, R: respondent)

R: Na Albertov a taky měla jsem nějaký kurzy na integrační centrum.

T: *A jsou dobrý?*

R: Ano. Myslím si...Tz můžeš znát jestli dobře nebo špatně, protože my čeština... (smích)

T: *Jasně.. Ale ta učitelka je sympatická?*

R: Ano.. Protože je vdaná.

T: *Ty umíš spoustu slov!*

R: Je vdaná s nějakým arabsky..

T: *Arabským mužem.*

R: Ano, tak. Byla moc hodná.

T: *To je super, a pořád tam chodíš?*

R: Ne, protože musela jsem jet do Sýrie a tak stop.. Skončila s češtinou.

T: *Mám tě pozdravovat od Mariánky.*

R: Ona je tady, nebo?

T: *Ona je teď v Jeruzalémě a tam studuje.*

R: Víím, protože ona mi na... poslední krát navštívila mi v mém bytě.

T: *V Praze?*

R: V Praze. Aby mi say good bye?

T: *Řekla ahoj. Já, to je hezký. Já jsem jí říkala, že se s tebou potkám asi, a ona se na tebe vždycky ptá. A já jedu za ní do Jeruzaléma teď v květnu. Ji navštívít.*

R: Počasí tady bude skvělá, protože to je jaro a jaro tam je skvělý.

T: *Ty mluvíš hrozně dobře česky! Máš spoustu slov. Řekneš, co chceš říct..*

R: A... Skoro, ale protože každý ráno musela jsem a... vidět televizi a (objednáváme si kafe). A tak protože já se cítím se, že je nějaký špatný sedí tady v Česku. Protože já mam strach tady.

T: *A z čeho?*

R: Z... Všechno, protože když vidět te hra v Brně, Jesus raped muslim, that was the title.

T: *Tu hru! Tys to viděla?*

R: Ne, ale pokračovala jsem co.. Řekli o tom. Tak myslím si, že je normální, aby měla jsem.. Myslím si, že je špatný tady v Praze.

T: *To, co si lidi myslej?*

R: Ano. To je zv...

T: *Zvětšení? Že se to zvětšuje.*

R: Ten pocit.

T: *Právě proto jsem taky chtěla pokračovat v týchle práci, protože vidím, jak se společnost radikalizuje trochu? Okamura...*

R: Ne trochu, no, protože všem politicky events měli ten slogan antimuslim. To je reálný. Aha... Tak ale teď nemůžu dělat nic. Protože musím zůstat tady, till.... Until?

T: *Až do doby.*

R: Až do doby muj synovi končí studu..

T: *Školu. Až dostudujou. Já jsem se před tebou potkala s jinou paní ze Sýrie, která tady má celou svoji rodinu a říká úplně to samý, co ty. Ale ona nosí hijab, takže...*

R: Ale to je, myslím si, to bude mě.. špatný než mi, ale nakonec it is the same. With hijab or without hijab. Cause you know that you are muslim and that you are targeted from this propaganda, so... its the same.

T: *Yea, for her its like she told me she is afraid to go out to the street and they have big issues with neighbours.*

R: Oh, yea, I am without hijab and we have this situation with neighbours when they know that we are (jméno manžela), my husband, and my name is (pravé jméno Saadat), so from the name they know that we are from Syria.. So no one talks with us and no one say hello. Even we always say hello, dobrý den, dobrý večer, ale oni, they don't say hello to us.

T: *And your sons? Do they...*

R: A.. Now they are studying at University, when my older son, he studied in maturita in czech school, so he was also isolated from others and they treated him badly and we have some issues.

T: *Like bullying?*

R: And at University its better, because they dont have this kind of relation as in schools. Because there is no common things, only you have lectures and you don't need to socialize with other colleagues.

T: *I see. So now they are more or less ok, eventhough they have this muslim names.*

R: Ya. They are czech, my sons and my husband, they have ..

T: *Czech nationality?*

R: Ehm, because after his mother, my husbands mother was czech and they have this right, but they are not feeling that they are czech or.. They are arabs, Syrians, living in czech.

T: *And you came here, sorry, how many years ago?*

R: We used to come here for visiting only, before war, in 2013, when its getting worse, and we were afraid for our children to .. there was kiddnaping and stuff like this and we decided to come here in 2014 we came here.

T: *So five years, right? So boys they can speak czech, right?*

R: Of course, they are studying in czech.

T: *Wow.. And so, I met you two years ago, three years?*

R: Three.

T: *Its three years ago. And if you can.. Well, I know its wide question, but if you can say, how was those three years or like what happened or what changed.. Many things, right?*

R: (smích). Something.. Many things changed. But here in czech, for us, personally?

T: *Ya.*

R: Well, now my sons are studying at University, its a good thing and... Nothing changed. Nothing..

T: *Because I remember that .. When I met you, you were really, from what I saw, like you really didn't like it here, you were like I have my Syria, when the war will be finished I am going back there..*

R: But its not going to be finished the war. Because now there is nothing and Basar Asad is still there and nobody wants really to be changed, because its okay with him .. With Americans, but here with Zeman, because he thinks he is better than other people. Because, I don't know why, maybe because he is a criminal. So the situation is worse in Syria. During the war we had this hope. That something eventually may change. But now nothing.

T: *So you plan to stay until your..*

R: Now we are thinking now, but really I don't know what will happen, because you see you think in a way but things go in another way .. Now we are thinking that we are here until my sons finish their school and we ll think what will happen.

T: *If you go back..*

R: Ya, but its always.. We have this option to go back to Syria, but I said its not easy there. And its frustrating. You see all the people who were killed and all the people who were displaced and all .. Syria is destructed. So this feeling is not, not give you the size of decision to go back to Syria. As long as you have this feeling of frustration and depression.

T: *People are just surviving there, right?*

R: Ya, exactly. So thats, you see, thats why I am saying that is worse than before. Because before at least we had hope. Now we have nothing.

T: *And you mum is still living there in some house with..*

R: With my sister. But she is getting old and her health problems getting worse. So I need everytime and then go back to help her, taking care of her so.. Thats our situation.

T: *And its still in your mind, right? She is in your mind eventhough you are here.*

R: Ya, I have her always in my mind, feeling that guilty, because I leaved them there, living by themselves. But I don't know how they manage. But its difficult for them.

T: *And your sister, does she work there?*

R: Yes, she is a teacher. And.. But she is thinking about retirement.

T: *Ok.*

R: So, nothing has been changed. Only the frustration increased, and depression. I am here and they are there so.. Thats.. (about to cry)

T: *If I will be asking you some questions you don't want to answer, just tell me, ya.*

R: Ok...

T: *Because I don't want you to feel bad about anything. Because this is.. This is.. And your husband has a family here, right?*

R: No, his aunts are dead, he had two aunts and his cousins are there, but he is close to one of them, but the other.. He is not close to them, co.

T: *I see, he doesn't see them often. And he works here?*

R: I thought I could work here, but this is not easy for me. Its difficult, you have to have your own finance and your own money. And have something to have a job..

T: *Because of the society approach?*

R: Ya, ..

T: *This is terrible.*

R: This is reality, this is our reality here.

T: *And like if you said you see how its increasing this like.. social pressure of antimuslims thoughts and so.. How would you describe in some concrete situations or ...*

R: Sometimes we are living.. When we arrived here we needed to do fast decisions, hasty decisions like where we are going to live.. So first we have some money and we bought small flat in zizkov, there.. And its only one room, one bedroom, and its very very small for the four of us, we are living together. So we hav tried to rent something bigger, because we don't have more money to buy something new, and we rent us and we can pay the difference in price in the rent and the rent of our flat, but when they saw my husbands name is muslim, they refused, they don't even want to see him.

T: *All of the peole who were interested?*

R: Until now all the people refused and we are still stucked in this.

T: *Really??*

R: Its common, ask any ..

T: *I can ask my friends, for how much do you rent it?*

R: A.. For how much money? We can pay twenty..

T: *And how many meters does it have?*

R: Our?

T: *No, the one you want to rent.*

R: Ok, I only want two rooms and..

T: *Ya, but the flat in Žižkov, you want someone to live there, no?*

R: Of course I want someone to accept to rent me his house..

T: *Aa.. this is where you live, in the small. Aa, I see, you still live there!*

R: I still live there. I didn't accept me to see.

T: *Now I understand it!*

R: Thats concrete, from the name they refused to rent us appartment, so.

T: *This is crazy, right.*

R: No, it is the situation.

T: *So you feel like, do you feel like getting into the society when they,..*

R: No, how can you have this feeling. But now we forget everything. We didn't looking anymore for the apartment. We are stuck in this apartment and we will see what will happen.

T: *So and you don't work here, right?*

R: No, my husband is working for the representative of Škoda in Syria and therefore they are getting their spare parts of automobiles for him. So he is working from here to Syria.

T: *Ah, so not for the czech government and anything.*

R: No, he didn't want any job in czech company.

T: *And he feels the same as you do?*

R: No, maybe he is related more in a way to czech and lived with his grantmother and he has memories of his childhood.

T: *So he was living here when he was a kid?*

R: Ya, of course, he was born here and lived here until he was ten years and after then he moved back to Syria, but he has this constant relationship with czech, he was always visiting his granmother.

T: *I see, so he has a roots here, right?*

R: Ya, but for me, I don't have.. And also for my kids, they don't have this kind of relation, but for him its his childhood and his memories.

T: *And your kids they also want to go back to Syria then with you?*

R: They are lost – I feel that they are lost.. There is nothing in Syria for them. So I don't know what they want. Thats very dangerous, I feel that its very dangerous for them. But I don't know what they are thinking, I think they are lost.

T: *They don't know what they want to do.*

R: I mean when they are finishing their school, maybe we ll figure out.

T: *What to do.. And do they have friends? Like czech friends?*

R: No.. Not really, not really.

T: *Makes me so angry, you know, because they really like.. I feel like they worked those three years on the fear n people. In czech peole.. They were just intensifying the fear by saying mostly lies.. Like Okamura, half Japanese, is saying something about muslims, that he doesn't want them here, cause they are not from czech. But he is not from czech either. He is half Japanese. So.. Its like crazy, those are the real consequences of it.*

R: They are concrete consequences... There is an elected prezident, an elected government, so its the majority of czech people.

T: *Unelected prezident?*

R: Elected, elected prezident like Zeman, who won over Drahoš, so I think this is the general, so its .. For majority of czech, it should be as the election made zeman reach this position. Its the people who choose, not ..

T: *Sometimes I am calming my self with saying that Prague is different, that when you see the elections, usually the votes in Prague are different, but still its one million against ten millions. So.. its like a drop. And like, can you think about something that would help you? To feel better here.*

R: A.. For me? .. Nothing.. Nothing. I think. (break). Maybe man thoughts are always in Syria. Maybe this is my real problem. Maybe if I looked harder for a work maybe it will be less I will be less... Indifferent to the situation, I dont know.

T: *And when you are in Syria, do you feel well, like, better? In this way?*

R: Of course, I feel I am home.

T: *Ya..*

R: At least I am home.

T: *And how often are you going there?*

R: Every six months, maybe sometimes less, like there is now my sister told me that my mother is getting worse, maybe I am waiting... Maybe I l lbe going to Syria for couple of months. I dont know. Maybe if I dont need, I will delay, I will postpone the returning part.. But I am waiting, we are waiting (smích).

T: *This is... Its like, while you are in this stage for a short time, its like, you can handle it, but like long term vision...*

R: Its hell. Its hell, really, this feeling of uncertainty of anything, you are just waiting.. Do you know Samuel Becket, Waiting for Godot? I know now the feeling of Godot, this Godot. I am waiting I dont know what am I waiting for.

T: *Ahh...*

R: Really, maybe, this man has this chance of adapting. You see even the minitive feelings will adapt to them. It is devastating eventually, but he adapt. To some extent.

T: *To be waiting for anything..*

R: For anything he can adapt.

T: *Hm.. Well I would really wish that something would make you and...*

R: Its not, I am always feel that I am better then others.

T: *That you are what?*

R: I am... better than others. Because at least I am not waiting for the permanent residency, I dont need visa, I will not.. So, you know? But we are refugees, all of us are refugees. And we have this way of thinking, you see, you are displaced, you are, all of us, even me.. So, eventually in a way I think I am not better then other Syrian, but over all, I think that i tis the hell. These are contract feelings, and ..

T: *And do you meet other Syrians here?*

R: Ya, I have met some families.. From, they brought three families from a camp in Zaatari, in Jordan, muslim families. And the government brought tree..

T: *Are they christian?*

R: No, muslim families. They are muslims, they have children. Only families with children, who are injured, or have some health problems, they accepted it, and young children. I was translating for the people who were visiting them and hep them, but I didnt, I stopped going there. Because one family was living in a Syrian small town in a South of Syria. And their home was rocket by a rocket. And two daughters died immediatelly, and older daughter was, her hand was cut. And the mother, her leg was cut. And this family had three daughters and the mother and the father. And so they had to go to Zaatari, they treat the mother artificial parts for the mother and the daughter, and I dont know what happened, but then eventually the Czech Republic accepted to bring them here. So each time I saw them, I was very depressed, so I stopped.

T: *I see. It was too painful.*

R: Ya, and here they had this problem with integration, people and with everything and they always had problems, I couldnt stand it. And so I decided, I know that I am hypocrite, but I couldnt stand it. Its hell. And the other family had five children, one of them has an opel in the heart,

T: *From the..?*

R: No, no, its a problem, since he was born he has this problem, so so.. It was very devastating. Really, ..

T: *Of course, you need to take care of yourself first. Because,..*

R: I stopped going there. And now they are feeling better, they had, two families had two (šťastný smích) new born children... But I dont know how they could do it, but they did. This is good, they are leading their lives. They feel much better, and I hear the news from the people. And the other Syrians are with the regime, its from the embassy, there is Syrian community and all of them are with the regime, so I dont want...

T: *Whom do they support?*

R: The prezident.

T: *The prezident of Syria?*

R: Ya, I dont really have this.. this variety of Syrian people.

T: *And have you tried some of those organizations like Inbáze Berkat tor something like that? The organizations which are actually helping muslims in Prague.*

R: No.. No.

T: *You didnt feel like it, right?.. I am thinking about how you can handle it all, you know? You look good and you are laughing but you need to go through all of this.*

R: A... People adapt, really, man has this power, I dont now how to, eventually maybe he feel down, but he adapt, because it have been nine years, eight years, and how many months I dont know. Almost nine years, after three months maybe man adapts to new things.

T: *But you just need to go on, right?*

R: Yes, and in Syria we have ... People are having fun, we have some people are getting married and they have parties, but they are misserable eventually, it was very cold, when I arrived there, I arrived in February and it was very cold, our appartment..In the winter I dont go there. So I spent three days only sitting in the bed. Covered by all the blankets and it was very cold, four maybe five degrees, ..

T: *Even inside?*

R: Ya, there is no gas no elektricity, nothing.

T: *Is there water?*

R: There is water, but only cold water.

T: *And people they cook on a fire or?*

R: There is nothing.

T: *People don't cook?*

R: They economize the gas..

T: *And what do they eat?*

R: I dont know (smutný smích), really, I dont know. It is very, the state is very.. America has this decision to sanction the petrol products to Syria, so there is a bijkot. Because they didnt, he is still in ower, Basaar Assad, they dont want him to get rid of him. They could manage to get rid of him, so I think this decision was only the target was... towards Syrian people.

T: *That America wants to torture them or what?*

R: Ya..

T: *And your sister, does she have family there?*

R: No, she is not married. She is lonely, and I feel bad, really, I feel guilty. Because she didnt live her life, because she didnt marry, she didnt find a good husband. And she had to také care of my mum and I always feel guilty about..

T: *But it was her decision, right?*

R: It was not her decision, i tis the society.. Our society, she cannot také a decision to marry whoever she wants to.

T: *Because your mother said no?*

R: Ya...

T: *So she had some guys wanting her and your mother said no?*

R: Ya, ya...)

T: *Why did she said that?*

R: I dint know, she is a strange personality my mum, she used to be, now she is weak and she is old.

T: *But she said yes for your husband, right?*

R: No, at the beggining no. Because she thinks that he is not good enough for me and I dont know why, we are poor, we are not rich people, we are not, you see, rich family. We have nothing. But she had this, I want some rich husband from known family, you see? And no one knows us (smích), we are nothing, really, we are nothing, but she had this feeling that...

T: *But you didn't follow her advice, right?*

R: No, I always had this personality, to say no and I dont know. Ever since I was a little girl I had this personality to say I want this I want that.

T: *So you were like, you had your own head?*

R: Ehm. But my sister is not like me, so thats why I am feeling guilty about her.

T: *But she could also said no, right? As you did.*

R: I dont know, really I dont know. Maybe it is as we really believe in faith, I dont know, but..

But you were brave to say no to your mother in the society you lived in?

Ehm.. Ya, ya, .. I had my punish at that time, but ya, eventually, I could manage.. Ya.

T: *That counts!*

R: I dont know, now I dont know. I am not sure of anything now. But I feel guilty for my sister and for my mother also, because I dont have .. I cant bring.. I could bring her here, but I dont have enough place fro her.

T: *And would they like to come here?*

R: No, not really. At least I am trying to do something. To do my part in it.

T: *Well, but you are still travelling there, no?*

R: Ya, but sometimes I feel its not enough, so, I dont know.. I am not a good person, dont, really, if you want to meet some good person, you can meet them there in Syria, because my sister, I think, is one of them. Good person, she is good heart and .. I dont know.

T: *Well, I probably feel the same about you, but thats my opinion. Well, its not your fault that you are here.*

R: Ya, I feel at least I have this place to run out from everything when I decide, because, you see, you go there and you have this tonnes of misery and I feel thats enough for me, I return here, but the one who has no choice? What would they do?

T: *Ya, I can imagine you really feel that, but.. Ya, I think its for all of us, like, I could be guilty that there is a war in Syria and that live a nice life and I don't maybe even feel so glad for it.*

R: Sometimes I am pesimistic, I am saying my life sucks, eventhough its amazing, but I think that the hard part for you is that you are in super close contact with that. Like that you just see that, and that you cant put it.. You see, I think that people who are there, they are people who are suffering really from all of this.

T: *But you are suffering also, eventhough you have hot water, right?*

R: Ya, in a way, but.. ya.

T: *But its hard to make the decision that you will be happy in your life, right? You don't want to make the decision, right?*

R: Ya, sometimes, ya, I feel that I am stealing from others.

T: *Stealing from others?*

R: Ya, happiness. The other are not happy, so when I am happy I am stealing this feeling. But its not for a long time! I had this occasionally, not all the time, of course, I am leading my life.. (smích) you said that.

T: *You are happy sometimes! Are you happy sometimes?*

R: Ya, I am happy, I had, really, I had this feeling that I am this feeling that I am the happiest person, I have this feeling sometimes,. Dont think that man cannot be stopped by anything. To have this opinion, feelings of misery, even you, you are living sometimes, maybe have this feelings of sadness, uncertainty of some.. Maybe more than us who are living in this hell.

T: *Nobody can say, right?*

R: Nobody, I told you, because man have this power, man can adapt to anything. Really, because sometimes I am far from Syria and I dont hear news, not hear news, because I continue always with news and calling my mother, but sometimes you decide that even when I will call my mother I will be far. I will do my job, call her, check on her, and say if you need something, call me, this is soetimes you do this as a duty (smích).

T: *Of course! I do it with my mother as a duty also.*

R: (smích), sometimes you have this feeling for a long time.. For three months. When I will psychologically far from Syria, I dont want to be close, that close. Really, and I return back to Syria, I see they are happy, they are this events, they make these events of celebration of something I dont know. But just quality time and it would help them to live their life normal.

Also in the suffering they have those nice moments.

T: *This is interesting, we are interesting, humans.*

R: Ya, of course. You see, before the war we always that kind of things in the conflict with Izrael. We were watching TV, and we were always sympathising with Palestinian people, because we are muslim and its arabic, you see sometimes how they are displaced from their villages and so I feel that during the uprising, we were very attached to TV, we were still young and I was saying how the Palestinian could injure that suffering. How they are living their lives normal? And you see some they have this memory, you will not understand this until you, I dont wish that to anyone!, really, but its an experiment can teach someone that man has power. Really, and he can have all the feelings and the sentiments even in the worst moments.

T: *Interesting, right?*

R: No, not interesting, but we know that, because it happened. Ya. My niece she was married, she is married, I dont know if he is still alive, probably he is dead, to a very kind person. Very kind young man and five years they didnt have children, they had the treatment and they had twins, first girls twins and after two years they had boys twins. And they are adorable. Suddenly in 2011, they took her husband, because he at that time, there were no weapons, only .. and they are shooting people, he treated some demonstrators, during the demonstration, so he, they took him, and probably all these cases were killed at that time. Because three of my cousins were killed of this in detention. So I am telling about my niece, and really she suddenly had three small kids, her boys were only two months and the girls were two years and half. And she suddenly had to raise by herself four children. It was devastating, I know that she is living close to her family, and my mother, her mother and all uncles helped her in raising financially and supporting her how can I say..

T: *Psychologically?*

R: Ya, they were around her and there for her. But she was very miserable, Ithough she couldnt laugh anymore. After three years and I was in Syria, I went to check on her and see her children, and she started to laugh. And she started to.. And her children are going in front of her and they are beautiful. And boys and really now she is different person, she can also help other people who has the same situation. She started to wor now as a teacher in a private school in Syria.

T: *And her kids are safe?*

R: Ya, so, really I dont think that she is the same person as in 2011, maybe 13, now she is different person and I am glad for her really, this is a joy to see her with this conditions. Her kids are growing up around her and they are happy kids, and eventhough she had this tragedy.

T: *This is like recovery, like reborn..*

R: Ya, they are inventing, you see sometimes I dont know, recovery, no, reinventing the spirit. I dont know maybe its God, I believe, so I think its God who will, and its rebirth.

T: *I wanted to say this, rebirth.*

R: So you see many situations like this. And really when I see her, I say to myself what the fuck? Really? Ok, I dont care (smích). It will help, this feeling will help.

T: *Its empowering to be next to her.*

R: Its good, and it gives you possitive energy, that you should not be always talkin about things and .. I think its important at some point to have this interaction. I dont know if its Christ or something like this, so I think its important and man can do it.

T: *You believe in people, right?*

R: Ano. Yes, because really, its like a man himself who can decide how he can lead his life. After a while of course, after the tragedy is done, after the recovery, he can be ... thinking himself to decide if he want to be a victim always and complaining, or he would master his whole life. In good way. And it helps a lot. I dont have this power. I know its there, but personally, I am weak and I dont have this power.

T: *And isn't it because of the guilty feeling you have?*

R: Maybe, I dont know, but I dont have this feelings, but in others, I have seen it. And they are close because I know how did they master the hard things. So, going through change. And maybe bad thing which happens will give you this, will be positive thing eventually, and will give you the power to see differently. A better relation to the new life. You see people around you because you have many events many tragedies, many bad things happened to the people around us. So you can see sometimes, how people change to the oposite side.

And they learn from the suffering, right? It opens their eyes a bit. I dont know what happened to them. I dont know. The proces inside of how they change in a better way.

T: *But you are also changing, right?*

R: Maybe.. Maybe! But for me no.

T: *You lead your life right? Its not easy the situation and its still not easy, its not... Something which would happen and when it happened you would cope with that somehow. Its like you are in the proces of some .. Going back to Syria, still feeling bad about your mother and your sister.. Still not knowing what to do and waiting for.. Godot☺*

R: Now its eight years, and I should know.. To figure out. What I should do.. I am lazy, I was and I am still lazy and I dont know what I have really.. And sometimes I go to negative feelings..

T: *Of course..*

R: But thats how we can manage and survive. We will adapt.

T: *I think you can be happy.*

R: Ya, of course, really, but I am not ☺. No, I am happy, I have some nice moments of happiness, although some bad details, but sometimes I feel happy, and I think about it. I am happy but its not in the context I want. But no, I am happy, and I have my moments of happiness, its helpful and it will give you the power to continue, I have to say that.

T: *Like you need to be so strong to go through this for many years!*

R: No!

T: *I know you dont like it when I am saying good things about you (smích).*

R: No, no, because really I am not strong. And I have this cool thing..

T: *But you have so many things to complain about.. like in reality.*

R: But I am not like the other! My situation is still better then others.

T: *Of course, but you still have the right to complain.*

R: Ya! But I am much better then the others, you see?

T: *Ya, but it still doesn't make you like happy in the context you want, right?*

R: Ya, but eventually it's happiness. In this context or the other.

T: *It's still hapiness.*

R: But for me it doesnt count (smích).

T: *Noo... (smích). Wow, its powerful. No, heavy to talk with you.. Its emotional.*

R: Really?

T: *Yes.*

R: Really.

T: *Yes, I have many feelings while you talk. And I still think you are very strong.*

R: Thank you. I appreciate it. But, maybe I will be surprised to know that (smích).

T: *I think you don't see that, I see you dont see that, but its just my opinion. But I.. And were you thinking about some continual like.. Work on how you feel and if you can feel better? Like that someone would help you with that? Were you thinking about it?*

R: You mean psychiatrist..?

T: *No psychiatrist, but some therapy.*

R: Therapist.. ya, but, ya, he can help me, I think.. I think. This time, I dont, maybe before that, the first, I was very unhappy, but now I think its better.

T: *Ya, what I think is that those feelings, which are absolutely normal, but those feelings that you are responsible for your sister who stays in Syria, your mother stays in Syria, and that you still need to go back there with your thoughts and that you are like.. Well, also the czech society doesn't help you to feel good, but ..*

R: No! Really I dont have problem with the czech society.

T: *Ya, ok.*

R: Of course, they don't help me and I will not change the image for the czech people I don't have response, because no matter that I was nice or I tried to show them that I am good person, they didn't see that, so I don't care.

T: *Ya, you don't care.*

R: You see. But maybe for my family issues, for my .. I think this is important. More important.

T: *Ya, because the things you went through are so like.. traumatical, so of course you can help yourself with that, but sometimes is good when someone is following you and ..*

R: Ya, I also think its better, but I dont know why I am not looking for this kind of help. Maybe I am busy, I am busy.

T: *With your thoughts?*

R: Maybe, eventually, I want this .. I will look for this ..

T: *You can only try and after few sessions say this doesnt work for me. To find someone who suits you, takes time.. Now I have amazing therapist and I am in the field, so you can tell me and I ll give you some contacts.*

R: I will think about it. How much is it?

T: *Usually 900 czk per hour.*

R: Ok, I will think about it. Ya, I think I need that.

T: *Ya, just the heaviness, you know, just to put it aside for a while.. Because you enjoied it a lot those eight years, right?*

R: No, I had my children, I have my husband.. But maybe I need that. Because sometimes I feel bad. I am heavy...

T: *I can imagine.*

R: Thank you. Really, because you recommended this for me.

T: *It just helps to go out of the box for a while. So you see the world from a different point. And its also very supporting.*

R: I see..

T: *Just let me know, I can give you some contacts.*

R: In English?

T: *Ya.*

R: Ya, because my czech is (smích)..

T: *Your czech is amazing, but for therapy it's better English.*

R: It will give the results.

T: *And you really need to like talk through your feelings..*

R: Thanks. In Syria before 30 years, there were no therapist, no one can go there, because people were not crazy, but now its a need, because we are traumatized. So, its not easy.

And its cool to be open for the help. Because sometimes people take therapy as a weakness.

Maybe soe people can understand themselves well, but for others its better to have someone else, because maybe they will not know what they are going through exactly. And its will facilitate the process, when there is someone from outside. Its will be better...

Understanding what happened and what is happening.

T: *Happenig inside.*

R: Its important for life, these days are.. Because really the main issue is that we dont have close persons.

T: *Here?*

R: Sometimes we cant say the truth. We are isolated from each other, so that makes that such a person is important in our lives.

T: *And like, your friends they stayed in Syria?*

R: No, no one stayed. All of them are some in Canada, some in Egypt, some in Japan.

T: *No one stayed..*

R: But my family, not all my family, some are in Saudi Arabia, some are in Sweden, so.. But we are many so we are some still in Syria. Because we are nine brothers and sisters, so they are still some in Syria (smích).

T: *Wow.. I didn't know you have nine brothers.*

R: We are five sisters and four brothers. We are big family. Traditional family in Syria.

T: *So only one sister stayed there?*

R: Ya, and they are two other sisters, but they have their own families, so they are far from my mothers place.

T: *And you visit them when you go there?*

R: Sometimes not, because I dont have the time. But I see them in my mothers.

T: *Wow.. So you are like spread around the world a bit..*

R: Yes, its good thing (smích).

T: *So you can travel a lot!*

R: No, but we can, for instance, I cant go to Britain, because I don't have visa, I have blabla.. And Saudi Arabia it's not allow.

T: *But they can visite you?*

R: No, they are not allowed, because they are Syrian.

T: *And did they go through the detention centres there? In Sweden, in..*

R: No, my brother, he finished his school in Syria and went to Britain and the war began so he is working there and then he went to University, my other brother is working there and he is still working there. My sister in Sweden went through refugee camps because their house was demolished, so they went to Libya then by the sea to Italy.

T: *They went through the sea?! On the boat?*

R: Ano, they have to go on the boat. Also all my cousins, most of them went by the sea..

Like on the pictures you see in the newspapers... It seems to be so far when you see it in the newspapers. My the family of my husband's friend we all of them drowned in the sea.

T: *Yes?*

R: And the father is still living in Syria. Because he sent his family and he has something to do in Syria, only one child survived. And he is my husband's friend since 20 years.

T: *So many sad stories around you.*

R: No, but it.. All the Syrians had to move from Damascus...

Příloha č. 2

Rozhovor – Hakam

Tazatel: M.P.

(Poznámka – T: tazatel, R: respondent)

T: *I ll be asking you mostly open questions, so how were the three years? Because we didn't see each other for last three years, right? If you have something what happened and you really liked that or some changes? Because last time we saw each other you didn't really have a job you would be satisfied with?*

R: No.. Its not big change during two years. I stayed like one year without job, I was studying czech. But the problem.. Before I was planning to open some small restaurant, but its coming big issue to my health. For those two years many things coming – my stomach, my heart, my back... Yea..

T: *So are you visiting doctors?*

R: Yea, they are taking big big care of me, thats my czech friends. I met them first when I came here the first time. Iva Roze.. And they saw me and.. Catrina has her brother in law, he is doctor. And he is specialist for hearts and they called him and he asked me some questions and he told me, told them, not me, bring him now. So they make for me two big surgeries. To my heart... And after that, cause I had too much medicine, and its not good for my stomach.. Happened to me two times in the street, I was walking and falled down. So, that things happened... Like every two months something happened. (smích). So last year I studied czech hard, and then I work for some czech construction company here in I. P. Pavlova. And.. The main things for me is my son. In Lisabon. It took him three years to get this dicion, he couldn't work legally and after that they made the decision of permanent residency. And he took it and it was...

T: *So now he is portuguese?*

R: Yes.. So that was for me big stress, pressure. Before he couldn't work, so when he made the decision it was fro me absolutely the biggest thing.

T: *So he took the decision to ask fro the permanent residency?*

R: Yea.. But there in Portugal its very slow. They say for one word they spend three years.. But now I am really okay, because he got it and he can travel, he can work, he can do many things for himself.

T: *I remember, that one of the main things you were talking last time was that you want your kids to be normal citizens..*

R: Yea.. And then I worked for this construction company and the I found another company. There is not many changes.. Now am still looking for a place to open our family restaurant, family food. Its not easy in Prague to find a place. We try, we are still trying, we are looking everywhere. Just we need a good area, there are many places, we found many places, but the street is empty, nobody can reach us.. So now I am talking to friends, looking, go by myself, check the area.. So if we get one place, really, it will be for us big chance. Because in this case, we can work together, all my family, and my childrens wouldn't need to find jobs, so they can work for us and then they can find time for them to go to University. Because now they are working to support me for the costs of life. You know without czech language you can't get good salary.

T: *Yea.. So you have son in Lisabon, and two twins, they are daughters. And thats it, right?*

R: My son just finished ingeneering, finish master also. And the two girls finished internation school. But because of the language they can work in many companies. Now they try to go to study in Germany or other countries, but also our paper is not allowing them to go...

T: *Yes, I wanted to ask you, how is it with those papers now?*

R: We have now.. Maybe we have more than one year and we can ask for long stay or one citizenship, not permanent, but it needs time.

T: *Yes, I've heard that it's terrible the office where you need to go and refer about yourself, that you speak czech. Even for Slovak it's not easy, even impossible.*

R: Yea, it's the law. The government, don't blame the government. The government see everything.. We see in one point, maybe they see more... But the law is very hard. We are original from Palestina, and up to now we are still refugees...

T: *Sorry, I thought you were born in Syria, weren't you?*

R: Yea, but we are original Palestinian, we have just travel documents for palestinian refugees. Even in Syria they didn't give us citizenship. So... (zesmutněl). So we are trying to tell them that we are still refugees, even in our documents where they put the nationality, they didn't put for us anything. They put for us xxx. That means nothing. So... And when they put the country, they put xxx. So normal question I ask them: From where I came? (smích). If I don't have anything... Even if I don't have anything, so, give us something to be normal citizens. Maybe after one year we will go to the court, explain for them...

T: *You need to go to court?*

R: Of course, ... you need many things to... it's not easy, but we will try. You know, you must try. Don't stop.

T: *It will be your fourth year here?*

R: Yea.

T: *So next one will be the fifth one.*

R: Ya, we will ask for permanent stay. We must explain the our situation. And we must give them that we are working, not sitting.. Even me I had just a half year before I signed my contract, so just for half a year they supported us. But otherwise we didn't get any support from the government. So that's also, that's good that we all are working. It needs lawyer and we must explain, that if they didn't help us, give us normal documents, we don't have much options to do here.. So when we have something like that. They will open something for us to do. The main problem for us is the language.

T: *Do you need to speak fluent czech?*

R: Not too much, the basics, you must pass basic exam. We try to study. Even my daughters now try, from the internet. Or sometimes they have time. Now I talk for many organizations that before I help them I told them I need your help now to find for us someone who can help us with language, give us some courses. The main problem for me is the pronunciation. We are not like Ukrainian or Russian people, it's easy for them more than us. You know the basic of czech language is latin, so.. The pronunciation... č, ž, š,... that one needs to practise, because when I started course for spanish.. Everything around me speaks spanish, that push me, so I started to speak in six months.. And it's more easier. But any language you need to practise.. I you don't use it.. And before, twenty years before, it was not like that.. Not that many people spoke english. That's why when you have people who speak bad english or no english or no other language, it's better for you, because you don't have the choice. But we have choice (smích).

T: *You speak arabic?*

R: Yes, the basic our language is arabic, but in our countries, Syria, Libanon, we have three languages from the beginning – english, french, arabic.

T: *So do you speak French?*

R: I forget most of that, in Afrika I was speaking good, now I don't use it... So, the main things for us if we get some long stay or citizenship – it will change our life – completely change.... And I hope before I pass I saw my children have this citizenship. I don't want for them to see what I saw before. Because it was not easy for us to have this travel documents. It was very very hard to get visa, to get to travel. Even in Arab country is not easy for us to travel. Of course, it's a travel document, it's not passport. Now also here I have travel documents.

T: *And how often do you actually need to go to the office, the international migration office?*

R: We must go every two years, but every six months go, give them all the information, if we work or not work. Also we go to úřad práce and to the social office. So, to stay in the system, because in the office, the interrogation office, they follow everything, they see everything, if you are following the rules or if you found job. So they decide about everything.

T: *I don't know why we have such a...*

R: No, its not only here.

T: *And what do you think about this SPD, Okamura party? Does it affects you , if so?*

R: I saw what he sais... But it is his oppinion, but if you look: Trump, from where? Original from Europe, right? And all the american people they are from Europe. Even american latin, even.. they are not originally rom there, most of them imigrate there. And occupy or take the land. But back to Okamura, I think he defends himself. Because he is not originally from here.

T: *But its absolutely paradoxal?*

R: Of course, he wants to do something, to be famous, to earn money, and to make the people to support him. So, they use it. A lot of people use it. And I saw many people, even arabic people, english people, from everywhere, when he get nationality and he ll be in the parlament or some possition in the government he start talking about that. This people I think they have something inside themself that they want to push this man to see that he is originally from czech or USA or...

T: *For you he is like a poor guy?*

R: Ya, he didn't have enough power to say: „I am also a migrant here“..

T: *When I asked another women from Syria, she almost refused to do the interview with me cause of the problem she has with racists.. Even within the police. Do you have some experiences with racism?*

R: No, for us, look, that means it happens everywhere, not in the Czech Republic only. I saw things like that in Europe, Africa, in Arab countries... And it happends. It also depends on the police which makes the report. Sometimes the police helps you and understands you, but sometimes the police has bad background, so maybe they don't like that kind of people. For me it happened many times. In supermarket.

T: *How did it look like?*

R: I am laughing, they do for example in the supermarket. I say hello, no answer. Then the woman by the cash machine start to say „don't look here, go, don't look in my cash machine“. And I am laughing. Its not here only, even in Danemark happened, Sweden, sometimes in Germany. It depends to the people. But on the other hand here are normal people, who are very nice, who except you if you ask for help. Really, many times people support me. Helped me. Even sometimes in úřad práce. I believe thats everywhere. But my reaction must be normal and laughing. And many times I am nice with them, maybe they will change my mind. Once I was in Karlovo náměstí and there was lady in very bad situation. „do you need help, water?“ I run to the supermarket. I asked the poeple to let me pass to the cash machine cause of the lady on the square. All people were nice but one man there was against. So I let him. But he start push me, shouting. I said if you push me, I ll call the police. He was very angry. Other people shouted leave him. But he was very angry. I dont know why. I am laughing. All the people were against him. And he told me I ll wait you outside. I said ok, if you toich me, I am calling the police. And he took another two guys with him. So I went out. He followed me. I said look, let me give the water to the lady. Then you can do anything. I gave the water the lady and I wanted to go. The guy asked the lady if she knows me, she said no. He just came to help. Then the guy looked at me and said „pardon.“

T: *Thats nice.*

R: Ya. I am not a perfect man. I am sometimes I can not control myself. But even african people they call me white man. Don't call me blanco. When you call me blanco its not good. Call me my name. No, you came here to steal our money. So what I think, if the person has some problem inside and he want to say

it out loud. So leave him, maybe he will change his life. But most of the people, I met them in Germany, in Sweden.. Even in Libanon. Even in our country they say you are palestinian! And other sais you are libanese, Syrian! So, I say to myself, if I will still discuss with this people and expalin them everything, I would loose my time. (smích). I don't want to loose my time just for nothing. Talk what you want to talk. You must look what I do and what I am. Manytimes in tram, many places, I was standing in tram. Its normal, I don't care.

T: *But you needed to learn this patience, no?*

R: I worked on it.. I must work on it. Because if things like that makes me everytme nervous and thinking about it.. I will spend all my day and maybe part of life just thinking and talking about that.. So its just in that minute, just in the second and finish.

T: *This is cool, okay. So you just take it as it is, right?*

R: Ya, if somebody ask me or try to talk to me, I explain. But not everytime I open conversation about this things. But if somebody want to know, I will talk to him. Manyties... One day I was driving the car. And it was second time I drove the car in Prague. And go on wrong direction. It was big problem, because you can hurt aother people. And the police follow me, stop me. „you go wrong direction“. „what? Its the second time I am in car...“ And I took my driving license, my ID, and he just say „why do you give me?“ he looked me and said „your face looks you are honest“... So he let me go.

T: *So you have also nice experiences with people.*

R: Yes, you need to count on both sides. Its the life everyday, give you some experience.

T: *Where do you meet czech people?*

R: When I was in Danemark and Sweden, I met a lot of organization. The people from Danemark they know some people here and they called each other. „please, we have some family there“. I dont know what they told them. And we met them in the afternoon, and next day we saw each other. And from that time they help me to find my house and... Catrina, Iva Roze, Petra Damas... A lot of people. In our group on fb to help the refugees..

T: *Do you still go to the detention center?*

R: Yes, if I have time I go.. Now we go most of the time to the Kostelec nad Orlicí. There are lots of people now. Now lots of people are coming. So we collect for them something, clothes, food.. Some of the guys are deported back, some of them are waiting for decision, some o them spent there two years, three years... I met many people they are there more then three years, four years, without any decision. Now many countries are sending back many people, cause of the Dublin agreement.. And its one room, beds and they put two families in one room... Husband, wife, kids. They don't do anything during the day almost. The camp was for just 200 ppl, 250, and they put now there about 600 ppl. Most of them coming... But they have places to sleep, but there are still people in Bulgaria, Serbia, and they are in forest. So... Its .. Look, I think, there is now European Union thy say, we must take only the people who deserve... who really need to come, who didn't find safe homes. But what happened. You know there is mafia, and tahts a lot of people make false documents that he is from Syria, Palestinian... And lots of them coming from Etyopia and saying we are from Somalia. They buy some false documents, its not easy to find that this document is false or not false. Many people say that.. Most of the governments they are confused. Which one is really deserved the permanent stay or no? Thats why most of them send them back from Germany, from Sweden, from Danemark here, because their first entrance was in Czech... And they found that the document is false.. Now here they are, looking for this cases... And some of them send them back... Some people move just for economic reasons, or just they want to Europe.

T: *And you had been from Libanon to Afrika, right? And your family was in Lisabon? You were working in Afrika and then you came to Danemark, right? And it was like in 20...*

R: 2014.. But in Afrika I was working, but my family was in Libanon.

T: *Well, it was quite clever shift to come at that time, right? Because two years after maybe it wouldn't be that easy, right?*

R: Ya, no, I really wasn't planning to come. My sister my brother, because I am the oldest in the family. And my father passed early, when my brother was one year only. So I was like their brother – father. And they told me please come, the situation...

T: *They were in Europe before?*

R: Ya, my brother was in Danemark, he came when he was nineteen. I support him to go. And my sister is in Norway. So, because, I knew that coming here is living in camp and maybe too much time to start work. I said I will stay in Afrika, I like my job. But when we started our documents is finished. And when I asked in Syria to extend my documents, they didn't accept. So we didn't have any choice. Because even in Libanon if you didn't have a documents... So when we didn't have any choice, what I will do?

T: *But you didn't go to camp in Danemark, did you?*

R: Ya. I did. I was living also in Kostelec here, seven months. It was hard for me and my daughters.

T: *And how come..? And hw come you get the legal status?*

R: Ehh...eh. I don't know why it took them sevn six months to take the dicision. I don't know why. But everytime we ask, what about us, and many people, they give me advice, look, don't stay here, go to Germany. I say I don't want everytime to move my family, Danemark, here, Germany... Maybe Germany will sent us back. But It was the worst time in our life. In this camp. In Danemark it was more easy, because there are more possibilities to do something for the organization. So I worked for them even for the stuff of the camp. So direct they saw we are keen. And they looking for our situation, they say they deserve like one private house. So they give us house. Also they offered me to pay for me I say no. But here in Kostelec there is no such a system. And I direcly said, I can help to translate many things and my daughters also. They refused, no, no... The stuff there.. Maybe because a lot of problems they have this reaction. In Kostelec the bathroom and the shower, you must share it with other people. And it was... there is a lot of people coming from... Sorry to say that, I don't like to be like that, to say that, but the people from Cuba, from Afrika... And they make noises, lot of things bad things. Sometimes coming naked... You know.. I told them, I can not stay here. What? Ya, no way, no way, if we don't have our bathroom, if you don't control the people.. Noway, the social office, the stuff, but we not let you out, you are not allowed, we call the police. I said do what you want to do but I can't stay. No way to let my daughters and my wife like that. Because you know some people are nice and clean. Other people, no way. When you want to go to bathroom or to shower... Ehm... So I talked to y family, to my broter, to my sister, and my brother made for me reservation in one hotel outside and said don't worry I ll pay. I told them I ll go there. No, its against... It will... And one lady said oka, but you need to come here every day, every 24 hours. So you can live out, but you need to come. So I moved and next day I did the check in. And most of them were like from where you bring the money. My family support me. They said we need documents. I said how can I bring you documents. I ca ask the hotel, to give me the transfer documents. And I bring it. And I say, look, I don't come here to make any problem. But the situation is not... I can not live with it. All thepeople coming living here, okay, other people except it, but I can't. And I said look, whatever you do, I need you to give us courses, czech courses, to give us anything.. During the day. Really? And we started to go to the school daily, ... But it was ... Up to now my daughters are feeling bad about that. Many big issues to them, healthy issues. Many things. Because you know, the appaterment it was very small and tiny. And Kostelec is very small village..And there is nothing to do. The transportation there is not like in Prague... So..

T: *And after seven months they told you what?*

R: After seven months, I told them look, I will not stay here more, I will go to Prague, find the school for my daughters, they lost two years, you didn't help us to send them to the school or anything. So, if you don't want to do, I will do it by my self. But I asked before, that if I find flat or anything, I can give them contract .. And they can send for me in my new address any documents they want.. And I came for two months to find flat, its not easy, and that friends Iva, they found for us a flat, they told me whats your decision, I told the our decision is very big. And there is another lady called Carolina, she worked for one big layer office, for the whole europe, and they called her and she said give them my contact, I will go with you, to Kostelec, I will talk to them, we ll make contract and its finished. And ok, I will call the interrogation office, the department, to check with them why your decision is lame. I said okay. Its for free, she helped us and she made appointment with them. They said you can not come, no, she told them we must come. This man if you don't give him any information about the situation. I think me I will tell

him to leave czech republic and go to Germany. She was very strong lady I talked to her.. She knew the law. And they accept to met her. You make this agreement today, this morning, after two days, I checked my post, that decision is coming (smích)...

T: *This is cool*

R: So I called and said maybe thats your phone.. And they explained for me that the system is more slow. Its not like other countries. Germany has big experience with this...

T: *So, this was the legal process.. And then you started to live with your daughters, son and wife in Prague?*

R: No, my son is in Lisboa in thos time.

T: *But he was also in Kostelec, no?*

R: No, he didn't come.. He just come to Danemark, and then he went to do his master.

T: *And your wife does she work?*

R: E.. No, the language, my wife does not speak very good english, she didn't have any possibility to speak another language. Now she speaks czech better than me, much better, cause she studies. Cause she doesn't have any other option to speak spanish, english... So I told her forget english, if you want to work, just speak czech, and then you can do some small process for english..Now we are looking for some job for her. Sometimes she does some babysitting. Thats it.

T: *It is interesting..*

R: The life is big advanture.

T: *Of course!*

R: For me the life is big adventure.

T: *Ya, sometimes I am tired of the adventure.*

R: Look, how much you... My wife is Libanese, she has nationality, and one day my son told us, mum, how much you feel about us, that you don't live with this xxx. If I have problem in my bag, like big problem in my bag, you can tell I know what it means I feel it, cause I have also the same pain. For us it was adventure, but it was very hard adventure, everywhere we go... And the main change thing for us it was in arab countries, we have that.. I am egyptian, jewish, I am Libanese, I am Palestinian... Thats from the beginning of my life, when I start to understand, its coming to my ming since I was seven years old... It was not easy... But, when I talk to the people, how much its painful for us, I believe nobody can feel exactly what s it... so, but I take it in easy way, I don't stop there. We had many many options, to be or go like in bad way in your life, we have a lot, special Palestinian people, there are lots of partys, organizations.. But I take the main things for me, to continue my education. And in our culture, palestinian people, because we didn't have normal documents, so we pushed our family and me most of the time still pushing kids to have very very big education, because we don't have something strong in our life. Like citizenhip. So we need big education. Thats why the rich arab people make that community to support the students because they say, we have another option to have good education. So in arab countries most of the people have the big education. There is 23 arab countries. Palestina and Libanese are the best for the education. There is still lot of people living in Palestina or Izrael. Some people went to Jordan, some people went to Libanon, to Syria or Egypt. A lot of people they migrated to Europe, to America... And there is many Palestinian people who make something special. In science.. There is one memory card... When they started to make the computers, it was huge boxes. Now you have this small card with many gigabites. Who made this, the basic for the big computer? Its from Palestina. Now he lives in USA. And when he made this things, it was like 1970's, and to make sure that he made it and that its from Palestina, he draw P as a Palestina, thats his signature. So we have a lot of Palestinian like that. But like Gold Area who built that Gold Area who made that culture, the Education, like Catar, Saudi Arabia, ... The basic for that made Palestinian and Libanese. Who made all this things. You see now Dubai where is it? The basics are from Palestina and Libanon, but all the people are looking: you are palestinian...

T: *And they think that's something bad, right?*

R: Ya, they not say you are palestinian – something good – they say only bad things. And for example my son when he finished master, he send this CV to Saudi Arabia to the company which belongs to the government, petrol company, because my son is mechanical ingeneer. And they accept him, its for the minister... They said yes, but when he went to the Saudi Embassy, they didn't give him visa because he is Palestinian. Thats the main thing. Most of my family, even my father, went to Kuwait, it was in 1963, there was nothing. All the people in Golf area were living in nets, and they worked for them.. And now look at Dubai. Its all from Palestinian people, and the princess of Dubai, he sais that. I was watching Palestinian and Libanese country, and I saw them, they didn't have money like us, and then I started thinking that the people built something without any money. We have money now, so why we don't do similar things. So he said my mind opens fro to make Dubai like that as I saw in those two examples – in Libanon and Palestina. The people have lots of problems and no money, but they make something.. He sais in his book...

T: *The prince wrote in his book the things how they copy from Palestina?*

R: Ya, and Libanon. The old pricess and kings of Gold area they said that: without Libanese people, Palestinian people, we don't see our country like that, because they helped us. I ment our experience, our education, we don't have country to give our education in. So we have another countries... When I went to Africa, it was the highest country in Afrika, it was four floors, and its wery old, and the first tower in the country, 14 floor, the biggest, and no body knew, even the president didn't, that I made it.. And minister, chef of parlament came to me and ask oh, what are you doing, we put your name here and I said no, don't put my name here, if you want to put something, put my country in there. I want to make it. That things.. I said why I cannot do it for my country, but ya.. So.. It okay for us, I still believe one day we can go to Palestina. You don't believe? We still have the keys from our house. And I know the family which occupied my house. The Izralian family. Our house is still the same... Because its very old house. Its in South Palestine.

T: *And is it dangerous there now?*

R: Especially in this city, when Izrael people occupied our country, they pushed a lot fo Palestinian to go out. Because they had the support of Great Britain. Power and money and guns.. All the military equipments. And when Palestinian man had one knife, they put him in the jail for one year. Before we were living together... My uncle had jewish wife. It was.. Still upto now lot of Jewish.. We and jewish, muslim, christian, all of us living together and we are very close to each other. We don't have any problems.. But when Great Britain pushed the jewish to Palestina.

T: *That they could made the Israel state?*

R: Ya, a lot of people coming from Europe and a lot of jewish protected the Palestian. So some palestinian people are still living on the villages and the cities. But they have second citizenship, not normal citizenship. And they have big issue there, if they want to travel.. So Izraelian people coming direct to our city and killed and pushed all the people from the city. Up to now they didn't allowed Palestinian to go back to sale their house or to rent it for the people or ... No way, I tried in 1990 to fix that. To see what I can do with my house, because we have house we have land, we have machines for big land. Have a lots of olives trees, we have small factory to make oil. For 100 years we have trees there. They took it all, and they didn't give us anything and they didn't allow to go and fix it. So... A lot of Palestinian still there. Especially our city. Its in the north. We have prezident for palestinian, he is from our city, but they didn't allowed him to go and visit his city. Upto no say no. So when the Izraelian coming there, most of the from Europe, but the real Jewish who were living with us, they were living normal. Especially in palestine. Who is jewish, who is muslim, christian.. We don't know that. My family half of it is muslim, half of it is christian. I never ever knew that my uncle is christian. My mother is from other region, we didn't talk about that, it was nothing and no body would be talking about that. Looking for the humanity. After the thing German did to jewish, the Great Britain supported jewish so much that ... GB was occupiing our country and then they made some agreement in Europe, the jewish community in Europe, they made agreement that they ll go to Izrael and they allowed them to go there without any passport. Like what happened in USA in the past.. And they gave them everything. When one palestinian man or child has one small knife he uses, they put him in the jail for six months or one year. My grandfather cause he had one small gun, then the izraelian people start to attack palestinian, so he bought one small gun and a horse to protect his family, cause he worked far away on his land, so when he

saw some problem he could come quickly on his horse. That time were not many cars. SO they put him in the jail for 15 years, the Great Britain police... And then my grandmother was dead when he return. Why? Cause he had that small gun with permission, no way. But they attacked my family! No... So when I found the name of the family who occupied my house, and I called them. Look you are living in my house. In our house its my family house. No, no, don't say that. Ok, go outside, you know our house has a big gate .. And I told them go outside and you will see in the center og the arch on the gate there is big stone and its cracked, cause the izraelian people shooted there. So they broke it. Why? Just go. And before that there was one jewish guy took a photo of it for my. But even now when I go to Safad I can go by myself I will go straight to my house..

T: *So you were brought up there?*

R: No. So they go out and check it and they saw the mark. And then they changed their number and they didn't answer me ... (smích). And there is one big tv channel in Katar, the manager, the main one who made interview with Palestinian people, he is Palestinian and one day he made interview with prime minister of Izrael. And he told him look why you didn't make agreement with palestinian people from whom you took their places and houses and.... To find some solution, pay for them or rent it from them. No, it our houses. Prime minister, you know where are you living now? Where? You are living in our house... The tv was live, so he said what? You can go to that place in our house you can find there is one stone if you push it you will open it you will see down there, we put some money there.

T: *So even the politicians stole the houses right?*

R: Ya, and direct they cut the tv program. And then he called him again, what did you say? Is that our house or no? Did you check the stone? So most of the palestinian has the documents and the keys, even the keys, old big keys... I have them in Danemark at my brothers... You know its not easy to see your house your country occupied. I don't like to use the gun to find solutions. You can do it like Mandela, in peacefull way. I don't like guns. But it is not easy. That I am living here, outside my country, very hard. And the Izraelian people, not jewish, I believe there is bug difference between jewish and Izraelian people. In Europe, when Hitler killed them, its not our problem... Its really not our problem... And lots of Palestinian said ok, we can live together, we can share the country. NO. Upto now they are still taking the lands from palestinian people. Their cities.. Up to now. Many villages got distroyed. I think one day its coming our part... And izraelian part. Some people want peace and live together. I have many jewish friends. I ask them bring for me some soil from my city... So we don't have any problem with jewish people. But from the political point of view.. Everyone sais something else.. And many people from USA from Europe Izraelian killed because they were supporting palestinian. If you want to find articles, look at Gaza. What else you need? I talk too much.

T: *One thing I wanted to ask.. If you had some visions or ideas how you will be living in Prague and if they are still the same? Or did it change?*

R: Ehm... I have this option of restaurant. I need to have many options, because if one doesn't work I still need to have some left. There is one company, I need some documents. Maybe later I can find a way to buy small car or bus. I woud like to try other options. But I believe I push myslef to learn czech. Thats the main thing for me. Because the thing of my health its .. Last year, every two months I was sick, I lost 5 kilos. I need training for my memory. Lots of people have problems with memory.

T: *But after the surgery you feel good?*

R: No, not really. I have still some problems they can't repair.. And I lost a lot of blood. I used to walk two three hours. Now I can walk just 15 mins. As I told you, life is adventure, thats why I try to fix myself. As I told you I take my life as an adventure. Thats what my planning to do. I also didnt stop to talk to the people. You dont believe me, I am sending many CV, I made 30, 40 onterviews.. (smích... sad smích). I do.

T: *They want the language, right?*

R: That is the main thing. But my memory is not like before.. Probably because I don't practise. I will still try. Before I had good memory. But maybe because I dont practise what I study, I talk too much, you cannot speak english. I have option to speak small czech, spanish, french, even small arabic. So.. I will try. I will still try. Before I forget, what is the name of this lady you said?

T: *(jméno participantky).*

R: *(jméno participantky)..*

T: *Do you know her?*

R: Maybe I know them from place, my memory, I dont remember too much names.

T: *I wanted to ask you if your daughters would be willing to meet me?*

R: I will ask them, but my daughters they have some reaction, its about the seven months we spent in the camp. Because one of them she make like article, and they mae it in theatre. And then she told me I am very angry, because I made it I dont want the people and.. So I will talk to them and I will let you know. But I am talking about that lady and her daughter. Maybe we can make for them connection, some organization, some arab people. So like if you ask her if they want. I can give them connections. So, they make every two times, arab ladies sitting together talking, they made agreement together to see each other..

T: *You know I think its the problem, the anger of czech people.*

R: Thats why I am talking about this, becaue thez have two organizations, people that helps, sometimes they send for them support..

T: *Whats the name of the organization?*

R: Its in, inbáze...

T: *Inbáze? I have been volunteering there.*

R: And the second one in žitná, center for integration. But I have some connection to arab lady even without hijab, so they can sitting sometimes, making some small activities, for her daughter, for her son. You know if they have some connections to other people, start talking, go out, maybe it would be helpfull.

T: *Yes, I will see what she would say to me. I am interested.*

R: If she wants we can make it together. Because also I have another families, from Syria, they have the same problem. The lady didnt go out, sat at the house all the time. Thats what happens to them, but now we send foe them some people, even czech people go there, support, talk to them, talk to the daughter. Its not only czech republic where this happens. I put you in mind its not only here, happens everywhere. And happened if you have hijab or not. Happens all the time.

Příloha č. 3

Rozhovor – Fadila

Tazatel: M.P.

(Poznámka – T: tazatel, R: respondent, RD: respondentova dcera)

T: *Do you feel comfortable?*

R: Unfortunately I don't know why I am losing some vocabulary.

T: *Doesn't matter, me too 😊. So my first question is if you can just say how were the last two years?*

R: Awful.

T: *Awful.. Terrible?*

R: They are saying that we are brainwashed. I believe that your people are really brainwashed against us.

T: The Czech people say that you are brainwashed?

R: Yes, that's how I hear everywhere.

T: *Like at work or..*

R: Wherever. They say it I can hear it. Even the children.

T: *And why do the people say that?*

R: I don't know they believe that we are walking bombs.

T: *Ya, you told me that two years ago..*

R: This is what they think. I actually started feeling sorry for them, really. So much. But in a while they became really aggressive against us. So... I stopped being sorry for them I started being sorry for myself.

T: *Of course.. And is it graduating?*

R: Ya.. Intensively. Really I can see it. Nowadays I am not walking on the street. NO.

T: *What do you do then?*

R: I use my car, only. I go only to malls, because it's highly protected. Or maybe maybe to the city center, I never use the public transportation, ever, never, unless I have a company, a powerful company, because I am not free I am not free to do whatever I want. My children used to have hijab, they don't now, because they don't leave us using or practising our freedom, we are not free.

T: *So they are attacking you on the street or..?*

R: Yes, they are attacking.. Actually up till now we hadn't been attacked physically, actually only this neighbour, but he didn't attack us he attacked the door. And it's still broken. But they are attacking us.

T: *Verbally?*

R: Ya, verbally, the way they are looking.

T: *But before, two years ago, it was not like you wouldn't use the public transport or so..?*

R: No, it was little less, yes, look, when I try to read the faces, I am not trying to read the faces, but you see people. I might see somebody who is fine, but nowadays I don't see anyone. I see every one against. So it's either I have to take off my hijab, to be for them normal, or I don't know...

T: *So you think its only about the hijab?*

R: They can see the hijab, then they can identify me. Otherwise they won't.

T: *They won't realize...*

R: Actually I am not much dark color, so.. For example my children.

RD: I am not stranger in the street. I am the same color skin as my classmates.

R: But you have still black hair.

RD: They never know me. No one can realize I am not czech..

T: *But you don't have any accent!*

RD: I do, if you would be speaking with me like ten minutes.. If you will talk to me like more, you will start noticing all the grammar that is wrong and all the stuff I don't really do exactly like czech. So you would see I am not czech and people start like: Are you czech or not..?

T: *You have amazing English, were you living somewhere?*

RD: No, no, I watch a lot movies and I love english, I have started learning in kinder garden.. Like long long time ago.

T: *And when did you start to learn czech?*

RD: Only when we came here, I was 14.

T: *14?? And you have no accent and you started so late...*

RD: you know with the most of languages I learn its not really, people don't think I have a lot of accent, so I think I am good at it, I don't know. Mostly people don't understand that..

T: *That's cool, thats amazing... (pravé jméno Fadily), do you speak czech?*

R: No☺...

RD: You speak!! You understands everything, but she is now starting to speak like Ukaranian people because they are hers work partners. She spends a lot of time with Hana, they spend a lot of time together, so now when she speaks czech, she speaks like Ukranian people, with the accent ☺.You were so cute... Better than the Ukranian woman you speak!

T: *And what do you do as a job?*

R: I am working in Libanese embassy.

T: *Do you like it?*

R: Not really, they don't have really good salaries. Just fine.

T: *And there is no one offending you?*

R: No, no... We are fine.

RD: They are libanese,..

T: *There are no czech?*

R: No, no czech, but not only libanese. Some tunnesian, two libanese, one palestinian. Big mix. One algerian.

T: *So you don't like it that much?*

R: Its fine, its just fine. Actually I am an accountant, so I would like to work as an accountant, but... I am not working as that.

T: *And you, girls, do you experience the same as your mum? The racism.*

RD: yes, but its not exactly the same.

R: Its bigger. Its larger.

RD: Its larger in places and really better in other places. Since I started stop wearing hijab, I am starting to blend in, like peopl e would notice me. Look, thats her, but I still have even up to this day some colleagues at school that would come up and tell me that if .. They would say that straigh ahead, I don't understand that, how they can do that, but whatever, but they would say like you are muslim, you have to be brainwashed or whatever. And I had this on conversation with one girl, I think it would interest you, she was like a.. So, you are a muslim, and I am like yes, and she said why don't yu wear hijab, whats all about it, I told her its not possible to wear it in czech republic, its dangerous, I know people who were hit or had an accident, just because they were wearing hijab, and she was like okay, and do you really believe in all the stuff, and I am like yes, and she is like I am afraid of you, why do you think so? In the media there is all this about terrorism and stuff and she put all of this along with islam. So I was like you are not afraid of me, are you?, because we are talking for like a half an hour and you are not afraid of me? I am the same as everyone else, I have the same beliefs, I have never given up.. And she is like I am not afraid of you, because you are not wearing hijab, but if someone else was wearing hijab, I would be afraid. And that shocked me. Like in my head are still the same ideas, the same person, just the only thing I stopped doing was wearing these piece of material. And I am still wearing long sleeves outside, I still conservative, really conservative, and for that particular person it was all fine, but the fact that I would wear hijab or not was the part which was making her scared which is like, for me it was shocking.

R: The meaning of hijab in islamis to cover the whole of your body.

T: *And burka?*

R: Burka is to cover your face. Something we don't believe in so much.

RD: Ya, some muslims believe in that.

R: It is not reasonable to have burka for me. Its not reasonable. Why not to show your face. To face people with.

RD: Like a piece of your identity.

R: How come you are not wearing, covering your face, how can I recognize if you are a man or woman? Or what are you, what are you exactly, maybe you are a monkey covering her face.. This is really irrational. But not to mix with hijab. The hijab is to cover the whole of your body, and to be consrvative, not to show.. I mean not to exaggerate the sexual desires for man. This is the need of hijab. So we are covered just to be protected. From being seen and from being a.. desired in a bad way. This is the whole reason of having it, so.. For me its not big problem to take it out, because I don't believe, if I keep wearing the same way, that I am going to be this. I understand like to be so much (smích) sexy, but its for me its habit.. Its not.. I am wearing hijab since I am eleven. Its for me habit, I can not take it out.

T: *Its about tradition, right?*

R: Its not about tradition, its a piece of me. Something I got used to it I can not take it out. How can I explain...

RD: I wore hijab for six years and when it was time I had to really take it of or actually maybe not take it to school I mean a lot of stuff faced me it was like I had to take it of. And when I had to it was really hard, because after you feel like.. Like for you something what you maybe can imagine. Imagine yourself suddenly have to go out to the street naked, totally naked, thats the dsame feeling. Or maybe I don't know you ll still be wearing piece of your...

R: Or maybe you are going out with a clown wear... Something weird for you, its something you don't use to it, its us,... Its only us this way we got used to it, its only life.

RD: ya, like you being used to be always I dont know... Long sleeves and suddenly you wear short. Is that you don't feel comfortable with that, right? Thats the exact same thing. Because you got used to it you feel like its a part which shouldn't be shown and then afterwards you have to take it away, its really hard.

T: *And now how do you feel about it?*

RD: Now I am kind of used to the fact that you know.. Because its already two years and a half when I am not wearing it .. Maybe three. So I am kind of used already for the thing. But I am still covering myself, I think even more because I still care about what I wear outside.

R: you can see, she is thirteen and you can see, I dont allowed her to go out with short top. Or oepn you know.. Because its not nice. For us its not nice. A woman should be protected not being seen from anyone from the street. A drunk person, a person .. I don't know what they think, this is not nice to go down the street and every man in the street has this desire for you. Its really bad, this way I believe.. even I am a muslim, suppose I am not muslim, I wouldn't like it. I was.. I have been to America, I was in the USA, twenty years ago.

T: *You gave birth there, no?*

R: Yes.. And actually I met so many people, so many americans and they have really different point of view of czech people or I don't know european. Not all european people has the same. Because they believe that a woman who really show everything is kind of... you know, they really believe. So they don't respect, they don't have kisses down the street.. They dont have. I mean in respectfull neighborhood they don't have this way. They are not muslim. I am not speaking about muslim. They have really.. I don't know. Its not about religion. Its about .. Anyway those are ideas. This is our idea, yes? So I believe we have also the way we are respect. No matter which way. They are respecting the homosexual people..

T: *Well but they really needed to fight for it, right? Like it was not that easy, they really needed to do those prides..*

R: I am sorry to say but I don't respect them. I don't respect them inside, but I don't show. I mean if I am meeting someone I wouldn't show him bad .. aggressive picture of me or some bad words, I wouldn't. I am in myself I don't like them, because they are really wrong, against nature etc. Etc., but it doesn't mean that I am going to fight them. You see? Anyhow.

RD: Yes, this is the point of all the discrimination. For me I would say I am kind of discriminating for some nations or for some... not exactly religions, but you know we have minorities in Syria that you know I can get my point of view on these people. But I would meet this person like hi, how are you, I would talk a little but never say something bad to their faces, I wouldn't just see them on the street, recognize that its that kind of person and say something. I wouldn't do that because that would hurt their feelings. And you know if their choice is to be this religion or they were maybe born in this country that does not mean that they are wrong. I might have like different ideas then them, this does not mean that I would attack them. But everyone is..

T: *equal?*

RD: Not equal, its abut being like.. everyone is free or have the free will to choose what kind of stuff they would wear what kind of religion the y would gonna believe in.. what kind of country they are gonna live in. Any of these aspects are everyones free will to choose. And if you are against that it does not mean that you have the rights to say so or.. You know like you can say it in a respectfull way maybe you wanna change their point of view or maybe tell them you are wrong you should consider this and that, thats okay, thats for me okay. Like if someone is gonna come to me and I have a lot of christian peope that make this campaigns that come over and tell me like why don't you want to be christian? We ahve this and this.. And they would tell me their point of view and I would totally respect.. I actually really respect these people. Because they are trying to get the other poeple to believe the same stuff as them without actually attending them. And thats nice I respect them and I feel that they can go on. Whatever religion, whatever campaign maybe politically. Thats all fine. If you are not offending the person who has another point of view.

T: *yes, but then you have the nations right? They want people to behave the waythe citisens are behaving.. Because sometimes, like if I would go to Syria I would also need to wear hijab, right?*

RD, R: NO.

RD: No, you wouldn't need to wear hijab, but you ..

R: For example if you are going down the street with very short shorts or so much uncovered so you will feel that people are looking so unokay. But if you are going to walk down the street with no .. or short sleeves its also okay, because us Syrian there are many without hijab. Many who are muslims also. (mluví arabsky).

T: *So.. Okay, this is the hijab thing and so you think that the main issue is that you wear hijab? That the main problems they are coming out of it?*

R: My daughter ..

RD: For my mum it is actually only the hijab, because she is not working in the place where are working czech people or people who are discriminating anyhow. It does not have to be like czech people. And she doesn't have to communicate with anyone unless its like .. You know its really small, she has her car and everything.. And the only problem is her hijab.

T: *So you think that if you would put it down ..*

R: yes, it would be fine for me. But for them, while they are at schools, they are still suffering of their names. For example last year with no reason..

RD: I think I could tell the story. If you are interested.. I am second year of the university of Medicine. And last year I was in faculty of medicine I was really working hard the whole year, I had all the „zápočty“. Credits done, I had everything finished I was like one week before the „zkouškový období“. I don't know how to..

T: *Exam season?*

RD: ya, exam season exactly.

R: You can speak in czech..

RD: No its okay. I had a couple of problems with my name since its Al...Sehed Jasmine.. And Sehed is whiten sahade for the people who know anything about islam they know what sahade means.(smích). Sahade is not really nice thing, sahade is sehede, but its written like this.

R: But no worries Sahad means med (smích). Like honey.

RD: Its like honey before its honey. So its really nice name but its written like this, and I had a couple of teachers liek that did some attitude about it, but at the last day of anatomy classes, which was fifteen from that semester, the teacher said I was not there for like nine of them. Which is unacceptable. But like if you are not there once you are not gonna get the credits. So you have to have the whole thing. And he said I was not there for nine times, eventhough I actually went there. I told him that cannot be right, and he didn't even have the paper with all the names and you know like a check out list if you are all here or not. He had no proof, but it was my word against his, he said I was not there eventhough other students actually told him that they wont be coming there and he said okay, they didn't even have to do it with another class or repeat it with someone else. He didn't even look at it it was like not even there for him. And with me he was like you were not here nine times and one time he said seven so he was like lying and not even good at it because everytime he was saying something else.. Once he said seven then six. And I went to the head of the department, he didn't help, he was like a maybe we can do something about it.. And then he did some arguments and he was like no you cannot do and then we went to the dean and it .. nothing came out of it. I was like all around the faculty trying to get help with this. No one was able to proof that I was there. And I even told them that I could have my friends to come and tell them that I was actually there and that could be a proof, and they didn't accept that they said that friends are not a witness (smutný smích). So I had to repeat first year in Plzen now.

T: *You really needed to do that?*

RD: I really need to.. And I even had to go to „přímáčky“, you know entrance exams, everything. And I started all over and I started from zero again ---. Thats one story. Another story was in the same year, I was finishing dissection exam, I was finished and well, it was little bit weird because he asked three questions and he was still saying „this is the last.. and the this is the last.. and then..“ like seven last questions I had (smích). And then finally I said something wrong, it was so long, I was there and three other students were changed with the other teacher and I was still there. (smutný smích). And at the end he got my index, he was like „so, are you jasmina...“ he read my name and I am like „yes“ and he said „you are from the USA, right?“, he didn't even start signing, and I am like „well, yes.“ And he is like „well, where are you really from?“ and I am like „I am from the USA, like its written like this, you can read it. And he is like „no, where are you really actually from?“.. „USA?..“ He kept asking me like five times or so until I actually told him that I have parents syrian. And then he signed for B. So... You know these kinds of situation I had so many times, countless. But these are like more recognizable, because it was actually affecting the final mark, my whole year. Like he throw the whole year of my life in the garbage. I was really starting to be ready for my final exams and he threw the whole year of my..

T: *And you live in Pilsen?*

RD: Now I do, only for the week. And then I come back here.

T: *Wow..*

RD: So ya, so, stuff like that keep happeng, its always there and I think I am even gonna chang my name, take out the EL from it. So I will be Jasmin Sabah. Because the EL can be removed. I don't know what do I have to do to blend in or maybe not be discriminated again, because even if they don't actually notice the EL and its not Syria they are noticing, even USA is discriminated against. Even like the USA is something that they discriminate. I don't get it I don't get how can you be discriminating for all kind of nations I know.. (smutný smích).

T: *I don't know.. Maybe its because its different so we are afraid? Well, I am not, but I don't know how others , how do they feel about it.*

RD: I don't understand it. You know you can not be.. I don't understand it because logically you cannot feel afraid from your country from one person. Like .. One person can actually do much. And the fact that they are discriminating on medicine school is really amazing.. Like you are in medicine school, you are on high level study, you have maybe PhD., you have Mudr. For sure.. Maybe one or two PhD. Every one of the is a big professor who writes really big school books, you know of high level of society and they still have this ideas.. You know for medicine student who is learning how to help people, how to healed.. That you would feel that they would hurt you.. Its really amazing for me. I don't understand it.

T: *Do you have some ideas what to do about it?*

RD: no, because its on a high level, then there is nothing you can do. Its on a national level. I think the only thing you can do is have really honest media. Its the only way, because I actually sad down. I don't like watching news, I don't like it, I usually cry when I watch news, I don't like it. But I once sat down and I watched the whole half an hour of news, I think it was czech 24 or.. I don't know some kind of czech channel. And I actually started feeling afraid of myself (smích). You know they make muslims look like terrorists and that everyone of them is terrorist. And thats not even possible, because one billion people are muslims in the world. Like of every seven people in this world are muslim. And if they are all terrorist, that would mean there is no earth. That would mean that earth would't be able to be. If all these muslims were terrorist. Like its not even possible. And if the people would understand that, they wouldn't feel that bad for muslims, they would just feel bad against the people who are actually terrorist which are maybe like.. Zero point zero zero zero one percent of muslims. Eventhough. Like lets say they are. Which actually killing innocent people would get them out of islam automatically, like.. any person who kills innocent person is officially out of islam. But lets say ...

R: Lets be honest, he is not out of islam, but ...

RD: Knowingly.

R: No, he is not out of islam,

RD: Knowingly!

R: He makes a very very big thing. But it doesn't mean he is out of islam.

RD: He would still be a believer but he won't be in ..

R: You have to be accurate.

RD: No, but its not exactly..

R: It does not mean he is out of islam, okay? But it means that he made a very big things that is unforgivable.

RD: So it means he is going to hell anyway..

R: because its written in Koran, who ever kills any any human or .. Any soul, it does not have to be a human, with no reason, like it doesn't mean no reason, like .. how to say it.

RD: no, no, no very big reason, its like.. for no reason means that he does not have the right to do it.

R: For example if somebody is attacking you, at home, and you kill him, its your right to kill him. Its this way. But if you are killing in purpose somebody, who did nothing to you, this is as he killed the whole humanity. It is written in Koran this way, I can provide you with the verse..

T: *Well, I trust you its there.*

R: So it is this way. So it means a really a majore thing in islam to kill innocent. So how come they would say that muslims are.. they have this in their believes. To kill.

RD: Its not there...

T: *And do you have some czech people you are really like.. meeting or you are friend with? Well, you probably do, girls, right, but do you?*

R: No, for girls, ya, I can see them .. My mum has many.

T: *Many czech friends? So you speak czech with them? This is cool.. (baví se arabsky).*

RD: They are very friendly.

R: They were here long time ago. Before this.. I came after my mum. Already I am seven years here.

T: *seven years, a vy jste tady dvacet let?*

R: More than twenty.. And my father studied here, I mean he lived here also six seven years before they went back to syria. Then they went back, twenty years ago. So he has friends since he was studying, you see? Thats why he has nice community here. And they know him.

RD: Its not a new friendship.

R: Now I don't believe it would be... (smutný smích).

T: *So you thing that the attitude of the whole society changed?*

R: Yes, I believe they are changing daily.

RD: Ya. Thats fast. Its really fast. In the last two years , three years, it was rapidly changing and it was really chocking how fast.. Like people that you knew they were okay are not anymore. Like a person, the people who knew us a long time ago they don't have a problem, because they know who we are for a long time. But they will tell you that maybe you are different, but we still think that about everyone else. Like if they know us and if they know our family they would be okay with us, but they would still have those feelings against others. Not just muslims, liek Syrians, people from our.. you know middle east and everything.

T: *Wow... And so are here some like good, cool stuff about living here? Like pluses?*

R: For our country yes. I mean if you are going to compare with our country of course yes, because when I am calling family, my family in Syria, its not like direct family, its the family of my husband or.. my friends, or my aunts, uncles. Something like little further. Friends also. Whenever I am talking to them, they are complaining that no electricity, no major thing...

RD: The question what I think is ..

(ALL THE PEOPLE TALKING)

R: No, I think this is the answer, so what I would like here, the majore, the main needs are here for us. Here. But the main needs there in Syria does not exist. So thats why I wouldn't like to suffer, but I anyway I am suffering. Sometimes I am telling my husband that sometimes I would suffer there (smích), like the lack of everything, rather than suffering here with this stupidity.

T: *And your husband he is working here, right?*

R: now he is working, but ya.. He is just fine, he is not doing really well, but he is just fine. He used to be professor, but now he has a kebab shop (smutný smích).

T: *I see..*

R: Its really bad being here, its not fine. Its not only about.. we are here only because.. Suppose we are alone me and my husband we would go back.. Really, I would, I would..

T: *You would go to the no electricity, no gas..*

R: I would, but my children they still need me.

T: *So you still feel like that maybe when they ll be brought up, when they ll leave you and live their own lives, you will go back to Syria?*

R: Sure.

T: *Ya?*

R: ya, ya..

T: *Is it your plan?*

R: For sure. I wouldn't live here. Why to? I wouldn't like to die here, out of my country. Eventhough all my family is here, my brother and his whole family, my sister and her whole family, I have no mather no father no brother in Syria, but I would go back.

T: *Ya? And they are planning to stay? Your mum will stay here?*

R: ya, of course. But for me I wouldn't, just the entrance of this building is dangerous for me.

T: *Because of the neighbours?*

R: Not only one. Just two weeks ago, somebody I have never recognized before, he just entered and he just locked the main door of the.. And we are just after him. It means like get out. How come we get out of our house? Its really bad..

T: *Ya..*

R: Its really bad! And you cannot afford it, I cannot handle it anymore. I would live there (hard voice), with no electricity, cold, its really getting cold in the winter (smích), nowadays people are really suffering, but I would prefer...

T: *So you see like...*

Z: Unrespect!

T: *So you see few years in front of you here and then you just .. So you don't even wanna like build something here, right? Or some..*

R: Before when I newly arrived, people were really different.. I am telling you, this is going on rapidly. So your thesis is really really not fine (smích), because you are against very big...

T: *Well for example, I didn't know its like such a quick process as you said.*

R: seven years ago when I newly arrived, it was really fine and when I started doing something, children started school and I had dreams to do and it was really nice.

T: *And you thought you will stay here.*

R: I thought it might be. But now no. For sure.

RD: Actually for me its mostly school. Like I have the opportunity to study at Charles University thats for me a really big plus, so I think thats kind of like one of the only things that are keeping me here. There are of course pluses for being here. No war, very safe country we can say, not for me, but generally, you know people are not that, there is not that big rage of criminality, nothing really major that I would hate, its a fine country, its like neutral feeling for me. For now. But if there was no war in Syria I would have never thought to come here, thats one thing and if there was no war i right now in Syria, eventhough the University of Damascus is really good, now its not as good as Charles Uni.

T: *And its still running?*

RD: Its still running, right now, but I don't think its really...

R: Its not like before. Before it was accepted like very ..

RD: Internationally.

R: Not exactly .

RD: But in huge rage. But now its not that much and plus there are not many professors who stayed there, one of them is actually my dad, so you know but if the Damascus University would be at the same level as it was before we left, I would drop everything and go back.

T: *Hmm..*

RD: And you know my studies are one of the only things that are keeping me here.

T: *And then you want to go to America or..?*

RD: No, right now I don't have a clear plan, because its also about the .. the speciality that I am gonna take so I might have the speciality maybe here in the Czech Republic maybe if I choose something that is in another country and I get the chance to go to a better University or maybe more specialized place I would go, but I don't think I can actually have an exact ... Like there is a big chance I might live here later, there is a big chance I might go back to Syria if its gonna be better by the time I finish my studies, there is a good chance I might go to America, because you know I already have the passport, I already have some kind of .. I have a lot of options, but since we are living here I have a big amount of family, lets say, in the Czech Republic, thats one of the reasons that might keep me here. Like if my mother would still stay here that would be a really big reason for me to stay.

R: You need to go back to Syria to see me very often (smích..)

RD: Ya, but if my mum would leave this country and I finish, like if my mum won't be here, like not only mum, my family won't be in the Czech Republic and I would finish my studies, there would be no reason for me to be in the Czech Republic.

T: *I see. Wow.. so, its like an hour. I make a suggestion, would it be possible for you if I would come once more? Because I have more questions so I would come maybe in a month?*

R: We don't mind.. We can also meet you if you would like to if it is closer to you in the same place like before in Dejvická, its fine also.

T: *Ya? As you wish..*

RD: We are a lots of times in Prague six so its fine for us and we are around here like.. But you are also welcomed here, whenever you are welcome.

T: *Okay, okay, so I will just text you and we will manage..*

R: Hopefully the issues of our neighbours I mean with the details, you have the details, because he had no right to go up and break our door this way. He just said that he is mad of the noises, when my daughter was sleeping in her room alone six pm.

RD: ya and I was really sick that day. High temperature..

T: *So he just destroyed your door?*

RD: I heart..

R: And when he called the police, the police officer also started to attack my husband.

RD: He actually attack him, not just ... he actually did.

R: And when we complained against them we have really stupid answer. I one I sent it to you. Actually you could recognize that we are innocent form the way they wrote it. What I sent you, its the official paper I received.

RD: At six pm you have no right to make noice... Like he had no right to go to our area, he should go to the people of the „družstvo“. Like thats the only thing he can do. He has no right to come to the area of our door or actually knock on our door and if we don't answer that our thing, like we don't have to answer everyone who knocks on our door. So there are so many mistakes in that paper.

R: I don't like it anymore, I don't know how much can I stand more, but I know I am fed up. I am really fed up and I don't know till when I can.. Because of my children I am here.

T: *And what about some of those.. wait. Those organizations, you know Inbáze Berkat, and everything.*

R: I am sorry to say but I have some really bad experiences. Because they didn't give us the right advices most of the times. Sometimes.. I would be bad if I am speaking that way.. Because sometimes they did very nice things ya I would say. But in some cases I noticed that they are also being directed to somebody else. For example, I have here a normal residency. I am not a refugee, you know that. I thought I told you this before..

RD: We now all have „trvalý pobyt“. We had „dlouhodobý..“ (Again people are talking one over another).

R: I am not a refugee but actually I suffered a lot I had some really some financial problems that I wanted to apply for this and they didn't recommand me to do it. And they lied. Because I have a financial problems and they said they wouldn't pay you therent. And that was a lie. Somebody said that. They wouldn't pay you I don't know what. But after a while I met refugees and I asked them and they all ..

RD: they said some lies to repelled her actually from going to.. And that probably government or some kind of ..

T: *And the state paid the rent for them?*

R: Ya, they paid. Somebody I heart seventy percent, somebody pully paied.

T: *and also that.. you don't feel like meeting Syrian people living here?*

R: no.. not really much. Now I am not too much interested in my people because this social media is not keeping anyone .. So I am still contacting my friends, far near whatever. So I don't need so much friends

now. You know. You are speaking with somebody through you device as if he is next to you. Its not big deal. I have big family. Very big family.. Maybe you come to us in Neratovice (smích).

RD: Like to the big family house.. Where you have all the.. Where all the kids are.

R: My mum, my dad, my brother, five children, my sister is coming so often to visit with two girls also. So we are really.. I don't need .. Its unlike other foreigners or people here. I believe they are really lonely and I feel them. But for me I don't need. Maybe sometimes I need to go to Syria to escape. (hlasiť smích). Its a joke.

T: *And you travel there sometimes?*

R: Never.I have major financial problems, I cannot. Not because I cannot go for some political or some reasons like that but I mean I cannot afford.

RD: Ya, you have four kids you cannot afford anything for the rest of your life (smích).

T: *So you are three..*

R: And one is eating icecream for free. (smích).

T: *And you all live here?*

RD: Ya, I used to live here, now half of the time.

R: And for example look, she was here next to me going by bus and no extra expenses, now I have to pay her rent, to pay for her being away, for her travelling..

RD: Being away costs a lot for one person. Because you have to buy everything for one person.

T: *Now you have the cheap tickets, right?*

RD: its a big difference, but its not the thing which would break you. To Pilsen.. But rent is a big deal, food is a big deal, ..

T: *And do you work?*

RD: No.

R: I like your thesis, but I think you are .. you have chosen .. Why? I mean if you are saying what people like to hear its all the time better for you. Now you are going to speak something against what do they like to hear.

T: *Aa, I see, but I think everyone is living in some social bubble and my social bubble, thanks god, like normal like normal in the way that I don't have any hatred around me I don't have people around me which would hate migrants or which would demonstrate against or support Okamura, the half Japanese. He is so crazy.. But I am working in Usti nad Labem, and there are racists.. Like they make jokes I don't get and so.. Thats the only place where I am..*

RD: But did you talk, I know its your thesis, but did you try to randomly pick czech people on the street or people you know, and try to talk to them about discriminating arabs, muslims..

T: *Thats a good point, I can maybe do that, right?*

RD: Well I don't know if you did it. Maybe it would give you a point of view why is that happening.

T: *Well they will be telling me some weird stuff.*

RD: Ya, but at least you will know what they think, because sometimes its bullshit for you, of course. Sometimes I am like thats not even logical, are you thinking before you are speaking? But sometimes they are so convinced that you wouldn't understand why, but they are thinking this and they are acting according to it. So maybe it could help you to actually listen to the people. Because our point of view is only what we can understand from the faces, from the people who are actually making the action of

discrimination. But some people also are discriminating, but only in their hearts or not saying it or not acting like that..

R: But its fine this..

RD: ya maybe but it will give you better idea.. Or maybe some educated person can give you some arguments for discriminating. Maybe there are some actual reasons that we don't even know about. Maybe something we are doing except wearing this piece of material that is actually pissing them of?

T: *Well but discrimination is usually connected to low education, right?*

RD: But you know I thought that to until I get to medicine school where people are all PhD. + educated..This one person who did that last year who throw my all year, he is so smart .. He finished many schools and he has two „červený diplom“. Two times. All „As“. Thats actually impossible thing what he did. All straight „As“ in medicine, that impossible! So he is that smart and ..

T: *sometimes you have geniuous, but acting bad.. And the media massage, how you should be afraid of our traditions..*

R: Why don't they just leave our country safe and.. We wouldn't be here.

T: *You think they did it?*

R: I think yes, I think yes.

RD: I think its a political way to scare people into doing stuff.

T: *Ya, if you scare people then they vote for you because they think that..*

RD: Thats like being a dictator with a big image of democracy. And thats what is actually happening. They are using us for it and they are actually hurting someone. Like you can make people afraid without actually hurting the whole country. (smích). Even if thats what they are trying to do they are doing it the way that actually hurts people. Its not only czech republic, if it was only czech republic it would be something smaller..

R: Why are their armies in our country? I am not speaking about czech. All.. All.

T: *Because the conflict lasts for many years, no? It started with the arabic spring, ya?*

R: Ya, but it was not spring. That was a night mare its not spring. But we call it lake that..

RD: Ya, even in arabic, because it was so nice, when they started in Tunisia they changed the whole system in two weeks and it worked, in Egypt the same..

R: We have dictators they are controlling everything ..

RD: And people started speaking up for them selves. Finally.

R: And then they had reasons to enter our countries.

RD: And it worked. No, actually it worked in Tunisia to speak up for themselves.

R: Are you speaking about this revolution? Its really stupidity. No revolution. Its about all the agendas.

RD: But you know it worked there in our countries when it started actual cue to put all the armies in. Because in Syria there are so many .. Like Syria is really rich country in resources, from every kind you ..

R: But Europe came there for gas. You have more gas than Katar. You didn't know about it?

RD: No one knew about it.

R: No, now everybody know, and now they don't know how are they going to devide it. You se? If they just leave us and we would be fine , we would be really fine. We don't need your countries. Our country is rich, nice, sunny, beautiful, and its not too much hot by the way ☺.

RD: Ya, its really not that hot in the summer and its not that cold in the winter.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Markéta Profeldová

Studijní program: Psychologie

Název práce: Jaký je život uprchlíka v zemi, kde požádal o azyl:
Kvalitativní výzkumná sonda do života syrských migrantů v
České republice

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Koťová, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2019

**Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez
příloh)**

Přímé citace: 17209

Ostatní text: 124276

Celkový počet znaků: 141485

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDF: DP_Profeldova_Marketa.pdf

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX:

DP_Profeldova_Marketa.docx

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Bc. Markéta Profeldová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Jaký je život uprchlíka v zemi, kde pořádal o azyl. Kvalitativní výzkumná sonda do života syrských migrantů v České republice

Vedoucí práce: PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 84

Počet stránek příloh: 13

Výběr tématu

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	X			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěla/a

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jak by autorka využila získané poznatky v praxi?
Je něco, co autorku v rámci tvorby diplomové práce překvapilo?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se v diplomové práci zabývá tématem migrantů žijících v ČR. V rámci teoretické části práce zpracovává téma tzv. migrační vlny do Evropy z let 2015-18, a to včetně vzestupu populistických stran, který je možno vztáhnout k této vlně. Zabývá se i mediálním obrazem migrantů v ČR. Tematizuje proces akulturace, čerpá zde zejména z Berryho modelu. Mapuje duševní zdraví migrantů se zaměřením zejména na jeho sociální determinanty. V rámci empirické části práce předkládá autorka kvalitativní výzkumnou sondu zaměřenou na realitu života tří syrských uprchlíků žijících v Praze. Jejich příběh zpracovala již v bakalářské práci a nyní se k nim vrací, aby se podívala na to, co prožívají a jak se případně liší jejich realita od očekávání, která před lety měli. Popisuje problémy a překážky, s nimiž se potýkají.

Volbu tématu považuji za velice aktuální, téma je dle mého názoru důležité nejen vzhledem k možnosti porozumět lépe tomu, co zažívají migranti v ČR, ale i vzhledem k politickému dění v Evropě posledních let. Práci jsem přečetla skutečně se zájmem. Velmi oceňuji styl, jakým je práce napsána, autorka velmi dobře píše. Text je kultivovaný, sdělný, obsahově bohatý a poměrně precizní. Autorka postihuje významná témata, celek je dobře strukturován, volí zajímavé zdroje a dobře s nimi pracuje. Autorka dává najevo i vlastní pohled na problematiku, je schopna jej dobře argumentovat a podložit relevantními a validními zdroji. Autorka zpracovává velké množství literatury a zdrojů, většina z nich je v anglickém jazyce.

V rámci empirické výzkumné sondy předkládá pečlivě zpracované rozhovory (vedené v anglickém jazyce) vedené s porozuměním a empatií. Zpracování v rámci tematické analýzy je adekvátní a autorka získala mnoho zajímavých poznatků. Zde je nutné poznamenat, že jsme poměrně dlouho přemýšlely nad designem studie, ve výsledku jsme daly přednost menšímu počtu participantů s tím, že by bylo zajímavé realizovat možnost, která se sama nabízí - využít vzácnou možnost podívat se na příběhy lidí, s nimiž již autorka hovořila a setkat se znovu s tím, že nahlédne na to, jak se jim zde skutečně žije a co zažili za poslední roky - od realizace bakalářské práce se také bohužel poměrně značně proměnila mediální i politická realita v ČR. Autorka tuto skutečnost velmi dobře zachycuje.

Spolupráci s autorkou hodnotím jako výbornou, snažila se celou dobu napsat kvalitní text. Domnívám se, že práci by si mělo přečíst co nejvíce lidí a doporučuji autorce zpracovat ji do podoby článku.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis:
Magdalena Koťová

7.9.2019

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Markéta Profeldová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Jaký je život uprchlíka v zemi, kde požádal o azyl: Kvalitativní výzkumná sonda do života syrských migrantů v České republice

Oponent práce: Mgr. Lucie Vacková, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 84

Počet stránek příloh: 35

Počet zdrojů: 71

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přílehavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Vysvětlíte rozdíl mezi pojmy asimilace a marginalizace v kontextu Berryho modelu akulturace.
- 2) Zamyslete se nad alternativami psychosociální podpory, které by mohly zlepšit aktuální situaci participantů výzkumu.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Diplomová práce se zabývá životem syrských uprchlíků v České republice. V teoretické části autorka nejprve charakterizuje kontext migrační politiky Evropské Unie a České republiky. Dále pak uvádí psychologické modely akulturace v pojetí Berryho a Bourhise, které vztahuje k problematice strategií majoritních a minoritních skupin účastnících se procesu akulturace. Následně se věnuje pojmu akulturační stres. V dalším kroku pak soustřeďuje pozornost na sociální determinanty duševního zdraví u migrantů a uprchlíků. V praktické části předkládá komparativní kvalitativní výzkumnou sondu tří syrských uprchlíků, cílem které bylo zachytit zkušenost participantů a identifikovat problémy a překážky, s nimiž se v České republice během tří let pobytu setkali.

Zvolené téma považuji za aktuální a přínosné, dle mého názoru velmi úzce souvisí se studovaným oborem. Ke gramatické a obsahové stránce DP nemám připomínky. Text je psán kultivovanou čtivou formou, autorka prokázala schopnost indukce, dedukce, deskripce i explanace. Oceňuji autorčinu invenci věnovat se závažným společenským jevům, které zrcadlí nedostatky a předpojatosti české kulturní obce. Dále oceňuji značné množství využitých zahraničních zdrojů.

Připomínky mám pouze k formální stránce DP – velikost písma v obsahu poněkud neladí s ostatním textem; kapitoly a podkapitoly jsou na sebe místy nahuštěné; závěr + seznam zdrojů + přílohy se zpravidla nečíslojí.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 12/9 2019 Mgr. Lucie Vacková, Ph.D.

